

doc. ThDr. Ján Husár, PhD. (ed.)

**PRAWOSŁAWNY BIBLIJNY ALMANACH
III/2021**

**Diecezjalny Ośrodek Kultury Prawosławnej ELPIS
Gorlice 2021**

Redaktor wydania: doc. ThDr. Ján Husár, PhD.

Rada naukowa: J.E. Abp ThDr Paisjusz (Martyniuk), PhD.
prof. ThDr. Ján Šafin, PhD.
Ks. dr hab. Marek Ławreszuk
doc. ThDr. Štefan Pružinský, PhD.
doc. ThDr. Ján Husár, PhD.
Ks. ThDr. Roman Dubec, PhD.

Rada redakcyjna: prof. ThDr. Alexander Cap., CSc. – przewodniczący
prof. ThDr. Ján Šafin, PhD.
doc. ThDr. Štefan Šak, PhD.
doc. ThDr. Ján Husár, PhD.
doc. ThDr. Miroslav Župina, PhD.
ThDr. Vladimír Kocvár, PhD.

Recenzenci: J.E. Abp ThDr Paisjusz (Martyniuk), PhD.
Ks. dr Artur Aleksiejuk
Ks. dr Andrzej Konachowicz
doc. ThDr. Ján Husár, PhD.

SPIS TREŚCI

ALEXANDER CAP

Faraónové sny (Biblicko-exegetický komentár na 1Mjž 41, 1-36).....4

ALEXANDER CAP

Jozef správcom nad Egyptom

(Biblicko-exegetický komentár na 1Mjž 41, 37-57).....31

JÁN HUSÁR

Pochvala Presvätej Bohorodičky – biblická úcta k žene.....56

PETER KORMANÍK

Dobrý Samaritán. Evanjeliové podobenstvo (Lk 10, 25 – 37).....64

JÁN ŠAFIN

Prečo Rusko?72

ŠTEFAN ŠAK

Veľké tajomstvo manželstva v sociálnom kontexte spásy človeka.....77

VÁCLAV JEŽEK

Can one gather the Church (Acts: 14:27)? The Holy Spirit as gatherer

of the Church – Biblical exegesis83

ANNA KUBICOVÁ

Počatie svätého Jána Krstiteľa.....89

ĽUBOŠ SAVČAK

Následky hriechu pozorovateľné vo vzťahu človeka a Boha.....95

VILIAM KIMÁK

Boj s vášňami – cesta k Božej blahodati.....101

KAREL SOUKAL

Reflexe biblického textu z knihy Izajáš (6. kapitola)110

FARAÓNOVÉ SNY (Biblicko-exegetický komentár na 1Mjž 41, 1-36)¹

prof. ThDr. Alexander Cap, CSc.

- 41, 1 ἐγένετο δὲ μετὰ δύο ἔτη ἡμερῶν Φαραῶ εἶδεν ἐνύπνιον ὥστε ἐστάναι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ
- 2 καὶ ἰδοὺ ὥσπερ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀνέβαινον ἑπτὰ βόες καλαὶ τῷ εἶδει καὶ ἐκλεκταὶ ταῖς σαρκὶν καὶ ἐβόσκοντο ἐν τῷ ἄχρῃ
- 3 ἄλλαι δὲ ἑπτὰ βόες ἀνέβαινον μετὰ ταύτας ἐκ τοῦ ποταμοῦ αἰσχυραὶ τῷ εἶδει καὶ λεπταὶ ταῖς σαρκὶν καὶ ἐνέμοντο παρὰ τὰς βόας παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ
- 4 καὶ κατέφαγον αἱ ἑπτὰ βόες αἱ αἰσχυραὶ καὶ λεπταὶ ταῖς σαρκὶν τὰς ἑπτὰ βόας τὰς καλὰς τῷ εἶδει καὶ τὰς ἐκλεκτάς ἡγέρθη δὲ Φαραῶ
- 5 καὶ ἐνυπνιάσθη τὸ δεύτερον καὶ ἰδοὺ ἑπτὰ στάχυες ἀνέβαινον ἐν πυθμένι ἐνὶ ἐκλεκτοῖς καὶ καλοῖς
- 6 ἄλλοι δὲ ἑπτὰ στάχυες λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι ἀνεφύοντο μετ' αὐτούς
- 7 καὶ κατέπιον οἱ ἑπτὰ στάχυες οἱ λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι τοὺς ἑπτὰ στάχους τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ τοὺς πλήρεις ἡγέρθη δὲ Φαραῶ καὶ ἦν ἐνύπνιον
- 8 ἐγένετο δὲ πρῶτῃ καὶ ἐταράχθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ καὶ ἀποστείλας ἐκάλεσεν πάντας τοὺς ἐξηγητὰς Αἰγύπτου καὶ πάντας τοὺς σοφοὺς αὐτῆς καὶ διηγήσατο αὐτοῖς Φαραῶ τὸ ἐνύπνιον καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀπαγγέλλων αὐτὸ τῷ Φαραῶ
- 9 καὶ ἐλάλησεν ὁ ἀρχιεπισκοπὸς πρὸς Φαραῶ λέγων τὴν ἀμαρτίαν μου ἀνὰ μὴνῆσκω σήμερον
- 10 Φαραῶ ὠργίσθη τοῖς παισὶν αὐτοῦ καὶ ἔθετο ἡμᾶς ἐν φυλακῇ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀρχιμαγείρου ἐμέ τε καὶ τὸν ἀρχισιτοποιόν
- 11 καὶ εἶδομεν ἐνύπνιον ἐν νυκτὶ μιᾷ ἐγὼ τε καὶ αὐτός ἕκαστος κατὰ τὸ αὐτοῦ ἐνύπνιον εἶδομεν
- 12 ἦν δὲ ἐκεῖ μεθ' ἡμῶν νεανίσκος παῖς Εβραῖος τοῦ ἀρχιμαγείρου καὶ διηγήσάμεθα αὐτῷ καὶ συνέκρινεν ἡμῖν
- 13 ἐγενήθη δὲ καθὼς συνέκρινεν ἡμῖν οὕτως καὶ συνέβη ἐμέ τε ἀποκαταδρατῆναι ἐπὶ τὴν ἀρχὴν μου ἐκείνῳ δὲ κρεμασθῆναι
- 14 ἀποστείλας δὲ Φαραῶ ἐκάλεσεν τὸν Ἰωσήφ καὶ ἐξήγαγον αὐτὸν ἐκ τοῦ ὀχυρώματος καὶ ἐξύρσαν αὐτὸν καὶ ἡλλαξαν τὴν στολὴν αὐτοῦ καὶ ἦλθεν πρὸς Φαραῶ
- 15 εἶπεν δὲ Φαραῶ τῷ Ἰωσήφ ἐνύπνιον ἐώρακα καὶ ὁ συγκρίνων οὐκ ἔστιν αὐτό ἐγὼ δὲ ἀκήκοα περὶ σοῦ λεγόντων ἀκούσαντά σε ἐνύπνια συγκρίναι αὐτά
- 16 ἀποκριθεὶς δὲ Ἰωσήφ τῷ Φαραῶ εἶπεν ἄνευ τοῦ θεοῦ οὐκ ἀποκριθήσεται τὸ σωτήριον Φαραῶ

¹ Táto štúdia je výstupom z riešenia projektu KEGA – Projekt č. 014PU-4/2020 Exegéza 4. kapitoly všeobecného listu apoštola Jakuba.

- 17 ἐλάλησεν δὲ Φαραω τῷ Ἰωσηφ λέγων ἐν τῷ ὕπνῳ μου ὥμην ἐστάναι παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ
- 18 καὶ ὥσπερ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀνέβαινον ἐπὰτὰ βόες καλαὶ τῷ εἶδει καὶ ἐκλεκταὶ ταῖς σαρκὶν καὶ ἐνέμοντο ἐν τῷ ἄχρῳ
- 19 καὶ ἰδοὺ ἐπὰτὰ βόες ἕτεραι ἀνέβαινον ὀπίσω αὐτῶν ἐκ τοῦ ποταμοῦ ποιηραὶ καὶ αἰσχροὶ τῷ εἶδει καὶ λεπταὶ ταῖς σαρκὶν οἷας οὐκ εἶδον τοιαύτας ἐν ὅλῃ γῇ Αἰγύπτῳ αἰσχροτέρας
- 20 καὶ κατέφαγον αἱ ἐπὰτὰ βόες αἱ αἰσχροὶ καὶ λεπταὶ τὰς ἐπὰτὰ βόας τὰς πρώτας τὰς καλὰς καὶ ἐκλεκτάς
- 21 καὶ εἰσῆλθον εἰς τὰς κοιλάδας αὐτῶν καὶ οὐ διαδήλῳι ἐγένοντο ὅτι εἰσῆλθον εἰς τὰς κοιλάδας αὐτῶν καὶ αἱ ὄψεις αὐτῶν αἰσχροὶ καθὰ καὶ τὴν ἀρχὴν ἐξεγερθεὶς δὲ ἐκοιμήθη
- 22 καὶ εἶδον πάλιν ἐν τῷ ὕπνῳ μου καὶ ὥσπερ ἐπὰτὰ στάχυες ἀνέβαινον ἐν πυθμένι ἐνὶ πλήρεις καὶ καλοὶ
- 23 ἄλλοι δὲ ἐπὰτὰ στάχυες λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι ἀνεφύοντο ἐχόμενοι αὐτῶν
- 24 καὶ κατέπιον οἱ ἐπὰτὰ στάχυες οἱ λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι τοὺς ἐπὰτὰ στάχους τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς πλήρεις εἶπα οὖν τοῖς ἐξηγηταῖς καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀπαγγέλλων μοι
- 25 καὶ εἶπεν Ἰωσηφ τῷ Φαραω τὸ ἐνύπνιον Φαραω ἔν ἐστιν ὅσα ὁ θεὸς ποιεῖ ἔδειξεν τῷ Φαραω
- 26 αἱ ἐπὰτὰ βόες αἱ καλαὶ ἐπὰτὰ ἔτη ἐστὶν καὶ οἱ ἐπὰτὰ στάχυες οἱ καλοὶ ἐπὰτὰ ἔτη ἐστὶν τὸ ἐνύπνιον Φαραω ἔν ἐστιν
- 27 καὶ αἱ ἐπὰτὰ βόες αἱ λεπταὶ αἱ ἀναβαίνουσαι ὀπίσω αὐτῶν ἐπὰτὰ ἔτη ἐστὶν καὶ οἱ ἐπὰτὰ στάχυες οἱ λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι ἔσονται ἐπὰτὰ ἔτη λιμοῦ
- 28 τὸ δὲ ῥῆμα ὃ εἶρηκα Φαραω ὅσα ὁ θεὸς ποιεῖ ἔδειξεν τῷ Φαραω
- 29 ἰδοὺ ἐπὰτὰ ἔτη ἔρχεται εὐθηνία πολλὴ ἐν πάσῃ γῇ Αἰγύπτῳ
- 30 ἥξει δὲ ἐπὰτὰ ἔτη λιμοῦ μετὰ ταῦτα καὶ ἐπιλήσονται τῆς πλησμονῆς ἐν ὅλῃ γῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἀναλώσει ὁ λιμὸς τὴν γῆν
- 31 καὶ οὐκ ἐπιγινωσθήσεται ἡ εὐθηνία ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ λιμοῦ τοῦ ἐσομένου μετὰ ταῦτα ἰσχυρὸς γὰρ ἔσται σφόδρα
- 32 περὶ δὲ τοῦ δευτερώσαι τὸ ἐνύπνιον Φαραω δῖς ὅτι ἀληθὲς ἔσται τὸ ῥῆμα τὸ παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ ταχυνεῖ ὁ θεὸς τοῦ ποιῆσαι αὐτό
- 33 νῦν οὖν σκέψαι ἄνθρωποι φρόνιμοι καὶ συνετὸν καὶ κατὰστησον αὐτὸν ἐπὶ γῆς Αἰγύπτου
- 34 καὶ ποιησάτω Φαραω καὶ καταστησάτω τοπάρχας ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἀποπεμπτωσάτωσαν πάντα τὰ γενήματα τῆς γῆς Αἰγύπτου τῶν ἐπὰτὰ ἐτῶν τῆς εὐθηνίας
- 35 καὶ συναγαγέτωσαν πάντα τὰ βρώματα τῶν ἐπὰτὰ ἐτῶν τῶν ἐρχομένων τῶν καλῶν τούτων καὶ συναχθήτω ὁ σῖτος ὑπὸ χεῖρα Φαραω βρώματα ἐν ταῖς πόλεσιν φυλαχθήτω
- 36 καὶ ἔσται τὰ βρώματα πεφυλαγμένα τῇ γῇ εἰς τὰ ἐπὰτὰ ἔτη τοῦ λιμοῦ ἃ ἔσονται ἐν γῇ Αἰγύπτῳ καὶ οὐκ ἐκτριβήσεται ἡ γῆ ἐν τῷ λιμῷ

41, 1-36: Po dvoch úplných rokoch faraón uvidel sen. Zdalo sa mu, že stojí pri rieke, a hľa, akoby z rieky vychádzalo sedem kráv pekného vzhľadu a s vynikajúcim telom a pásli sa na Achei. No po nich z rieky vychádzalo ďalších sedem kráv škaredého vzhľadu s chatrným telom a pásli sa pri (prvých) kravách na brehu rieky. Sedem škaredých kráv s chatrným telom zožralo sedem vynikajúcich kráv pekného vzhľadu. A faraón sa prebudil. Prisnilo sa mu po druhýkrát a hľa, sedem klasov, vynikajúcich a pekných, vyrastalo na jednom stebľe. No po nich rašilo ďalších sedem klasov, chatrných a zničených vetrom. Sedem chatrných a vetrom zničených klasov vysalo sedem vynikajúcich a plných klasov. A faraón sa prebudil. (To) bol sen. Nastalo ráno a jeho duša bola znepokojená a nechal si zavolať všetkých vykládačov Egypta a všetkých jeho mudrcov a faraón im vyrozprával sen, ale nebolo toho, kto by ho faraónovi vysvetlil. Hlavný čašník povedal faraónovi hovoriac: „Dnes si spomínam na svoj hriech. Faraón sa rozhneval na svojich sluhov a dal nás pod dozor do domu náčelníka kráľovskej stráže, mňa aj hlavného pekára. Jednej noci sme uvideli sen, ja aj on, každý z nás uvidel svoj sen. Bol tam s nami mládenec, hebrejský sluha náčelníka kráľovskej stráže, a vyrozprávali sme mu (ich) a vyložil nám (ich). Ako nám vyložil, tak sa aj udialo – ja som bol vrátený do svojho úradu, no on obesený.“ Faraón si nechal zavolať Jozefa a vyviedol ho zo žalára a oholili ho a prezliekli mu odev a prišiel k faraónovi. Faraón povedal Jozefovi: „Videl so sen a nieto toho, kto by ho vyložil. No ja som počul o tebe, že keď si vypočuješ sny, vyložíš ich.“ Jozef sa ozval a faraónovi povedal: „Bez Boha sa nenájde spásna odpoveď pre faraóna“. Faraón povedal Jozefovi hovoriac: „V mojom sne sa mi zdalo, že stojím na brehu rieky a z rieky akoby vychádzalo sedem kráv pekného vzhľadu a s vynikajúcim telom a pásli sa na Achei. A hľa, za nimi z rieky vychádzalo ďalších sedem kráv, slabých a škaredého vzhľadu a s chatrným telom – škaredšie ako tieto som nevidel v celej krajine Egypt – a sedem škaredých a chatrných kráv zožralo prvým sedem pekných a vynikajúcich kráv. Vošli do ich útrobov, no nebolo vidno, že vošli do ich útrobov, a ich výzor bol škaredý ako aj predtým. Prebudil som sa a (potom) som zaspal a znova som uvidel vo svojom sne – akoby sedem klasov, plných a pekných, vyrastalo na jednom stebľe. Vzápätí za rašilo ďalších sedem klasov, chatrných a vetrom zničených klasov vysalo sedem pekných a plných klasov. Povedal som (to) teda vykládačom, no nebolo toho, kto by mi (to) vysvetlil. Jozef povedal faraónovi: „Faraónov sen je jednotný: Boh ukázal faraónovi, čo hodlá robiť. Sedem pekných kráv je sedem rokov, aj sedem pekných klasov je sedem rokov – faraónov sen je jednotný. Sedem chatrných

kráv, čo vychádzalo za nimi, je sedem rokov a sedem chatrných a vetrom zničenných klasov bude sedem rokov hladu. (Pokiaľ ide o) slovo, ktoré som povedal faraónovi – (totiž že) Boh ukázal faraónovi, čo hodlá urobiť – hľa, prichádza sedem rokov, (keď bude) veľký blahobyť v celej krajine Egypt. Po nich však nastane sedem rokov hladu a v celej krajine Egypt zabudnú na sýtosť a hlad vyčerpá krajinu a v krajine sa nebude dať spoznať blahobyť pre hlad, ktorý bude potom. Bude totiž veľmi silný. (Pokiaľ ide) o to, že faraónov sen sa dvakrát zopakoval, (je to) preto, že (táto) vec od Boha bude pravdivá a Boh ju čoskoro uskutoční. Nuž teda vyhladni si rozumného a rozvážneho človeka a ustanov ho nad krajinou Egypt. Nech faraón určí a nech ustanoví miestnych veliteľov po krajine a nech odosielajú všetko, čo sa v krajine Egypt urobí počas siedmich rokov blahobytu, a nech zhromaždia všetky potraviny počas týchto dobrých sedem rokov, čo prichádza, a nech sa zhromaždí obilie pod moc faraóna a potraviny nech sú uchované v mestách. A potraviny budú uchované pre krajinu na sedem rokov hladu, ktoré budú v krajine Egypt, a krajina nebude zničená hladom.“

41, ¹ БЫСТЬ ЖЕ ПО ДВОѦ ЛѢТѸ ДНІЙ, ФАРАОНЪ ВІДѢ СОНЪ: МНѦШЕА СТОАТИ ПРИ РѢЦѢ: ² И СЕ, АКИ НЗЪ РѢКѦ НСХОЖДАХЪ СЕДМЪ КРАВЪ ДВЕРЫ ВІДОМЪ И НЗБРАННЫ ТѢЛЕБЫ, И ПАЧАХЪА ПО БРЕГѸ: ³ ДРЪГІА ЖЕ СЕДМЪ КРАВЪ НЗЫДОША ПО СІХЪ НЗЪ РѢКѦ, СЛЫВІ ВІДОМЪ И ТѢЛЕБЫ ХЪДЫ, И ПАЧАХЪА ИЗ КРАВАМИ ПО БРЕГѸ РѢЧНОМЪ: ⁴ И ПОАДОША СЕДМЪ КРАВЫ СЛЫВІ И ХЪДЫА ТѢЛЕБЫ СЕДМЪ КРАВЪ ДОБРЫХЪ ВІДОМЪ И НЗБРАННЫХЪ ТѢЛЕБЫ: (И СІА НЕВІДНЫ БЫША, ЯКѠВЪ ВИНДОША ВЪ ЧРЕЛА НХЪ). ВОСТА ЖЕ ФАРАОНЪ. ⁵ И ВІДѢ СОНЪ ВТОРЫЙ: И СЕ, СЕДМЪ КЛІЕН НСХОЖДАХЪ НЗЪ СТЕБІА СДІНАГѠ НЗБРАННЫ И ДОБРЫ: ⁶ ДРЪЗІН ЖЕ СЕДМЪ КЛІЕН ТОНЦЫН, ИСТОЧЕНІИ ВѢТРОМЪ, НЗРАСТАХЪ ПО НИХЪ: ⁷ И ПОЖРОША СЕДМЪ КЛІЕН ТОНЦЫН И ИСТОЧЕНІИ ВѢТРОМЪ СЕДМЪ КЛІЕНВЪ НЗБРАННЫХЪ И ПОЛНЫХЪ. ВОСТА ЖЕ ФАРАОНЪ, И БѦШЕ СОНЪ. ⁸ БЫСТЬ ЖЕ ЗДѢТРА, И ВОЗМѢТІЕА ДЪША СГѠ: И ПОСЛАВЪ, СОЗВА ВЕА ИКАЗѦТѢА СГѠПРЕТІКІА И ВЕА МДЪРІА СГѠ: И ПОВѢДА ИМЪ ФАРАОНЪ СОНЪ СВОЙ: И НЕ БѦШЕ ИКАЗѢА ТОГѠ ФАРАОНЪ. ⁹ И РЕЧЕ СТАРѢЙШІНА ВІНАРІКЪ КЪ ФАРАОНЪ, ГЛАГОЛА: ГРѢХЪ МОЙ ВОПОМИНАЮ ДНЕСЬ: ¹⁰ ФАРАОНЪ РАЗГНѢВАЕА НА РАБЫ СВОѦ И ВБѢРЖЕ НАСЪ ВЪ ТЕМНИЦѸ ВЪ ДОМѸ АРХІМАГІРА, МЕНЕ И СТАРѢЙШИНЪ ЖИТАРІКА: ¹¹ И ВІДѢХОМЪ СОНЪ ОБА СДІНЫА

но́цин ѿзъ и ѿнъ, кійждо евоѣ со́нъ видѣхомъ: ¹² бѣше же тѣмъ еъ нѣмъ
но́ноша, ѿтрокъ евре́ннъ архімагіровъ, и повѣдахомъ е́мъ, и разсѣдѣ нѣмъ:
¹³ бы́сть же, ѣкоже сказа́ нѣмъ, тѣмъ и слы́ша, мнѣ па́ки бы́ти во ево-
е́мъ старѣ́йшинствѣ, а ѿномъ повѣ́шенъ. ¹⁴ Посла́въ же фарао́нъ, призвѣ
і́осифа: и ѡ́бѣдоша е́го и́зъ тве́рдыни, и ѡ́ттриго́ша е́го, и ѡ́змѣни́ша рѣ́зы
е́мъ, и прі́иде къ фарао́ну. ¹⁵ Рече́ же фарао́нъ і́осифу: со́нъ видѣхъ,
и сказа́хъ е́го нѣ́тъ: ѿзъ же слы́шахъ ѡ́ тебе́ глаго́лющихъ, ѣко слы́шавъ
сны́ разсѣ́ждѣши ты́я. ¹⁶ Ѡ́бѣща́въ же і́осифъ фарао́ну, рече́: безъ бѣ́а не
ѡ́бѣща́етѣя спі́и фарао́ну. ¹⁷ Рече́ же фарао́нъ і́осифу, глаго́ла: во снѣ́
мо́емъ мнѣ́ша е́того́ти на е́ре́зѣ рѣ́чнемъ: ¹⁸ и ѣ́ки и́зъ рѣ́ки ѡ́хожда́хъ
е́дмъ крѣ́вы двѣ́ры видомъ и ѡ́звѣ́нны тѣ́лесы, и пла́хъ по е́ре́зъ:
¹⁹ и е́, дрѣ́во е́дмъ крѣ́въ ѡ́хожда́хъ е́лѣ́дъ ѣ́хъ и́зъ рѣ́ки, слы́ и недѣ́ры
видомъ и хѣ́ды тѣ́лесы, ѣ́ковыхъ не видѣ́ таковыхъ во вѣ́й землѣ́ е́гъ-
петѣ́тѣй хѣ́дѣшнихъ: ²⁰ и ѡ́бѣдоша е́дмъ крѣ́вы слы́а и хѣ́ды е́дмъ крѣ́въ
пе́рвыхъ до́брыхъ и ѡ́звѣ́нныхъ: ²¹ и вни́доша во ѡ́ттрѣ́бы ѣ́хъ, и не ѡ́бѣ́-
ша, ѣ́ко вни́доша во ѡ́ттрѣ́бы ѣ́хъ: и ѡ́бѣ́и ѣ́хъ слы́а бы́ша, ѣ́ко и ѡ́пер-
ва. Корѣ́въ же, (па́ки) ѡ́у́нѣхъ, ²² и видѣ́хъ па́ки во снѣ́ мо́емъ, и ѣ́ки е́дмъ
кѣ́и ѡ́хожда́хъ и́зъ е́днѣ́а е́те́лѣ́а по́лы и до́бы: ²³ дрѣ́во́и же е́дмъ
кѣ́и то́нцын и вѣ́тромъ ѡ́тгонѣ́и ѡ́звѣ́и ѣ́хъ: ²⁴ и пожро́ша
е́дмъ кѣ́и то́нцын и вѣ́тромъ ѡ́тгонѣ́и е́дмъ кѣ́и до́брыхъ и по́-
ныхъ. Рѣ́хъ ѡ́у́е сказа́телѣ́мъ, и не бы́сть повѣ́даи мнѣ́ того́. ²⁵ И́ рече́
і́осифъ фарао́ну: со́нъ фарао́новъ е́днѣ́а е́тъ: е́́ка бѣ́а твѣ́рѣ́тъ, показѣ́
фарао́ну: ²⁶ е́дмъ крѣ́вы до́брыа е́дмъ лѣ́тъ е́тъ: и е́дмъ кѣ́и до́бѣ́и
е́дмъ лѣ́тъ е́тъ: со́нъ фарао́новъ е́днѣ́а е́тъ: ²⁷ и е́дмъ крѣ́вы хѣ́ды,
ѣ́же ѡ́бѣдоша по́и хъ, е́дмъ лѣ́тъ е́тъ, и е́дмъ кѣ́и то́нцын и ѡ́тгон-
чѣ́и вѣ́тромъ е́дмъ лѣ́тъ е́тъ: е́дѣ́тъ е́дмъ лѣ́тъ гла́а: ²⁸ слово́ же е́́е
рѣ́хъ фарао́ну, е́́ка бѣ́а твѣ́рѣ́тъ, показѣ́ фарао́ну: ²⁹ е́, е́дмъ лѣ́тъ при-
хо́дѣтъ, ѡ́бѣ́и мнѣ́а во вѣ́й землѣ́ е́гъпетѣ́тѣй: ³⁰ прі́идѣ́тъ же е́дмъ
лѣ́тъ гла́а по́и хъ, и за́е́дѣ́тъ ѡ́тгонѣ́и е́дѣ́и во вѣ́мъ е́гъпетѣ́, и по-
гѣ́и́тъ гла́а́ зѣ́млю, ³¹ и не позна́етѣя ѡ́бѣ́и на землѣ́ ѡ́ гла́а е́дѣ́и

по сѣхъ: сѣленъ бо вѣдетъ сѣлаѡ: ³² повѣторнѣа же сѣнъ фараѡнѣ двѣжды, ѣакъ истинно вѣдетъ слово сѣже ѡ бѣа, и ѡскорнѣа бѣа сотворнѣти сѣно: ³³ нѣѣ ѡубо ѡсмотрѣн челоувѣка мѣдра и смыслена и порѣбѣн сѣгѣ надъ землѣю сѣгѣпетикѣю: ³⁴ и да сотворнѣа фараѡнъ и порѣбѣнѣа мѣстоначальники по землѣи, и да собираѣа пѣтѣю чѣстѣ ѡ вѣсѣхъ плодѣвъ землѣи сѣгѣпетикѣа сѣдмѣи лѣтѣа ѡбѣиныхъ, ³⁵ и да соберѣа вѣсѣкѣю пѣцѣ сѣдмѣи лѣтѣа градѣиныхъ добѣрихъ сѣхъ: и да соберѣа пшеница подъ рѣкѣ фараѡнѣю, пѣца бо градѣхъ да хранѣа: ³⁶ и вѣдетъ пѣца собладеѣа землѣи на сѣдмѣи лѣтѣа глѣдѣиныхъ, ѣаже нѣмѣа быти въ землѣи сѣгѣпетѣи, да не потребѣа землѣа въ глѣдѣи.

41, 1-36: По прошествии двух лет фараону снилось: вот, он стоит у реки. И вот, вышли из реки семь коров, хороших видом и тучных плотью, и паслись в тростнике. Но вот, после них вышли из реки семь коров других, худых видом и тощих плотью, и стали подле тех коров, на берегу реки. И съели коровы худые видом и тощие плотью семь коров хороших видом и тучных. И проснулся фараон. И заснул опять, и снилось ему в другой раз: вот, на одном стебле поднялось колосьев тучных и хороших. Но вот, после них выросло семь колосьев тощих и иссушенных восточным ветром. О пожрали тощие колосья семь колосьев тучных и полных. И проснулся фараон, и понял, что это сон. Утром смутился дух его, и послал он, и призвал всех волхвов Египта и всех мудрецов его, и рассказал им фараон сон свой; но не было никого, кто бы истолковал его фараону. И стал говорить главный виночерпий фараону, и сказал: грехи мои вспоминаю я ныне. Фараон прогневался на рабов своих, и отдал меня и главного хлебодара под стражу в дом начальника телохранителей. И снился нам сон в одну ночь, мне и ему, каждому снился сон особенного значения. Там же был с нами молодой Еврей, раб начальника телохранителей. Мы рассказали ему сны наши, и он истолковал нам каждому соответственно с его сновидением. И как он истолковал нам, так и сбылось: я возвращен на место мое; а тот повешен. И послал фараон, и позвал Иосифа; и поспешно вывели его из темницы. Он остригся и переменял одежду свою, и пришел к фараону. Фараон сказал Иосифу: мне снился сон, и нет никого, кто бы истолковал его, а о тебе я слышал, что ты умеешь толковать сны. И отвечал Иосиф фараону, говоря: это не мое; Бог дает во благо фара-

ону. И сказал фараон Иосифу: Мне снилось: вот, стою я на берегу реки. И вот, вышли из реки семь коров тучных плотью и хороших видом; и паслись в тростнике. Но вот, после них вышли семь коров других, худых, очень дурных видом и тощих плотью; я не видывал во всей земле Египетской таких худых, как они. И съели тощие и худые коровы прежних семь коров тучных. И вошли тучные в утробу их, но не приметно было, что они вошли в утробу их. Они были так же худы видом, как и сначала. И я проснулся. Потом снилось мне: вот, на одном стебле поднялись семь колосьев полных и хороших. Но вот, после них выросло семь колосьев тонких и иссушенных восточным ветром. И пожрали тощие колосья семь колосьев хороших. Я рассказал это волхвам, но никто не изъяснил мне. И сказал Иосиф фараону: сон фараонов один: что Бог сделает, то Он возвестил фараону. Семь коров хороших, это семь лет; и семь колосьев хороших, это семь лет: сон один. И семь коров тощих и худых, вышедших после тех, это семь лет, Также и семь колосьев тощих и иссушенных восточным ветром, это семь лет голода. Вот почему сказал я фараону: что Бог сделает, то Он показал фараону. Вот, наступает семь лет великого изобилия в всей земле Египетской. После них настанут семь лет голода; и забудется все то изобилие в земле Египетской, и истощит голод землю. И не приметно будет прежнее изобилие на земле, по причине голода, который последует, ибо он будет очень тяжел. А что сон повторился фараону дважды, это значит, что сие истинно слово Божие, и что вскоре Бог исполнит сие. И ныне да усмотрит фараон мужа разумного и мудрого, и да поставит его над землею Египетскою. До возведет фараон поставить над землею надзирателей и собирать в семь лет изобилия пятую часть (всех произведений) земли Египетской. Пусть они берут всякий хлеб этих наступающих хороших годов, и соберут в городах хлеб под ведение фараона в пищу, и пусть берут. И будет сия пища в запас для земли на семь лет голода которые будут в земле Египетской, дабы земля не погибла от голода.

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וּפָרְעָה חָלַם וַהֲנָה עַמֹּד עַל-הַיָּאָר^{41,1}
וַהֲנָה מִן-הַיָּאָר עַל שְׁבַע פָּרוֹת יְפוֹת מְרֵאָה וּבְרִיאַת בָּשָׂר וַתִּרְעִינָה בְּאָחֻי²
וַהֲנָה שְׁבַע פָּרוֹת אַחֲרוֹת עֲלוֹת אַחֲרֵיהֶן מִן-הַיָּאָר רָעוֹת מְרֵאָה וְרָקוֹת³
בָּשָׂר וַתַּעֲמֹדנָה אֵצֶל הַפָּרוֹת עַל-שֵׁפֶת הַיָּאָר

4 ותאכלנה הפרות רעות המראה ודקת הבשר את שבע הפרות יפת
 המראה והבריאת וייקץ פרעה
 5 וישן ויחלם שנית והנה שבע שבילים עלות בקנה אחד בריאות וטבות
 6 והנה שבע שבילים דקות ושדופת קדים צמחות אחריהן
 7 ותבלענה השבילים הדקות את שבע השבילים הבריאות והמלאות
 וייקץ פרעה והנה חלום
 8 ויהי בבקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא את-כל-חרטמי מצרים
 9 ואת-כל-חכמיה ויספר פרעה להם את-חלמו ואין-פותר אותם לפרעה
 10 וידבר שר המשקים את-פרעה לאמר את-חטאי אני מזכיר היום
 שר האפים
 11 ונחלמה חלום בלילה אחד אני והוא איש כפתרון חלמו חלמנו
 12 ושם אתנו נער עברי עבד לשר הטבחים ונספר-לו ויפתר-לנו
 את-חלמתינו איש כחלמו פתר
 13 ויהי כאשר פתר-לנו כן היה אתי השיב על-כני ואתו תלה
 14 וישלח פרעה ויקרא את-יוסף ויריצהו מן-הבור ויגלה ויחלף שמלתי
 ויבא אל-פרעה
 15 ויאמר פרעה אל-יוסף חלום חלמתי ופתר אין אתו ואני שמעתי עליך
 לאמר תשמע חלום לפתר אותו
 16 ויען יוסף את-פרעה לאמר בלעדי אלהים יענה את-שלום פרעה
 17 וידבר פרעה אל-יוסף בחלמי הנני עמד על-שפת היאר
 18 והנה מן-היאר עלת שבע פרות בריאות בשר ויפת תאר ותרעינה באחו
 19 והנה שבע-פרות אחרות עלות אחריהן דלות ורעות תאר מאד ורקות
 בשר לא-ראיתי כהנה בכל-ארץ מצרים לרע
 20 ותאכלנה הפרות הרקות והרעות את שבע הפרות הראשנות הבריאות
 21 ותבאנה אל-קרבה ולא נודע כִּי-באו אל-קרבה ומראיהן רע כאשר
 בתחלה ואיקץ
 22 וארא בחלמי והנה שבע שבילים עלת בקנה אחד מלאות וטבות
 23 והנה שבע שבילים צמחות דקות שדופות קדים צמחות אחריהם
 24 ותבלען השבילים הדקות את שבע השבילים הטבות ואמר
 אל-חרטמים ואין מגיד לי
 25 ויאמר יוסף אל-פרעה חלום פרעה אחד הוא את אשר האלהים
 עשה הניר לפרעה

26 שִׁבְעַת פֶּרֶת הַטֹּבֹת שִׁבְעַת שָׁנִים הָנָה וְשִׁבְעַת הַשְּׁבָלִים הַטֹּבֹת שִׁבְעַת שָׁנִים
 הָנָה חֵלֹם אֶחָד הוּא
 27 וְשִׁבְעַת הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהַרְעַת הַעֵלֶת אַחֲרֵיהֶן שִׁבְעַת שָׁנִים הָנָה וְשִׁבְעַת
 הַשְּׁבָלִים הַרְקוֹת שְׂדֵפוֹת הַקָּדִים יִהְיוּ שִׁבְעַת שָׁנִים רָעָב
 28 הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־פָּרְעָה אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עָשָׂה הָרָאָה אֶת־פָּרְעָה
 29 הָנָה שִׁבְעַת שָׁנִים בָּאוֹת שִׁבְעַת גְּדוֹל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם
 30 וְקָמוּ שִׁבְעַת שָׁנִים רָעָב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁכַּח כָּל־הַשִּׁבְעַת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְכָל־הָרָעָב אֶת־הָאֶרֶץ
 31 וְלֹא־יִוָּדַע הַשִּׁבְעַת בְּאֶרֶץ מִפְּנֵי הָרָעָב הַהוּא אַחֲרֵי־כֵן כִּי־כָבֵד הוּא מְאֹד
 32 וְעַל הַשָּׁנוֹת הַחֵלֹם אֶל־פָּרְעָה פַּעַמַּיִם כִּי־נִכּוֹן הַדָּבָר מֵעַם הָאֱלֹהִים
 וּמִמֶּהָר הָאֱלֹהִים לַעֲשׂוֹתוֹ
 33 וַעֲתָה יִרָא פָּרְעָה אִישׁ נָבוֹן וְחָכָם וַיִּשְׁתִּיתָהוּ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם
 34 יַעֲשֶׂה פָּרְעָה וַיִּפְקֹד פְּקָדִים עַל־הָאֶרֶץ וְחָמֵשׁ אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְעַת
 שָׁנֵי הַשִּׁבְעַת
 35 וַיִּקְבְּצוּ אֶת־כָּל־אֹכֵל הַשָּׁנִים הַטֹּבֹת הַבָּאת הָאֵלֶּה וַיִּצְבְּרוּ־בָר תַּחַת
 יַד־פָּרְעָה אֹכֵל בְּעֵרִים וּשְׂמֵרוֹ
 36 וַהֲיָה הָאֹכֵל לִפְקֻדֹן לְאֶרֶץ לְשִׁבְעַת שָׁנֵי הָרָעָב אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה בְּאֶרֶץ
 מִצְרַיִם וְלֹא־תִכָּרֵת הָאֶרֶץ בְּרָעָב

41, 1-36: O dva roky neskôr mal sen faraón. Videl, ako stojí pri Níle a hľa, z Nílu vychádzalo sedem kráv, na pohľad pekných a v mäse tučných; a pásli sa na šachorine. Zrazu po nich z Nílu vychádzalo d'alších sedem kráv, na pohľad škaredých a v mäse chatrných; a postavili sa vedľa (tamných) kráv na breh Nílu. A kravy škaredého vzhľadu a v mäse chatrné zožrali tých sedem kráv pekného vzhľadu a tučných. A faraón sa prebudil. Keď (znovu) zaspal, mal druhý sen: hľa, sedem klasov, tučných a dobrých, vyrastalo na jednom stebľe. Zrazu po nich rášilo sedem klasov chatrných a vysušených východným vetrom. A chatrné klasy zhltili sedem tučných a plných klasov. A faraón sa prebudil. Hľa, (toto) bol sen. Ráno bol jeho duch rozrušený, a (tak) nechal si zavolať všetkých egyptských veľtcoov i všetkých jeho mudrcov. Faraón im vyrozprával svoj sen, ale nebolo toho, kto by ich vyložil. A hlavný čašník povedal faraónovi hovoriac: „Dnes si spomínam na svoje prehrešky. Faraón sa (raz) nazlostil na svojich služobníkov a dal ma pod dozor do domu veliteľa telesnej stráže – mňa i hlavného pekára. Jednej noci sme – ja i on – mali sen; každý z nás mal sen so svojím (vlastným) významom. Bol tam s nami hebrejský chlapec, služobník veliteľa

telesnej stráže. Vyrozpřádali sme mu (to) a on nám naše sny vyložil, každému dal výklad jeho sna. Ako nám vyložil, tak aj bolo: mňa (faraón) vrátil do môjho postavenia, no jeho obesil.“ A faraón si nechal zavolať Jozefa. Rýchlo ho vyviedli z temnice, oholil sa, prezliekol si vrchný odev a prišiel k faraónovi. Faraón povedal Jozefovi: „Mal som sen a niet toho, kto by ho vyložil. Počul som o tebe hovoriť, že ti (stačí) vypočuť sen, aby si ho vyložil.“ Jozef faraónovi odpovedal hovoriac: „Mňa vynechaj! (Len) Boh môže dať odpoveď na uspokojenie faraóna!“ A faraón Jozefovi hovoril: „Vo svojom sne som videl, ako stojím na brehu Nílu. A hľa, z Nílu vychádzalo sedem kráv, v mäse tučných a pekne stavaných; pásli sa na šachorine. A hľa, po nich vychádzalo ďalších sedem kráv, úbohých, veľmi zle stavaných a v mäse vychudnutých; také škaredé ako tieto som nevidel v celej egyptskej krajine. A vychudnuté a škaredé kravy zožrali tých prvých sedem tučných kráv. No hoci vošli do ich útrobov, nebolo poznať, že do ich útrobov vošli – ich vzhľad bol škaredý ako predtým. A prebudil som sa. V (ďalšom) svojom sne som videl, ako na jednom stebľe vyrastalo sedem plných a pekných klasov. Zrazu po nich rašilo sedem klasov jalových, chatrných, vysušených východným vetrom. A chatrné klasy zhltili tých sedem pekných klasov. Povedal som (to) veštom, no nebolo toho, kto by mi (to) vysvetlil.“ Jozef povedal faraónovi: „Faraónov sen je jednotný. Boh oznámil faraónovi, čo hodlá urobiť. Sedem pekných kráv je sedem rokov a sedem pekných klasov je (tiež) sedem rokov; sen je jednotný. Sedem vychudnutých a škaredých kráv, čo vyšli za nimi, je (opäť) sedem rokov, (ako aj) sedem klasov prázdnych a vysušených východným vetrom; budú siedmimi rokmi hladu. Toto je vec, ktorú som faraónovi hovoril: Čo Boh hodlá urobiť, (to) faraónovi vyjaviť. Hľa, prichádza sedem rokov, (keď bude) bude veľká hojnosť v celej egyptskej krajine. Po nich však nastane sedem rokov hladu, zabudne sa na všetku hojnosť v egyptskej krajine a hlad znivočí krajinu. Hojnosť v krajine nebude známa pre ten hlad, čo bude potom, pretože bude veľmi krutý. A sen sa faraónovi opakoval dvakrát preto, lebo táto vec je Bohom pevne stanovená a Boh sa ju ponáhľa uskutočniť. Nuž teda nech si faraón vyhlíadne rozvážneho a múdreho muža a nech ho postaví nad egyptskou krajinou. Nech faraón koná, nech ustanoví nad krajinou dozorcov a nech sa vyberá päťina (výnosu) egyptskej krajiny v siedmych rokoch hojnosti. Nech zhromažďujú všetko jedlo týchto nastávajúcich dobrých rokov, nech uskladňujú obilie ako jedlo pod moc faraóna v mestách a nech (to) strážia. To jedlo bude zásobou pre krajinu na sedem rokov hladu, ktoré budú v egyptskej krajine, a krajina nebude zahubená hladom.“

41, 1-36: Po dvou letech nato se stalo, že se faraonovi zdálo, že stojí u Řeky. Z Řeky vystupuje sedm krav pěkného vzezření a zdravého masa a pásly se na louce. A hle, po nich vystupuje z Řeky sedm jiných krav ošklivého vzezření a chabého masa a zastavily se u Řeky vedle těch prvních krav. Načež ty krávy ošklivého vzezření a chabého masa pozřely oněch sedm krav pěkného vzezření a zdravých, a faraon procitl. A usnul a snil podruhé a hle, na jednom stonku vyrůstá sedm zdravých a pěkných klasů. A ze země vyráží sedm chabých a vysušených klasů. A ty chabé klasy, spolykali těch sedm zdravých a plných klasů, faraon procitl a by to jen sen! Ráno však byl jeho duch zneklidněn a dal svolat všechny mágy Micrajim a všechny zdejší mudrce, ale když jim faraon vypoověděl svůj sen, nebyl nikdo, kdo by faraonovi vyložil oba. Tu pravil kníže číšníků faraonovi a řekl mu: „Dnes jsem si připomenul svůj hřích! Faraon se hněval na své služebníky a dal mne do vazby do domu knížete kuchařů, mne i knížete pekařů. Tam se nám, mně i jemu, zdál téže noci sen, a snili jsme každý sen, jak nám byl vyložen. Byl tam s námi totiž hebrejský mladík, otrok knížete kuchařů, a když jsme mu naše sny pověděli, vyložil nám každému podle jeho snu. A jak nám vyložil, tak se stalo, mne vrátil na mé místo a jeho oběsil. A faraon poslal, aby zavolali Josefa, vytáhli ho z té díry, a když se oholil a vyměnil si šaty, přišel k faraonovi. Načež řekl faraon Josefovi: „Snil jsem sen a není, kdo by jej vyložil, ale o tobě jsem slyšel říkat, že vyslechněš sen, abys jej vyložil!“ Josef odvětil faraonovi, říkáje: „To nezáleží na mně, to Bůh odpoví k faraonovu pokoji.“ A faraon Josefovi pravil: „Ve svém snu se vídím v stoje na břehu Řeky. A hle, z Řeky vystupuje sedm krav vypasených a pěkné postavy a pásly se na louce. A jiných sedm krav vystupuje za nimi, vychrtlých, velice ošklivých postav a chabého masa, nikdy jsem v celé zemi Micrajim neviděl tak ošklivé jako ty! A těch sedm vychrtlých a ošklivých krav snědlo oněch sedm prvních zdravých krav. A když je měly v sobě, nebylo na nich vidět, že by je v sobě měly, a měly ošklivé vzezření jako předtím, a pak jsem procitl. A viděl jsem ve snu, jak sedm klasů vyrůstá z jednoho stvolu, plných a pěkných. Tu však vyráží sedm suchých, chabých, vysušených klasů za nimi. A ty chabé klasy pozřely těch sedm klasů pěkných, a když jsem to řekl mágům, nemají mi co říci.“ Josef řekl faraonovi: „Faraonův sen je jeden, Bůh oznámil faraonovi co činí. Těch sem pěkných krav je sedm let, a také sedm pěkných klasů je sedm let, je to jeden sen! A sedm hubených a ošklivých krav, vystupujících po nich, je sedm let, a také sedm chabých a vysušených klasů bude sedm let hladu. To je to, čo jsem faraonovi povídal, že Bůh ukázal faraonovi, co činí. Nadcházejících

sedm let přinese v celé zemi Micrajim velký blahobyť. A když poté nastane sedm let hladu, bude všechen blahobyť v zemi Micrajim zapomenut. Kvůli hladomoru, který bude velmi těžký, nebude ten blahobyť předtím znát. A to, že se sen opakoval faraonovi dvakrát, znamená, že věc je připravena a Bůh spěchá, aby ji učinil. Nyní by si měl faraon vyhlédnout rozumného a moudrého muže, jehož by ustanovil nad zemí Micrajim. Až tak faraon učiní, pověří nad zemí úředníky a po sedm let nadbytku budou vybírat pětinu z úrody země. A svezou všechnu potravu nadcházejících dobrých let a shromaždí v městech pod faraonův dohled všechno zrno a uschovají je. V zemi Micrajim bude pak ta potrava v sedmi letech hladomoru na příděl a země nebude hladomorem zničena!“

V polovici 2. tisícročia vládli v Egypte Hyksosovia¹. V Hornom Egypte zostala síce vláda v rukách Egypťanov, ale tamojší vládcovia, ktorí sídlili v Tébach, boli poplatní cudzím vládcom.

Podľa egyptských záznamov prišiel jedného dňa vyslanec kráľa Hyksosov, Apofisa, k tébskemu princovi Sekenenréovi s takýmto ultimátom svojho pána: „Odstráň rybník hrochov na východ od svojho mesta, lebo mi nedajú spať. Vo dne a v noci je ich hluk v mojich ušiach“. Princ pochopil, že ide o zámienku, lebo medzi Avaris a Tébami je vzdialenosť vzdušnou čiarou vyše 500 km. Papyrusový fragment sa končí tým, že princ zvolal svojich poradcov, ktorí bezradne mlčali. Pokračovanie si vieme predstaviť podľa Sekenenrého múmie. „Klenba lebky ukazuje päť ťažkých sečných rán. Sekenenré padol v boji...Rev hrochov je ozaj najnezvyklejší casus belli svetových dejín. Dobyť Avaris sa podarilo Sekenenreneovmu synovi Achmosemu (1552-1527), zakladateľovi 18. dynastie.“²

Alúzie na egyptské zvyky, prostredie a mená v príbehu

V Egypte existovali zbierky snov (a ich výklady v snároch), o ich potrebe interpretovať ich je reč o prípade pekára a čašníka (1Mjž 40), prítomnosť mudrcov a hádačov na dvore faraóna je spomenutá (v. 8), je to aj technika balzamovania (50, 2.26), striedanie úrodných a neúrodných rokov v Egypte, záznam v podobe nápisu o 7 ročnom období neú-

¹ J. Bándy používa pomenovanie Hyksovia. (Pozn.a.)

² BÁNDY, J.: *Dejiny Izraela*. Bratislava 2006, s. 29.

rody v čase III. dynastie faraóna (2686-2613 pred Chr.) ešte pred začatím stavby klasických veľkých pyramíd, sa našiel na juh Palestíny pri meste Sehel.

Pre faraóna má hebrejský text slovo „*par` oh*“, prvý krát už v 1Mjž 12, 10-20, čo v egyptčine znamená „veľký dom“, tento titul bol od XVIII. dynastie (po r. 1580 pred Chr.) daný egyptskému kráľovi¹.

41, 1-36. Toto rozprávanie je pokračovaním predošlého a pochádza z toho istého elohistického prameňa, ale vnáša do v. 33 zvyšky paralelnej tradície, pripisovanej jahvistickému smeru².

V hebrejčine sa Egypt nazýva *Micraim* – *Misrajim* – *Mizrajim* po synovi Cháma (1Mjž 10, 6), inokedy sa nazýva Chamovou zemou (Ž 105, 23.27 porov. 78, 51). Arabi dodnes nazývajú Egypt názvom *Misr*. Podľa biblickej tradície boli teda pradávni obyvatelia Egypta potomkovia Cháma, ktorí patrili k bielej rase a pravdepodobne ovládli pôvodné obyvateľstvo. Neskôr Egypt obsadili rôzne semitské a iné churijské vlny kmeňov z prednej Ázie a mnoho iných rôznorodých rás a kmeňov zo západu, severu a juhu.³

41, 1-13. Boh sa ohlasuje u vládcu nad Egyptom rečou ľudského sna. Ale faraón nerozumie. Ani veštcí (chartummím), ani mágovia si nevedia rady. Pečať Božieho tajomstva leží nad živými obrazmi snov. Faraón iba tuší, že k nemu ako vládcovi hovorí Najvyšší niečo dôležité, ale zmysel obrazov nechápe. Len sa zhrozí (Dan 2). Podivná Božia reč si však nájde cestu, aby sa stala zrozumiteľnou. Pohne svedomím najvyššieho čašníka.⁴

Ak nechceme vysvetľovať symboliku (40, 9-19), predsa sa nám vnučuje otázka prečo vo sne vidí faraón kravy, klasy a Níl. Bohyňa plodnosti Hathór bola znázorňovaná ako krava. Klasy boli v úzkom vzťahu k bohu Usírovi (Osirisovi), darcovi úrody. Rieka Níl bola pre Egypt dárcom života. Kravy vystupujúce z Nílu zrejme majú pripomenúť záplavy, od ktorých závisel život Egypta. Z toho všetkého vyplýva, že sny sa týkajú priamo existencie egyptskej zeme. Zvlášť tiež preto, že faraón

¹ JANČOVIČ, J.: „*Nech je svetlo!*“ – Úvod a exegéza vybraných statí Pentateuchu. Bratislava 2002, s. 103.

² *Pentateuch. Päť kníh Mojžišových s komentármi Jeruzalemskej Biblie*. Trnava 2004, s. 58.

³ NOVOTNÝ, A.: *Biblický slovník*. Praha 1956, s. 142.

⁴ *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon*. Praha 1991, s. 170.

je priamym účastníkom diania. Podľa vtedajšej viery všetko čo sa deje s kráľom, ktorý zastupuje boha na zemi, je vlastne obrazom toho, čo sa deje s celou zemou. Preto bol faraón tak vydesený.

41, 1. Po dvoch rokoch. Patristický komentár: Sv. Filaret¹ zadáva otázku. Od uväznenia Jozefa, alebo od prepustenia čašníka? A potvrdzuje, že od prepustenia faraónovho čašníka.

Ako stojí pri Níle. – Rieka Níl je symbolom Egypta. Regulovanie pravidelných záplav Nílu bolo zárukou plodnosti a bohatstva Egypta a preto bolo jednou z najdôležitejších úloh faraóna a jeho dvora. Vo sne stojí Níl v protiklade s hladom. Ak Níl neposkytol dostatok vody pre zavlažovanie okolitých polí, logickým dôsledkom bol hlad. Preto je obraz Nílu jedným z dôvodov faraónových starostí.

Rieka hebrejsky *jeor* bezpochýb označuje Níl. Aj český preklad Efréma Sidona podáva Rieka s veľkým písmenom. Níl pod názvom Rieka sa nachádza nielen v Pentateuchu, ale aj v rôznych prekladoch SZ (Iz 7, 18 a 19, 6-8; Jer 47, 7-8 a Ez 29, 3)².

Rabínsky komentár: Stojí pri Níle, doslovne *stojí nad Riekou*, t.j. „nad Níлом“. Níl bol uctievaný ako egyptské božstvo, a tak faraónovo postavenie „nad riekou“ naznačuje, že sa povýšenecky videl v nadradenom postavení voči svojmu bohu. (Chumaš) Keď neskôr rozprával sen Jozefovi, zatajil tieto svoje túžby a povedal, že stál *na brehu* (v.17). (Munk)

Od snov³ záviseli aj vládne rozhodnutia. V piatom roku panovania faraóna Merenptaha útočili na ríšu nepriatelia v delte Nílu. Faraón sa rozhodol na nich zaútočiť. Neskôr rozkaz zmenil, pretože sa mu vo sne zjavil boh Ptah a prikázal mu odísť do hlavného mesta. Na zajatie nájazdníkov útočiacich na ríšu, poslal nejaké vojenské oddiely.⁴

Život v Palestíne sa úplne líšil od života v Egypte. Išlo o zvláštnu zem, ktorá bola úplne odlišná od Palestíny. Tam bol život závislý na daždi. Ak nebolo dosť vlahy zhora, bol hlad a bieda a ľudia hľadali pomoc v Egypte. Táto zem nebola závislá na požehnaní nebies. Za svoju

¹ ДРОЗДОВ, Ф.: Толкование на Книгу Бытия. Москва 1867, s. 591.

² ЛОПУХИН, А.: Толковая Библия. Т. 1. Петербург 1904 – 1907, s. 225.

³ Pozri „Sny z pohľadu pohanských národov a Starého Zákona“. IN: CAP, A.: *Izagogika do Starého Zákona I*. Prešov 2019, s. 250-252.

⁴ LACH, S.: *Ksiega Rodzaju*. T. 1.-50. Poznań 1962, s. 490.

úrodu vďačí záplavám Nílu, teda požehnaniu zdola, akoby to bol priamo dar podsvetia. Je teda priamy protiklad zasľúbenej zeme. O tu sa staral samotný Boh „od začiatku roku až do konca“ (5Mjž 11, 12). Egypt oproti tomu je iba „zeleninárska záhrada“, o ktorú sa musí človek starať až do úmoru a pritom život v nej zostával na úrovni živočíchov, ktorým dal Boh „za pokrm všetky zelené byliny“ (1Mjž, 1, 30). Palestína, ktorá bola v porovnaní s Egyptom oveľa chudobnejšia videl Izraelita ako „zem ovplyvujúcou mliekom a medom“ (2Mjž 3, 8 a 13, 5). Tak označovali starí Orientálci svoj raj, miesto blaženého života. Pre Izraelitov bola „rajom“ zasľúbená zem práve preto, že bola odkázaná úplne na Božiu starostlivosť. Práve v nej si človek nutne uvedomoval svoju závislosť na Bohu. V nej mohol tiež plne prežívať blízkosť svojho Boha a radovať sa z obecnstva s ním¹. M. Bič podáva duchovný pohľad na Egypt i Palestínu z pohľadu pravej viery v jediného Boha a materiálne blaha sa tak dostávajú na druhé miesto.

Herodotos sa vyjadroval takto: „Níl je pre Egypt darom“, pretože Egypt závisel od rieky Níl, čiže jeho voda, záplavy, nánosy bahna znamenali pre obyvateľov, ktorí obrábali pôdu život a úrodu, alebo neúrodu a smrť. Grécky rezbár znázornil božstvo Nílu, ktoré sa nachádza vo Vatikánskom múzeu ako starca dohliadajúceho na deti.

Vybudovanie Asuánskej priehrady v r. 1898-1902 a 1929-1939 zadržovalo obrovské množstvo vôd a došlo k regulácii stavu vôd v rieke a zavlažovacích kanáloch tak, aby z toho mal úžitok Egypt a jeho poľnohospodárstvo.

Patristický komentár: Sv. Ján Zlatoústý² hovorí: „Všimni si po ustanovení pohárnika do svojho úradu prešli dva roky. Jozef musel čakať na vhodný čas, aby mu bola prejavená sláva. Možno, ak by sa bol oslobodený skôr, jeho cnosť by nebola nikomu známa. A múdry Boh, ktorý na nás neustále pamätá ako skúsený Umelec ponecháva zlato v ohni až do času kedy ho treba z pahreby vybrať. Preto dovolil Boh,

¹ Bič, M.: *Ze světa Starého zákona I*. Praha 1986, s. 178-179.

² ЗЛАТОУСТ, И.: Гомилии на книгу Бытия, TLG 2062.112, 54.543.37-51; Гомилия 63.3. IN: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет II. Книга Бытия 12-50*, s. 330.

aby čašníka na Jozefa zabudol na dva roky, aby ho pri faraónovom sne vyslobodil a Jozef sa stal známy celému kráľovstvu.“

Zachovali sa egyptské nápisy, na ktorých hieroglyfický symbol kravy predstavuje kryptogram – teda znak so skrytým významom – slova „rok“. Výskyt kravy ako znaku pre rok je doložený až v nálezoch z ptolemaiovského obdobia (305-30 pred Chr.) skôr ho nepoužívali. Je teda o celé tisícročie a pár storočí mladší ako obdobie vlády Hyksósov.¹

41, 2. A videl z neho vystupovať sedem kráv. – Symbolika je pochopiteľnejšia, ak vezmeme do úvahy, že úrodnosť Egypta bola priamo závislá od Nílu a že bohyňa Hathor, ktorá sa vyobrazovala s kravskou hlavou, symbolizovala aj úrodnú zem, zavlažovanú Níлом.

Dobytok sa často až po hlavu ponáral do Nílu, aby sa tak chránil pred slnkom a hmyzom.

Býk Apis symbolizoval Níl aj boha Ozirisa. Krava v egyptskej symbolike označovala typ zeme tiež úrodnosť a zosobňovala samotný Egypt (Jer 46, 20-21). Býk sa prinášal a obetoval Ozirisovi patrónovi poľnohospodárstva a krava Izide bohyni plodnosti a lásky.²

Pásli sa na šachorine. Septuagína prekladá ako sa pásli na Achei. V gréčtine ide o hebrejský prepis slova s nejasným významom pravdepodobne trstie (Job 8, 11). Akila, Simachos aj Vulgáta ho prekladajú ako bažina, mokraď, močiar.

Patristický komentár: Sv. Filaret³ na vystúpenie z rieky hovorí: „Kravy označujúce úrodné i neúrodné roky poukázali na to, že úrodnosť Egyptu závisela od čoho závisí Níl.“

41, 5. Mal druhý sen. – Opakované sny sú v literatúre starého Orientu dobre doložené. Ako najznámejší príklad z mezopotámskeho prostredia sa dá uviesť *Epos o Gilgamešovi*⁴, kde Gilgameš rozpráva svojej matke dva na seba nadväzujúce sny a ona mu ich vysvetľuje (I 5:25n). Známy je aj sumerský text *Gudeu* (koniec 3. tisícročia pred Chr.), opisujúci udalosti v súvislosti so stavaním chrámu pre Ningursu, boha mesta Lagaš.

¹ KELLER, W.: A Biblia má predsa pravdu. Historická pravda podložená vedeckými dôkazmi. Bratislava 2018, s. 86.

² ЛОПУХИН, А., cit. dielo, s. 225.

³ ДРОЗДОВ, Ф., cit. dielo, s. 591.

⁴ ZAMAROVSKÝ, V.: *Gilgameš*. Praha 1983.

Rabínsky komentár: Mal druhý sen, doslovne *sníval po druhý raz*. Tóra nehovorí, že Jozef mal „ďalší, iný sen“, ale že sníval po druhý raz, aby naznačila, že v skutočnosti išlo o jediný sen, ktorý sa teraz opakoval. (Kli Jakar) To aj Jozef, keď hovorí, že druhý sen neprináša nové posolstvo, len naznačuje skoré uskutočnenie sna (v. 32). (Chumaš) Podľa Midráša Hagadol faraóna znepokojil až tento **druhý sen**, pretože oproti predchádzajúcemu snu bol čudný a nereálny. Zvieratá sa totiž môžu navzájom požírať, ale klasy nie.

41, 6. Východným vetrom zahorených. Palestínsky horúci stredomorský vietor *sirocco* (v Egypte sa nazýva *chamsín*), ktorý veje od púšte (Oz 13, 15) počas neskorej jari a skoro na jeseň, často spôsobuje vyschnutie vegetácie (Iz 40, 7 a Ez 17, 10).

Názov *chamsín* je odvodený od čísla päťdesiat, lebo podľa ľudového vysvetlenia toľko dní trvá, kým vietor donesie piesok zo Saharskej púšte do Izraela/Jeruzalema. Tento východný vietor prináša so sebou piesok a znižuje atmosferický tlak. Do Palestíny zvyčajne prichádza z Egypta cez Jordán, t.j. z východu. V Egypte tento typ vetra prichádza z juhu. Geografické označenie východného vetra poukazuje na palestínske pozadie tohto príbehu. V Biblii sa vyskytuje ako symbol deštrukcie (Iz 27, 8; Oz 13, 15; Ez 17, 10 a 19, 12; Jób 27, 21).

Patristický komentár: Sv. Filaret¹ poukazuje na horúci vietor, ktorý vysušuje, pričom poukazuje na konkrétne dve miesta, ktoré o tom vo Svätom Písme hovoria. (Ez 17, 10 a Jon 4, 8)

41, 7. Rabínsky komentár: Hľa, (toto) bol sen, teraz bol sen úplný. Faraón si uvedomil, že to bol dôležitý a ucelený sen, ktorý si vyžaduje výklad. (Raši) Hoci veštcí vykladali sny ako dve rozličné posolstvá, jednotné číslo slova **sen** tu naznačuje, že v skutočnosti išlo o jeden sen a faraón si to uvedomoval. (Ramban) Jozef tiež vedel, že to bol jeden sen (v. 25) a podľa niektorých rabínov si tým získal faraóna (porov v. 37).

Pri používaní obrazkového písma v staroegyptskom jazyku pojem rok označovali nakreslením kravy. Kvalita znázornenej kravy znamenala úrodnosť či neúrodnosť roku². Obrovskú senzáciu vyvolalo v r. 1889 nájdenie kamennej stely neďaleko Elefantíny, kde je prvá zmienka o se-

¹ ДРОЗДОВ, Ф., cit. dielo, s. 591.

² LACH, S., cit. dielo, s. 494-495.

demročnom hlade v Egypte. Na stelu hladu poukazuje aj Lemanski.¹ Snigirev² vo svojej archeológii poukazuje na nadpis na hrobke istého vznešeného človeka menom Baba, ktorý žil v časoch faraóna Apopi I. Zmieňuje sa tu o dlho trvajúcom hlade a o uskladňovaní obilia.

41, 8. Rozrušený. Veštcí – pravdepodobne kňazi, ktorí o sebe tvrdili, že majú okultné poznanie, ale nevedeli vyložiť sen faranonov (Dan 2, 10-11). Egypt bol krajinou mágov a mudrcov (Ex 7, 11. 22; 8, 1; 1 Kr 5, 10; Iz 19, 11.13), ale ich vedomosť je prevýšená múdrosťou, ktorú Boh dáva svojim. Námet sa znovu objaví v Mojžišových dejinách (Ex 7-8).

Patristický komentár: Sv. Filaret³ hovorí: Sen sa zdal jasným, vyložiť ho nebolo jednoduché. Boh zaslepil egyptanov, aby mohol dať rozum faraónovi a vyjaviť svoj plán spásy a aby takým spôsobom bola ľudská múdrosť ponížená. (Iz 29, 9-12)

41, 9. Patristický komentár: Zábudlivosť čašníka Ambróz⁴ pripisuje arogancii moci. (Ambróz, De Ioseph 6, 34: CSEL 32/2, 96). Sv. Ján Zlatoústý poukazuje na krásu Božieho plánu. Egypťania najprv zvolajú všetkých mágov a mudrcov, ktorí po uznaní svojej nemohúcnosti ustúpia otrokovi, väzňovi, aby vyriešil tajomstvo. Takto Jozef mohol vyjaviť aj milosť, ktorou ho Boh požehnával. (Ján Chryz⁵, Hom. Gen. 63, PG 54, 543-544)

¹ LEMANSKI, J.: *Księga Rodzaju*. T. 1. č.3 (37-50). Czenstochova 2013, s. 201.

² СНИГИРЕВ, Р.: *Библейская археология*. Москва 2007, s. 180-181.

³ ДРОЗДОВ, Ф., cit. dielo, s. 592-593.

⁴ Pod vplyvom faraónovho sna začína čašník rozprávať o svojom hriechu...Veľmi rýchlo zabudol na Jozefove slová: „Spomeň si na mňa“ (40, 14). Tvoje postavenie bolo príčinou toho, že si bol opitý vínom a nepočúval si triezve slová. Hoci neskôr, predsa si si spomenul na svoj hriech. Opíjaj sa nie vínom, alebo Duchom Svätým (Sk ap 2, 2-21). Spomeň si ako skončil tvoj kolega, ktorý tiež mal sen. Nepovažoval sa za majúceho moc, pretože nemal moc nad kráľovským chlebom. Takéto postavenie je často spojené so zmenami. Vyhrážal sa iným? Veď sám bol potrestaný svojim pánom. Hoci sa nadejal, nakoniec skončil ako potrava pre vtákov. Tento príklad by ťa mal poučiť, aby si príliš neveril sám sebe“. (МЕДИОЛАНСКИЙ, А.: Об Иосифе. Сл 0131,6.34.96.19. IN: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет II. Книга Бытия 12-50*, s. 330).

⁵ „Pozri aké sú Božie plány spásy rôznorodé! Boh najprv vyskúšal všetkých múdrcov, aby sa vyjaviť ich nevedomosť. Uprostred tohto diania dal väzňa, sluhu, žida, aby odhalil to, čo ostatní nevideli a to poukázal na osviecujúcu milosť zhora. Všetci múdrci iba mlčali...“ (ЗЛАТОУСТ, И.: Гомилии на книгу Бытия, TLG 2062.112, 54.543.57-544; Гомилия

Sv. Filaret¹ poukazuje na to, že Akila poukazuje na strednú vrstvu egyptských žrecov vykládačov posvätných písiev – hieroglyfov. Podľa výkladu Hesychia hovorí, že v LXX je použité grécke slovo „*exigita*“. Preto faraón mal dôvod obrátiť sa k vykládačom hieroglyfov, pretože prvý sen mal charakter hieroglyfický. Pod múdrcami môžeme chápať žrecov vyššej spoločenskej vrstvy vyjadrené grécky slovom „*proité*“. Egypťania totiž milovali tajomstvá a záhady.

Rabínsky komentár: Spomínam na svoje prehrešky. – Zdalo sa, že faraón sa tak rozrušil, že by mohol zomrieť a čašník sa obával, že nový faraón po nástupe hromadne vymení svojich služobníkov, čo by ho mohlo stáť miesto. Rozhodol sa, že sa vo vlastnom záujme musí pred faraónom zmieniť o Jozefovi. (Midraš) Podlízavo začína rečami o svojej veľkej oddanosti faraónovi: „Aj keď si budem musieť spomenúť **na svoje prehrešky**, aby som vyjaval túto vec, urobím to kvôli vášmu velenstvu – poviem vám o jednom vykladačovi, ktorého osobne poznám.“ (Radak, Ibn Ezra)²

41, 12. Hebrej – mládenec označuje neženatého mládenca, ktorý nepodlieha autorite svojho otca.

Rabínsky komentár: Hebrejský mládenec, služobník. – Hlavný čašník sa bál, že Jozef získa vysoké postavenie a pomstí sa mu za to, že na neho zabudol, a preto ho stavia do nepriaznivého svetla. **Hebrejský** muž bol cudzinec, a tak nepoznal egyptskú reč; **mládenec** bol nevyzretý a neskúsený; **služobník** alebo otrok nesmel podľa egyptských zákonov vládnuť ani nosiť aristokratický odev. (Midraš Rabbah, Raši)

41, 14. Dal faraón zavolať. A nakoniec bol Jozef prepustený z väzenia (Ž 105, 19). **Ostrihať.** Egypťania boli obyčajne nahladko oholení, kým Palestínčania nosili brady (2Sam 10, 4). Predstúpenie pred faraóna si vyžadovalo náležitú úpravu Jozefovho zovňajšku, ktorú si vyžadoval faraónov majestáť. Podobnú procedúru možno vidieť v prípade Ester a Joachima. (Est 2, 12-15; 2 Kr 25, 29)

63.3. IN: Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет II. Книга Бытия 12-50, с. 330).

¹ ДРОЗДОВ, Ф., cit. dielo, s. 592.

² Genezis. Trnava 2008, s. 713-714.

Herodotos (II, 36) udáva, že Egypťania si nechávali vlasy iba ako prejav smútku.¹

Oholenie patrilo k určitým pohanským kultom (Jer 41, 5). Preto napr. si izraelskí kňazi nesmeli holiť hlavy (3Mjž 21, 15 a Ez 44, 20). Jozefova príprava k predstúpeniu pred faraóna vykazuje na jednej strane rysy skutočne egyptské. Na druhej strane, však má naznačiť a to je aj potvrdené, že ide o radikálnu zmenu situácie a postavenia (3Mjž 14, 8 a 4Mjž 6, 9.18) Tomu nasvedčuje aj výmena odevu.²

Patristický komentár: Jozef bol po čase očisťovania znášaním útrap predstavený faraónovi. Božia prozreteľnosť pripravila všetko, aby sa teraz jeho múdrosť mohla zaskvieť. (Ján Chryz³, Hom. Gen. 63, 3: PG 54, 544).

Rabínsky komentár: Záchrana od Boha prichádza vždy náhle a nečakane a podobne náhly a nečakaný bude aj príchod Mesiáša. Boh nikdy nemešká a vyslobodzuje v pravý čas (Sforno), a práve keď to najmenej čakáme (Sanhedrin 97a).

41, 16. Jozef vo svojej odpovedi odmieta prehnané faraónovo ocenenie svojich schopností vykladať sny a poukazuje na zdroj interpretácie snov, ktorým je Boh. Nakoniec zdôrazňuje, že konečná interpretácia bude mať pozitívny význam. Potvrdenie predpovede o pokoji bude hodnoverné, len ak sa overí skutočnosťou (Jer 6, 14).

Patristický komentár: Jozefova odpoveď dokazuje vedomie, že žiadna ľudská múdrosť nemôže interpretovať sen faraóna. Nebude to výsledok Jozefovej inteligencie, ale Božie zjavenie. Nie je iná možnosť, ako dôjsť k poznaniu, iba cez Božie zjavenie. Jozef prízvukuje, že bez Boha nie je možné dať mu odpoveď. Bez Boha sa faraón nedostane

¹ ЛОПУХИН, А., *cit. dielo*, s. 227.

² *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon*. Praha 1991, s. 170.

³ Všimni si akú mu prejavili od počiatku česť! Očistený trpezlivosťou, žiariac ako zlato vychádza z väzenia a privádzajú ho k faraónovi. Uvedomuješ si, čo znamená pomoc zhora? Všetko bolo naplánované tak, aby sa o Jozefovi všetko naplnilo. Pretože zostal čistý a vyhol sa ponukám egyptanky bol síce uvrhnutý do väzenia, aby sa zoznámil s faraónovým čašníkom i pekárom. A vďaka výkladu snov, všetci spoznali Jozefovu múdrosť, pretože si na ňu až teraz spomenul.“ (ЗЛАТОУСТ, И.: Гомилии на книгу Бытия, TLG 2062.112, 54.544.15-28; Гомилия 63.3. IN: Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет II. Книга Бытия 12-50, s. 331).

k správne mu výkladu svojich snov. (Ján Chryz¹, Hom. Gen. 63, 3: PG 54, 544). Sv. Filaret² privádza samaritanský text, sýrsky preklad a LXX, kde sa konštatuje, že bez Boha nie je možné dať faraónovi uspokojivú odpoveď.

Rabínsky komentár: Jozef priznáva, že múdrosť nepochádza od neho, ale od Boha, ktorý mu vnukne výklad sna pre pokoj faraóna. (Raši) Pokorne pripisuje zásluhy (za výklad sna) Jedinému, ktorému skutočne patria a odmieta mylnú predstavu, že by mal nadprirodzené schopnosti. (Mizrachi)

Ako tridsať ročný sa Jozef postavil pred faraóna a už trinásť rokov prebýval v Egypte. Jozef je spravodlivý a svoje duchovné dary pripisuje Bohu.³

41, 17-24. Rabínsky komentár: Radak, Ramban a Ibn Ezra nepripisujú týmto nezhodám osobitný význam, ale podľa midrašov, rozdiely sú dôležité. V opačnom prípade by stačilo, aby Tóra uviedla, že faraón vyrozprával svoj sen Jozefovi. Tanchúma napr. učí, že faraón skúšal Jozefa, aby videl, či aj napriek zmenám vyloží sen správne.

41, 17. Patristický komentár: Sv. Ambróz Milánsky⁴ hovorí: „Myslím si, že sen bol vysvetlený nie iba jednému či dvom ľuďom, ale všetkým prítomným, pretože sedem svetských rokov⁵ úrodných a bohatých budú pohltené neskoršími vekmi, kde bude vládnuť neprestajný pokoj a dodržiavanie duchovných zákonov. Duchovný zákon bude dodržiavať Efremovo pokolenie, ktoré bude plodné kvôli Bohu otcov. Bude ako

¹ „Všimni si ako Jozef múdro a zbožne odpovedá faraónovi. Nemysli si, že ja sám od seba niečo vravím podľa ľudskej múdrosti. A ďalej vysvetľuje, že toto všetko nie je možné robiť bez zjavenia. Preto vedz, že bez Boha ti nemôžem dať odpoveď. *Boh dá dobrú odpoveď faraónovi*. Iba Najvyšší Vládca a Boh zjavuje toto všetko ľuďom. Pozri ako svojou odpoveďou učí faraóna, že mudrci sú nemohúcní, ale Boh je Všemohúci. Keď si to všetko pochopil a že to, čo rozprávam nie je ľudská múdrosť a ani moja predstava, povedz Boh mi to zjavil.“ (ЗЛАТОУСТ, И.: Гомилии на книгу Бытия, TLG 2062.112, 54.544.37-53; Гомилия 63.3. IN: Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет II. Книга Бытия 12-50, s. 331).

² ДРОЗДОВ, Ф., cit. dielo, s. 593.

³ ЩЕДРОВИЦКИЙ, Д.: Введение в Ветхий Завет. Москва 2003, s. 263.

⁴ МЕДИОЛАНСКИЙ, А.: Об Иосифе. С1 0131,7.39.99.21. IN: Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет II. Книга Бытия 12-50, s. 331-332.

⁵ T.j. sedem epoch (tisícročí) svetovej histórie. (Pozn. prekl.)

dobrá krava, ktorá nebude mať vemená plné mlieka, ale bude dávať duchovné mlieko a blahodať (porov. 1Kor 3,2-3 a Hebr 5, 12-14). Boh samotný hovorí o jej nádherom krku: „*Efrajim je cvičená jalovica, ktorá rada mláti a ja som jej položil jarmo na krásnu šiju*“ (Oz 10, 11)...

41, 25. V podobnej situácii stojí aj prorok Daniel, ktorý sa však najskôr modlí o osvietenie, a až potom interpretuje sny (Dan 2). Jozef ide priamo k interpretácii snov. Naopak príbeh Achiqara, ktorý sa nápadne podobá na Jozefov príbeh, zdôrazňuje len Achiqarove schopnosti a jeho sebadôveru.

Rabínsky komentár: Boh oznámil faraónovi, čo hodlá urobiť. Sen sa týkal štátnych záležitostí – potreby pripraviť sa na prichádzajúcu katastrofu – a preto ho Boh zjavil **faraónovi**, hlave štátu. No keďže to bolo Božie posolstvo, Boh chcel jeho výklad zjaviť radšej cez svojho vlastného služobníka, ako cez egyptských čarodejníkov (Alšich). Jozef zdôrazňuje, že ide o Božie zjavenie **faraónovi**. Čím vyššie postavenie človek má, tým dôležitejšie je zjavenie, ktoré dostane, lebo má zodpovednosť za podriadených.

41, 26. Patristický komentár: Ambróz porovnáva hojnosť tohto sveta, naznačenú siedmimi peknými a vypasenými kravami, s hojnosťou oveľa väčšou a neporovnateľnou, s odpočinkom dňa vo večnosti, kde bude vládnuť duchovný zákon. (Ambróz, De Ioseph 7, 39: CSEL 32/2, 99-100).

41, 27. Sedem rokov hladu. Pozri Sk ap 7, 11. Dlhý hladomor bol v Egypte raritou kvôli každoročnému vyliatiu sa Nílu, ale na iných miestach to bol bežný jav (2 Krľ 8, 1).

Analogické príklady o hladomore nachádzame v dejinách Egyptu v dynastii XII u Amenemheta I. Podobné zápisky o hlade zaznamenané istým úradníkom s menom Baba nachádzame v dynastii XVII.¹

Rabínsky komentár: Hoci sen začína úrodnými rokmi, Jozef hovorí najprv o neúrodných rokoch, aby upútal faraónovu pozornosť. V prosperujúcej krajine, akou bol Egypt, by predpoveď siedmich rokov blahobytu nevzbudila veľký záujem, a tak sa Jozef zameriava na potencionálnu katastrofu, ktorej mohol faraón vhodným plánovaním zabrániť. (Ramban)

¹ LACH, S., *cit. dielo*, s. 496.

41, 32. Opakovanie Božieho zjavenia sa často používalo na jeho zdôraznenie (37, 5-9; Am 7, 1-6.7-9; 8, 1-3).¹

41, 33. **Patristický komentár:** Jozef hovoril o sebe, aj keď pre pokoru nevyslovil svoje meno. Nemohol by sa nájsť nikto, kto by vedel predvídať, aká bude prichádzajúca pohroma. (Efrém, Com. Gen. 35, 5: CSCO 152 (scrip. syr. 71), 99)

Rabínsky komentár: Nech si faraón vyhliadne rozvážneho a múdreho muža – Musí byť dostatočne **rozvážny** na to, aby vedel odhadnúť, koľko obilia treba uskladniť a koľko možno predať, a dostatočne múdry, koľko obilia treba uskladniť, aby sa neskazilo. Jozef pri tomto návrhu myslel na seba. (Ramban)²

Božie slovo zasahuje do oblasti štátu, hospodárstva a ekonomiky. Jozef navrhuje dlhodobý plán ustanovením faraónovho poverenca výkupu prebytkov a jeho uskladnenia. Veľmi rozumný a prezieravý návrh. Neide o zničujúce tajomstvá, pred ktorými sa nedá ubrániť. Boh hovorí a zároveň ukazuje cestu záchrany ako treba podriaďiť ľudské cesty a plány. Z múdrej Božej rady má úžitok nielen samotný Egypt, ale aj okolité krajiny³.

Čoskoro je Jozef vymenovaný za pravú ruku faraóna a stáva ministrom štátnych hmotných rezerv v Egypte.

Johnson⁴ nazýva Jozefa prvou sivou eminenciou Izraelského národa. Jozef bol veľkým ministrom-štátnikom cudzieho vladára. Typické uplatnenie mnohých Židov v priebehu ďalších troch tisícročí. Bol chytvý, pohotový, pozorný a mal predstavivosť. Sníval, ale mal ešte niečo naviac. Išlo o muža s tvorivými schopnosťami interpretovať zložité javy, predpovedať, plánovať a vládnuť. Tichý, pracovitý človek, ktorý sa vyznal vo všetkých hospodárskych a finančných otázkach a tiež majster mnohých foriem tajných náuk⁵.

¹ *Študijná Biblia*. Banská Bystrica 2015, s. 76-77.

² *Genezis*. Trnava 2008, s. 713-714.

³ *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon*. Praha 1991, s. 171.

⁴ JOHNSON, P.: *Dějiny židovského národa*. Rozmluvy 1995, s. 35.

⁵ Určite nevnímame Jozefa ako prvého slobodomurára i keď vyjadrenie Johnsona je dosť sekulárne a nenáboženské. (Pozn.a.)

Zoznam bibliografických odkazov:

- AUGUSTÍN, S.: *Boží štát. II. zväzok*. Trnava 2005. ISBN 80-7162-571-X.
- BÁNDY, J.: *Úvod do exegézy Starej zmluvy*. Bratislava 2002. ISBN 80-223-1693-8.
- BÁNDY, J.: *Teológia Starej Zmluvy*. Bratislava 2003. ISBN 80-223-1793-4.
- BÁNDY, J.: *Úvod do Starej zmluvy*. Bratislava 2003. ISBN 80-223-1885-X.
- BÁNDY, J.: *Dejiny Izraela*. Bratislava 2006. ISBN 80-223-2139-7.
- BARDTKE, H.: *Příběhy ze starověké Palestíny. Tradice archeologie dějin*. Vyšehrad 1988.
- BAUMANN, G.: *Bible*. Praha 2012. ISBN 978-80-247-3912-0.
- BENEŠ, J.: *Dvanáctka. Uvedení do Malých proroků*. Praha 2019. ISBN 978-80-7255-422-5.
- BENEŠ, J.: *Jozue. Svatá slova v knize Jozue*. Praha 2017. ISBN 978-80-7172-702-6.
- BENEŠ, J.: *Kniha o Bohu soudci. Teologie knihy Daniel*. Praha 2015. ISBN 978-80-7172-762-0.
- BENEŠ, J.: *Směrnice a řády. Zákoník v Páté knize Mojžišově*. Praha 2012. ISBN 978-80-7172-874-0.
- BER, V.: *Vyprávění a právo v knize Exodus*. Jihlava 2009. ISBN 978-80-86498-35-5.
- BIBLIA. Vydala Slovenská evanjelická cirkev a. v. v ČSSR, 1990. ISBN 0-564-03222-0.
- Библия – Книги Священного Писания Ветхого Завета на церковнославянском языке. Москва 1993.
- Библия – Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета. В русском переводе. Издание Московской патриархии. Москва 1956.
- Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет II. Книга Бытия 12-50. Герменевтика 2004. ISBN 5-901 494-03-2.
- BIČ, M.: *Ze světa Starého zákona I*. Praha 1986.
- CAP, A.: *Izagogika do Starého Zákona I*. Prešov 2019. ISBN 978-80-555-2211-1.
- CAP, A.: *Úvod do Starého Zákona II*. Prešov 2018. ISBN 978-80-555-2077-3.
- CAP, A.: *Biblická prahistória. (Biblicko-exegetický komentár na 1. – 11. kapitolu knihy Genezis)*. Prešov 2018. ISBN 978-80-555-1982-1.

- ČAPEK, F.: *Archeologie, dějiny a utváření identity starověkého Izraele*. Vyšehrad 2018. ISBN 978-80-7601-082-6.
- DAHLER, E.: *Jeruzalém v dějinách spásy*. Kostelní Vydří 1993. ISBN 80-85-527-28-6.
- DOUGLAS, J.: *Nový biblický slovník*. Praha 1996. ISBN 80-85495-65-1.
- DOUKHAN, J.: *Túžba zeme. Štúdia prorockej knihy Daniel*. Martin 1996. ISBN 80-88719-59-3.
- DUKA, D.: *Úvod do Písma Svatého Starého Zákona*. Praha 1992. ISBN 80-901252-5-5.
- ДРОЗДОВ, Ф.: *Толкование на Книгу Бытия*. Москва 1867.
- DUBINOVÁ, T.: *Ženy v Bibli, ženy dnes*. Praha 2008. ISBN 978-80-86889-69-6.
- ЕГОРОВ, Г.: *Священное Писание Ветхого Завета*. Москва 2004.
- ЕГОРОВ, Г.: *Священное Писание Ветхого Завета*. Москва 2016. ISBN 978-5-7429-1053-4.
- FINKELSTEIN, I.-SILBERMAN, N.: *Objevení Bible. Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. Vyšehrad 2007. ISBN 978-80-7021-869-3.
- Genezis*. Trnava 2008. ISBN 978-80-7141-626-5.
- GENEZIS – *Starý zákon, překlad s výkladem*. Praha 1968.
- HANUŠ, J.- VYBÍRAL, J.: *Příběhy povolání a obrácení v biblických textech*. Brno 2009. ISBN 978-80-7325-177-2.
- HELLER, J. – PRUDKÝ, M.: *Obtížné oddíly knih Mojžišových*. 2. vydání. Kostelní Vydří 2007. ISBN 978-80-7195-186-5.
- JANČOVIČ, J.: *„Nech je svetlo!“ – Úvod a exegéza vybraných statí Pentateuchu*. Bratislava 2002.
- JOHNSON, P.: *Dějiny židovského národa*. Rozmluvy 1995. ISBN 80-85336-31-6.
- KAŠNÝ, J.: *Právo v hebrejské Bibli*. Vyšehrad 2017. ISBN 978-80-7429-910-0.
- KITTEL, R.: *Biblia Hebraica*. Stuttgart 1937.
- KUBÁČ, V.: *Člověk před Boží tváří*. Vyšehrad 2016. ISBN 978-80-7429-754-0.
- KUZMIŠIN, P.: *Bohovia starých Slovanov*. Bratislava 2018. ISBN 978-80-8100-434-6.
- KÜNG, H.: *Židovství*. Brno 2016. ISBN 978-80-7485-110-0.
- LACH, S.: *Księga Rodzaju*. T. 1.-11. Poznań 1962.
- LEMANSKI, J.: *Księga Rodzaju*. T. 1. č.2. Czenstochova 2013. ISBN 978-83-7797-205-2.

- LINDEN, N.: *Povídá se...podle Tóry*. Benešov 2015. ISBN 978-80-88060-01-7.
- LINDEN, N.: *Povídase... o soudcích a králech*. Praha 2018. ISBN 978-80-88060-14-7.
- ЛОПУХИН, А.: *Толковая Библия. Т. 1-3*. Петербург 1904 – 1907.
- MIKLIK, J.: *Biblická archeologie*. Praha 1936.
- МЕНЬ, А.: *Исагогика – Ветхий Завет*. Москва 2000. ISBN 5-88869-032-5.
- МЕНЬ, А.: *Как читать Библию I.-II.* Калининград 2002. ISBN 5-88869-029-5.
- MOLONEY, F.: *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří 2008. ISBN 978-80-7192-991-8.
- MUCHOVÁ, L.: *Bible pro ty, kdo už nejsou děti*. Praha 2019. ISBN 978-80-7553-555-9.
- NOVOTNÝ, A.: *Biblický slovník*. Praha 1956.
- Pentateuch. Päť kníh Mojžišových s komentármi Jeruzalemskej Biblie*. Trnava 2004. ISBN 80-7141-447-6.
- Pět svátečních svitků. Živá díla minulosti*. Praha 1958.
- Sväté Písmo*. Trnava 1996. ISBN 80-7162-152-8.
- ПРАВОСЛАВНАЯ ЭНЦИКЛОПЕДИЯ Т. 1. Москва 2000. ISBN 5-89572-006-4.
- PRUDKÝ, M.: *Genesis I. 1, 1 – 6, 8*. Praha 2018. ISBN 978-80-7545-047-0.
- Průvodce životem. I. Mojžíšova (Genesis)*. Praha 1998. ISBN 80-7130-059-4.
- ПУШКАРЬ, В.: *Священная библейская история*. Санкт-Петербург 2004. ISBN 5-7444-1167-4.
- RAHLFS, A.: *SEPTUAGINTA –LXX*. Stuttgart 1935. ISBN 3438051214.
- RENTORFF, R.: *Hebrejská bible a dějiny*. Vyšehrad 2015. ISBN 978-80-7429-541-6.
- СНИГИРЕВ, Р.: *Библейская археология*. Москва 2007. ISBN 978-5-7789-0200-X.
- SCHULTZ, S.: *Starý Zákon mluví*. Praha 1989.
- STRUPPE, U.- KIRSCHLAGER, W.: *Úvod do Starého a Nového zákona. Jak porozumět Bibli*. Vyšehrad 2000. ISBN 80-7021-334-5.
- Sväté písmo Starého a Nového zákona*. Trnava 1996. ISBN 80-7162-152-8.
- ŠALING, S. a kol.: *Veľký slovník cudzích slov*. Bratislava 2003. ISBN 80-89123-02-3.
- Študiijná Biblia*. Banská Bystrica 2015. ISBN 978-80-8156-052-1.

- ЩЕДРОВИЦКИЙ, Д.: *Введение в Ветхий Завет*. Москва 2003. ISBN 5-901599-15-2.
- ТЕОДОРИТ, К.: *Толкование на книгу Бытия*. Москва 1855.
- The Orthodox study Bible by Athanasius of Orthodox Theology*. USA 2008. ISBN 978-0-7180-0359-3.
- TYDLITÁTOVÁ, V.: *Symbolika hradeb a bran v hebrejské bibli*. Praha 2010. ISBN 978-80-7387-305-9.
- ВАСИЛИАДИС, Н.: *Библия и археология*. Св.- Троицкая Сергиева Лавра 2003.
- БЕНИАМИН, П.: *Священная библейская история, ч. 1-2*. Санкт-Петербург 2004. ISBN 5-7444-1167-4.
- VESELÝ, J.: *Mariánska zjevení z hlediska hermetismu*. Praha 2001. ISBN 978-80-7439-036-4.
- Výklady ke Starému zákonu I. Zákon*. Praha 1991. ISBN 80-7017-408-0.
- WALTON, J.: *Ztracený svět 1. Kapitoly První knihy Mojžíšovy v kontextu evolučních a kreacionistických teórii. Starověká kosmologie a diskuze o vzniku světa. Pro poctivější četbu Bible*. Praha 2017. ISBN 978-80-7255-396-9.
- WESTERMANN, C.: *Tisíc let a jeden den*. Praha 1972.
- CHIOLERIO, M.: *Blaze tomu, kdo slyší tato slova. První setkání se Starým zákonem*. Paulínky 1997. ISBN 80-86025-10-1.

JOZEF SPRÁVCOM NAD EGYPTOM (Biblicko-exegetický komentár na 1Mjž 41, 37-57)¹

prof. ThDr. Alexander Cap, CSc.

- 41, 37 ἤρεσεν δὲ τὰ ῥήματα ἐναντίον Φαραω καὶ ἐναντίον πάντων τῶν παίδων αὐτοῦ
- 38 καὶ εἶπεν Φαραω πᾶσιν τοῖς παισὶν αὐτοῦ μὴ εὐρήσομεν ἄνθρωπον τὸ ἰοῦτον ὃς ἔχει πνεῦμα θεοῦ ἐν αὐτῷ
- 39 εἶπεν δὲ Φαραω τῷ Ἰωσηφ ἐπειδὴ ἔδειξεν ὁ θεὸς σοι πάντα ταῦτα οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος φρονιμώτερος καὶ συνετώτερός σου
- 40 σὺ ἔση ἐπὶ τῷ οἴκῳ μου καὶ ἐπὶ τῷ στόματί σου ὑπακούσεται πᾶς ὁ λαὸς μου πλὴν τὸν θρόνον ὑπερέξω σου ἐγώ
- 41 εἶπεν δὲ Φαραω τῷ Ἰωσηφ ἰδοὺ καθίστημί σε σήμερον ἐπὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου
- 42 καὶ περιελόμενος Φαραω τὸν δακτύλιον ἀπὸ τῆς χειρὸς αὐτοῦ περιέθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν χεῖρα Ἰωσηφ καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν στολὴν βυσσίνην καὶ πέριέθηκεν κλοιὸν χρυσοῦν περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
- 43 καὶ ἀνέβιβασεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἄρμα τὸ δευτέρον τῶν αὐτοῦ καὶ ἐκήρυξεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ κήρυξ καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐφ' ὅλης γῆς Αἰγύπτου
- 44 εἶπεν δὲ Φαραω τῷ Ἰωσηφ ἐγὼ Φαραω ἄνευ σοῦ οὐκ ἔξαρεί οὐθεὶς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ πάσῃ γῇ Αἰγύπτου
- 45 καὶ ἐκάλεσεν Φαραω τὸ ὄνομα Ἰωσηφ Ψυθομφανηχ καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν Ἀσινενθ θυγατέρα Πετεφρη ἱερέως Ἡλίου πόλεως αὐτῷ γυναικα
- 46 Ἰωσηφ δὲ ἦν ἐτῶν τριάκοντα ὅτε ἔστη ἐναντίον Φαραω βασιλέως Αἰγύπτου ἐξῆλθεν δὲ Ἰωσηφ ἐκ προσώπου Φαραω καὶ διήλθεν πᾶσαν γῆν Αἰγύπτου
- 47 καὶ ἐποίησεν ἡ γῆ ἐν τοῖς ἑπτὰ ἔτεσιν τῆς εὐθηνίας δράγματα
- 48 καὶ συνήγαγεν πάντα τὰ βρώματα τῶν ἑπτὰ ἐτῶν ἐν οἷς ἦν ἡ εὐθηνία ἐν γῇ Αἰγύπτου καὶ ἔθηκεν τὰ βρώματα ἐν ταῖς πόλεσιν βρώματα τῶν πεδίων τῆς πόλεως τῶν κύκλῳ αὐτῆς ἔθηκεν ἐν αὐτῇ
- 49 καὶ συνήγαγεν Ἰωσηφ σῖτον ὥσπερ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης πολὺν σφόδρα ὥς οὐκ ἠδύναντο ἀριθμῆσαι οὐ γὰρ ἦν ἀριθμὸς
- 50 τῷ δὲ Ἰωσηφ ἐγένοντο υἱοὶ δύο πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὰ ἑπτὰ ἔτη τοῦ λιμοῦ οὓς ἔτεκεν αὐτῷ Ἀσινενθ θυγάτηρ Πετεφρη ἱερέως Ἡλίου πόλεως
- 51 ἐκάλεσεν δὲ Ἰωσηφ τὸ ὄνομα τοῦ πρωτοτόκου Μανασση ὅτι ἐπιλαθέσθαι με ἐποίησεν ὁ θεὸς πάντων τῶν πόνων μου καὶ πάντων τῶν τοῦ πατρός μου
- 52 τὸ δὲ ὄνομα τοῦ δευτέρου ἐκάλεσεν Εφραϊμ ὅτι ηὔξησέν με ὁ θεὸς ἐν γῇ ταπεινώσεώς μου
- 53 παρήλθον δὲ τὰ ἑπτὰ ἔτη τῆς εὐθηνίας ἃ ἐγένοντο ἐν γῇ Αἰγύπτῳ

¹ Táto štúdiá je výstupom z riešenia projektu KEGA – Projekt č. 014PU-4/2020 Exegéza 4. kapitoly všeobecného listu apoštola Jakuba.

- 54 καὶ ἤρξαντο τὰ ἑπτὰ ἔτη τοῦ λιμοῦ ἔρχεσθαι καθὰ εἶπεν Ἰωσηφ καὶ ἔ
γένετο λιμὸς ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἐν δὲ πάσῃ γῇ Αἰγύπτου ἦσαν ἄρτοι
55 καὶ ἐπέινασεν πᾶσα ἡ γῇ Αἰγύπτου ἐκέκραξεν δὲ ὁ λαὸς πρὸς Φαραῶν περὶ
ἄρτων εἶπεν δὲ Φαραῶν πᾶσι τοῖς Αἰγυπτίοις πορεύεσθε πρὸς Ἰωσηφ καὶ ὁ
ἔαν εἴπῃ ὑμῖν ποιήσατε
56 καὶ ὁ λιμὸς ἦν ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς ἀνέωξεν δὲ Ἰωσηφ πάντας
τοὺς σιτοβολῶνας καὶ ἐπώλει πᾶσι τοῖς Αἰγυπτίοις
57 καὶ πᾶσαι αἱ χώραι ἦλθον εἰς Αἴγυπτον ἀγοράζειν πρὸς Ἰωσηφ ἐπεὶ
ράτησεν γὰρ ὁ λιμὸς ἐν πάσῃ τῇ γῇ

41, 37-57: (Tieto) slová sa zdali dobré faraónovi a všetkým jeho sluhom. Faraón povedal všetkým svojim sluhom: „Vari nájdeme takéhoto človeka, ktorý má v sebe Božieho ducha?“ Keďže ti Boh ukázal toto všetko, niet rozumnejšieho a rozvážnejšieho človeka ako ty. Ty budeš nad mojím domom a (slová z) tvojich úst bude poslúchať celý môj ľud. A ja iba trónom ťa budem prevyšovať.“ Faraón povedal Jozefovi: „Hľa, dnes ťa ustanovujem nad celou krajinou Egypt.“ Faraón si sňal prsteň zo svojej ruky, nastokol ho na ruku Jozefovi a obliekol mu kmentový odev a dal mu na krk zlatý náhrdelník. Vysadil ho na druhý (najlepší) zo svojich vozov a pred ním ohlasoval hlásateľ. Ustanovil ho nad celou krajinou Egypt. Faraón povedal Jozefovi: „Ja (som) faraón, (ale) bez teba nikto v celej krajine nezdvihne (ani) svoju ruku.“ Faraón dal Jozefovi meno Psonthomfanéch a dal mu za ženu Asenneth, dcéru heliopolského kňaza Petefra. Jozef mal tridsať rokov, keď predstúpil pred faraóna, egyptského kráľa. Jozef odišiel od faraóna a prešiel celú krajinu Egypt. Krajina počas siedmich rokov blahobytu urodila množstvo (snopov). (On) zhromaždil všetky potraviny za sedem rokov, počas ktorých bol v krajine Egypt blahobyť, a potraviny uložil do miest – potraviny z polí, (ktoré boli) okolo mesta, uložil doňho. Jozef zhromaždil veľmi mnoho obilia, ako piesku mora, takže ho nemohli spočítať – bolo ho totiž bez počtu. Prv, než prišlo sedem rokov hladu, sa Jozefovi narodili dvaja synovia, ktorých mu porodila Asenneth, dcéra Petefra, heliopolského kňaza. Jozef dal prvorodenému meno Manassé, pretože (hovoril) „Boh mi dal zabudnúť na všetky moje bolesti a na všetkých (v dome) môjho otca.“ Druhému dal meno Efraim, pretože (hovoril) „Boh mi dal nárast v krajine môjho poníženia.“ Po minulo sa sedem rokov blahobytu, ktoré boli v krajine Egypt, a začalo prichádzať sedem rokov hladu, ako povedal Jozef. Po celej zemi nastal hlad, no v celej krajine Egypt boli chleby. Celá krajina Egypt hladovala a ľud volal k faraónovi o chleby. Faraón však povedal všetkým Egyptanom: „Chod'te k Jozefovi a urob-

te, čo vám povie.“ Hlad bol na povrchu celej zeme. Jozef otvoril všetky sýpky a predával všetkým Egypťanom. Všetky krajiny prišli nakupovať do Egypta k Jozefovi, hlad totiž vládol po celej zemi.

41, ³⁷ ОУГОДНО ЖЕ БЫСТЬ СЛОВО ПРЕД ФАРАОНОМЪ И ПРЕД ВЕЪМН РАБЫ ЕГѢ. ³⁸ И РЕЧЕ ФАРАОНЪ ВЕЪМЪ РАБѢМЪ СВОИМЪ: ЕДѦ ѠБРАЩЕМЪ ЧЕЛОВѢКА ИЩЕВАГО, ИЖЕ ИМАТЬ АХА БѢИѦ ВЪ СЕБѢ; ³⁹ РЕЧЕ ЖЕ ФАРАОНЪ ІѠНФѢ: ПОНЕЖЕ ПОКАЗА БѢЪ ТРЕБЕ ВЪ СѦ ЕИѦ, ИЖЕ ЧЕЛОВѢКА МЪДРЕИША И СМЫСЛЕННИЧЕИША ПАЧЕ ТРЕБЕ; ⁴⁰ ТЫ БЪДЕШИ ВЪ ДОМѢ МОЕМЪ, И ОУСТЪ ТВОИХЪ ДА ПОСЛЪШАЮТЪ ВЪН ЛЮДІЕ МОИ, РАЗВѢ ПРЕТОЛОМЪ АЗЪ КОЛѢ ТРЕБЕ БЪДѢ. ⁴¹ РЕЧЕ ЖЕ ФАРАОНЪ ІѠНФѢ: СЕ, ПОСТАВЛѦЮ ТѦ ДНЕСЪ НАДЪ ВСЕЮ ЗЕМЛЕЮ ЕГѢПЕТСКЮ. ⁴² И ИМЕМЪ ФАРАОНЪ ПЕРЕТЕНЬ СЪ РЪКН СВОЕѦ, ВОЗЛОЖИ ЕГО НА РЪКЪ ІѠНФѢВѢ, И ѠБЛЕЧЕ ЕГО ВЪ РЪЗЪ ЧЕРКАНѢ, И ВОЗЛОЖИ ГРѢВЪ ЗЛАТЪ НА ВЪЮ ЕГѢ, ⁴³ И ВЕДѢ ЕГО НА КОЛЕСНИЦѢ СВОЕѢ ВТОРОЮ, И ПРОПОВѢДА ПРЕДЪ НИМЪ ПРОПОВѢДНИКЪ: И ПОСТАВИ ЕГО НАДЪ ВСЕЮ ЗЕМЛЕЮ ЕГѢПЕТСКЮ. ⁴⁴ РЕЧЕ ЖЕ ФАРАОНЪ ІѠНФѢ: АЗЪ ФАРАОНЪ: БЕЗЪ ТРЕБЕ НЕ ВОЗВѢГНЕТЪ РЪКН СВОЕѦ НИКТОЖЕ КО ВСЕИ ЗЕМЛИ ЕГѢПЕТСКИИ. ⁴⁵ И НАРЕЧЕ ФАРАОНЪ ИМА ІѠНФѢ ПСОДОМФАНИИХЪ: И ДАДЕ ЕМУ АСЕНЕДѢ, ДЦЕРЬ ПЕТЕФРІА ЖРЕЦѦ ИѦПОЛЫСКАГѢ, ЕМУ ВЪ ЖЕНѢ. ⁴⁶ ІѠНФЪ ЖЕ БѦШЕ ЛѢТЪ ТРИДЕСѦТИ, ЕДѦ ПРЕДЪТѦ ФАРАОНѢ ЦАРЮ ЕГѢПЕТКОМУ. ИЗЫДЕ ЖЕ ІѠНФЪ Ѡ ЛИЦѦ ФАРАОНѦ И ПРОИДЕ ВЪН ЗЕМЛЮ ЕГѢПЕТСКЮ. ⁴⁷ И СОТВОРИ ЗЕМЛѦ ВЪ СЕДМИ ЛѢТѢХЪ ѠБНІИѢ ЖАТѢ. ⁴⁸ И СОБРА ВЪСКЪЮ ПИЩѢ СЕДМИ ЛѢТЪ, ВЪ НИХЪЖЕ БѦШЕ ѠБНІИНОСТЬ ВЪ ЗЕМЛИ ЕГѢПЕТСКИИ: И ПОЛОЖИ ПИЩѢ КО ГРАДѢХЪ: ПИЩЫ ПѢЛЬ ГРАДА, ѠЩИНЪ ѠКРЕТЪ ЕГѢ, ПОЛОЖИ ВЪ НЕМЪ. ⁴⁹ И СОБРА ІѠНФЪ ПШЕНИЦѢ ІѦКѢ ПЕѢОКЪ МОРИКИИ МНОГѢ СѢЛѢ, ДОНДЕЖЕ НЕ МОЖАХЪ ИЩЕТИ: БЕЗЪ ЧЕЛѦ КО БѦШЕ. ⁵⁰ ІѠНФѢ ЖЕ БѢИТА ДВѦ СЫНА, ПРЕЖДЕ ПРИШЕДѢИ СЕДМИ ЛѢТЪ ГЛАДНЫХЪ, ИХЪЖЕ РОДИ ЕМУ АСЕНЕДѢ, ДЦЕРЬ ПЕТЕФРІА ЖРЕЦѦ ИѦПОЛЫСКА: ⁵¹ НАРЕЧЕ ЖЕ ІѠНФЪ ИМА ПЕРВЕНЦѢ МАНАСИ, (ГЛАГОЛА:) ІѦКѢ ЗАБЫТИ МНѢ СОТВОРИ БѢЪ ВЪ СѦ БОЛѢЗНИ МОѦ, И ВЪ СѦ, ІѦЖЕ ѠТЦѦ МОЕГѢ. ⁵² ИМА ЖЕ ВТОРОМУ НАРЕЧЕ ЕФРАИМЪ, (ГЛАГОЛА:) ІѦКѢ ВОЗРАСТИ МА БѢЪ ВЪ ЗЕМЛИ СНИРѢИѦ МОЕГѢ. ⁵³ МИНѢША ЖЕ СЕДМЪ ЛѢТЪ ѠБНІИНЫХЪ, ІѦЖЕ БЫША ВЪ ЗЕМЛИ ЕГѢПЕТСКИИ, ⁵⁴ И НАЧАША СЕДМЪ ЛѢТЪ ГЛАДНЫХЪ ПРИХОДИТИ, ІѦКОЖЕ РЕЧЕ ІѠНФЪ. И БЫСТЬ

гла́дѣ по всѣ́й землѣ: ко всѣ́й же землѣ ѿгѣ́петѣи бы́ша хлѣ́бѣы. ⁵⁵ И взал-
ка всѣ́а землѣа ѿгѣ́петѣикаа: возопѣ́ же наро́дѣ къ фарао́нѣ ѿ хлѣ́бѣхъ. Рече́
же фарао́нѣ вѣ́мѣ ѿгѣ́птѣа́нѣмѣ: и́дѣте ко і́ѡнѣфѣ́, ѡ́ ѡ́же рече́тъ вѣ́мѣ,
сѣ́творѣ́те. ⁵⁶ И гла́дѣ бѣ́ше на лицѣ́ всѣ́а землѣ́. Ѣ́вѣ́рзе же і́ѡнѣфъ всѣ́а
жѣ́тѣнѣцы, ѡ́ прода́ше вѣ́мѣ ѿгѣ́птѣа́нѣмѣ: ⁵⁷ ѡ́ всѣ́а стѣ́ранѣ́ прихо́ждахѣ́ ко
ѿгѣ́петѣ́, кѣ́повѣ́ти ко і́ѡнѣфѣ́: ѡ́бде́ржа́ше ко гла́дѣ́ всѣ́а зе́млю.

41, 37-57: Сие понравилось фараону и всем слугам его. И сказал фараон слугам своим: найдем ли мы такого, как он, человека, в котором был бы Дух Божий? И сказал фараон Иосифу: так как Бог открыл тебе все сие, то нет столь разумного и мудрого, как ты; Ты будешь над домом моим, и твоего слова держаться будет весь народ мой; только престолом я буду больше тебя. И сказал фараон Иосифу: вот, я поставляю тебя над всею землею Египетскую. И снял фараон перстень свой с руки своей, и надел его на руку Иосифа; одел его в виссонные одежды, возложил золотую цепь на шею ему; Велел везти его на второй из своих колесниц и провозглашать пред ним: преклоняйтесь! И поставил его над всею землею Египетскою. И сказал фараон Иосифу: я фараон; без тебя никто не двинет ни руки своей, ни ноги своей во всей земле Египетской. И нарек фараон Иосифу имя: Цафнаф – панеах; и дал ему в жену Асенефу, дочь Потифера, жреца Илиопольского. И пошел Иосиф по земле Египетской. Иосифу была тридцать лет от рождения, когда он предстал пред лице фараона, царя Египетского. И вышел Иосиф от лица фараонова, и прошел по всей земле Египетской. Земля же в семь лет изобилия приносила из зерна по горсти. И собрал он всякий хлеб семи лет, которые были (плодородны) в земле Египетской, и положил хлеб в городах; в каждом городе положил хлеб полей, окружающих его. И скопил Иосиф хлеба весьма много, как песку морского, так что перестал считать; ибо не стала счета. До наступления годов голода, у Иосифа родились два сына, которых родила ему Асенафа, дочь Потифера, жреца Илиопольского. И нарек Иосиф имя первенцу: Манассия; потому что, (говорил он), Бог дал мне забыть все несчастья мои и весь дом отца моего. А другому нарек имя: Ефрем; потому что, (говорил он), Бог сделал меня плодovitым в земле страдания моего. И прошли семь лет изобилия, которое было в земле

Египетской; И наступилаи семь лет голода, как сказал Иосиф. И был голод во всех землях; а во всей земле Египетской был хлеб. Но когда и вся земля Египетская начала терпеть голод, то народ начал вопиять к фараону о хлебе. И сказал фараон всем Египтянам: пойдите к Иосифу все житницы, и стал продавать хлеб Египтянам. Голод же усиливался в земле Египетской. Из всех стран приходили в Египет покупать хлеб у Иосифа; ибо голод усилился по всей земле.

וַיֵּיטֵב הַדָּבָר בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי כָּל־עַבְדָּיו^{41,37}
וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־עַבְדָּיו הִנֵּמְצָא כֹּה־אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ³⁸
וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתָךְ אֶת־כָּל־זֹאת³⁹
אֵין־נִבּוֹן וְחָכָם כְּמוֹךָ
אֲתָה תִּהְיֶה עַל־בֵּיתִי וְעַל־פִּיךָ יִשְׁק כָּל־עַמִּי כִּי רַק הַכֶּסֶף אֲנִי מֵמָךְ⁴⁰
וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף רְאֵה נָתַתִּי אֶתְךָ עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרָיִם⁴¹
וְיֹסֵר פַּרְעֹה אֶת־טַבְעֹתָיו מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אֶתָּה עַל־יַד יוֹסֵף וַיִּלְבֹּשׁ אוֹתוֹ⁴²
בַּגְדֵי־שֵׁשׁ וַיַּשֶּׂם רֶבֶד הַזָּהָב עַל־צִנּוּרוֹ
וַיִּרְכַּב אוֹתוֹ בְּמִרְכַּבֶּת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּקְרָאוּ לִפְנֵי אֶבְרָהָם וְנָתָן⁴³
אוֹתוֹ עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרָיִם
וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף אֲנִי פַרְעֹה וּבִלְעָדִיד לֹא־אִירִים אִישׁ אֶת־יָדוֹ⁴⁴
וְאֵת־רִגְלוֹ בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם
וַיִּקְרָא פַרְעֹה שֵׁם־יוֹסֵף צִפְנָת פַּעֲנָח וַיִּתֵּן־לוֹ אֶת־אֲסֹנַת בַּת־פּוֹטִי פָרֹעַ⁴⁵
כֹּהֵן אֵן לָאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם
וַיֹּסֶף בְּן־שָׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּעָמְדוֹ לִפְנֵי פַרְעֹה מִלֶּךְ־מִצְרָיִם וַיֵּצֵא יוֹסֵף⁴⁶
מִלִּפְנֵי פַרְעֹה וַיַּעֲבֹר וַיַּעֲבֹר בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם
וַתַּעַשׂ הָאֶרֶץ בְּשִׁבְעַת שָׁנִי הַשְּׁבַע לִקְמָצִים⁴⁷
וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־אֹכֶל שִׁבְעַת שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בָּאֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּתֵּן־אֹכֶל⁴⁸
בְּעֵרִים אֹכֶל שְׂדֵה־הָעִיר אֲשֶׁר סָבִיבֶיהָ נָתַן בַּתּוֹכָהּ
וַיַּצְבֵּר יוֹסֵף בָּר כַּחֲלוֹל הַיָּם הַרְבֵּה מְאֹד עַד כִּי־חָדַל לִסְפֹּר כִּי־אֵין מִסְפָּר⁴⁹
וַלְיוֹסֵף יָלַד שְׁנֵי בָנִים בְּטֶרֶם תָּבוֹא שְׁנַת הָרָעָב אֲשֶׁר יִלְדָּה־לוֹ⁵⁰
אֲסֹנַת בַּת־פּוֹטִי פָרֹעַ כֹּהֵן אֵן
וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת־שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי־נִשְׁנֵי אֱלֹהִים אֶת־כָּל־עַמְלִי וְאֵת⁵¹
כָּל־בֵּית אָבִי
וְאֵת שֵׁם הַשֵּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי־הִפְרִנִּי אֱלֹהִים בָּאֶרֶץ עֲנִי⁵²
וַתְּכַלֶּינָה שְׁבַע שָׁנֵי הַשְּׁבַע אֲשֶׁר הָיָה בָּאֶרֶץ מִצְרָיִם⁵³

54 וַתַּחֲלִינָה שְׁבַע שָׁנִי הָרָעָב לָבוֹא כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיְהִי רָעָב
 בְּכָל-הָאֲרָצוֹת וּבְכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לֶחֶם
 55 וַתָּרָעַב כָּל-אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְעַק הָעָם אֶל-פֶּרְעָה לֵאמֹר פֶּרְעָה
 לְכָל-מִצְרַיִם לָבוֹ אֶל-יוֹסֵף אֲשֶׁר-יֹאמַר לָכֵם תַּעֲשׂוּ
 56 וַהֲרָעַב הָיָה עַל כָּל-פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת-כָּל-אֲשֶׁר בָּהֶם וַיִּשְׁבֶּר
 לַמִּצְרַיִם וַיַּחֲזֹק הָרָעָב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 57 וְכָל-הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיִמָּה לְשֹׁבֵר אֶל-יוֹסֵף כִּי-חָזַק הָרָעָב בְּכָל-הָאָרֶץ

41, 37-57: Toto slovo sa zdalo dobré faraónovi i všetkým služobníkom. Faraón povedal svojim služobníkom: „Vari nájdeme muža, ako je tento, ktorý má v sebe Božieho ducha?“ A faraón povedal Jozefovi: „Keďže ťa Boh s týmto všetkým oboznámil, niet takéto rozvážneho a rozumného ako si ty. Ty budeš nad mojim domom a na tvojich ústach bude visieť celý môj ľud. Iba trónom ťa budem prevyšovať.“ Faraón povedal Jozefovi: „Pozri, dosadzujem ťa nad celú egyptskú krajinu.“ A faraón si sňal prsteň zo svojej ruky a dal na ruku Jozefovi. Obliekol ho do šiat z kmentu a na krk mu položil zlatú reťaz. Nechal ho voziť sa na druhom (najkrajšom) voze, ktorý mu patril, a volali pred ním: „Na kolená!“ Dosaď ho nad celú egyptskú krajinu. Faraón povedal Jozefovi: „Ja som faraón, ale bez teba nikto v celej egyptskej krajine nezdvoihne ani svoju ruku, ani nohu!“ Faraón dal Jozefovi meno Cafenat-páneach. Za ženu mu dal Asenat, dcéru Potiferu, kňaza z Onu. (Takto) Jozef vystúpil nad egyptskú krajinu. Jozef mal tridsať rokov, keď predstúpil pred faraóna odišiel a prechádzal celou egyptskou krajinou. Krajina počas siedmich rokov hojnosti urodila plné hrste. On zhromažďoval všetko jedlo počas siedmich rokov, čo v egyptskej krajine nastali, a ukladal jedlo do miest – jedlo z poľa, ktoré bolo okolo mesta, ukladal doňho. Jozef uskladnil obilia ako piesku mora, tak veľmi veľa, že to prestal rátať; bolo ho totiž bez počtu. Prv, než prišiel rok hladu, sa Jozefovi narodili dvaja synovia, ktorých mu porodila Asenat, dcéra Potiferu, kňaza z Onu. Jozef dal prvorodenému meno Manasses, pretože (hovoril): „Boh mi dal zabudnúť na všetky moje útrapy a na celý dom môjho otca.“ Druhému dal meno Efraim, pretože (hovoril): „Boh ma urobil plodným v krajine môjho trápenia.“ Skončilo sa sedem rokov hojnosti, ktoré nastali v egyptskej krajine, a začalo prichádzať sedem rokov hladu, ako povedal Jozef. Nastal hlad vo všetkých krajinách, no v celej egyptskej krajine chleba bolo. u nich a predával Egypťanom. Hlad bol v egypt-

skej krajine silný. Z celej krajiny však prichádzali do Egypta nakupovať k Jozefovi, pretože hlad bol silný v celej krajine.

41, 37-57: Takové slovo se zalíbilo faraonovi i jeho služebníkům. A faraon svým služebníkům pravil: „Najde se někdo v němž by byl duch Boží jako v tomhle?“ A Josefovi faraon řekl: „Když tě Bůh zpravil o tom všem, není nad tebe rozumnějšího a moudřejšího! Budeš nad mým domem a všechen můj lid bude závislý na tom, co řekneš, výše než tebe povýším jen trůn!“ A faraon řekl Josefovi: „Hleď, ustanovil jsem tě nad celou zemí Micrajim!“, a faraon stáhl ze své ruky prsten a dal jej na ruku Josefovou, oděl jej do bílého oděvu a na jeho šíji dal zlatý řetěz. A dal ho vozit hned v druhém voze za sebou a volali před ním: „Mladý otec!“, a byl ustanoven nad celou zemí Micrajim. A faraon řekl Josefovi: „Já jsem faraon, ale bez tvé vůle nikdo v celé zemi Micrajim nepohne rukou a nohou!“ Faraon pojmenoval Josefa jménem Cafnat Paaneach (Otvírač skrytosti) a dal mu za manželku Asnat, dceru Potifery, kněze z On, a Josef vládl zemi Micrajim. Když stanul před faraonem, bylo Josefovi třicet let, a když vyšel od faraona, prošel celou zemí Micrajim. A v sedmi letech blahobytu dělala ta země nadbytek zrna. A on shromažďoval všechnu potravu těch sedmi let, které byly v zemi Micrajim a ukládal potravu v městech, do každého z měst ukládal potravu z okolních polí. Zrna nahromadil co mořského písku, až je přestal počítat, protože ho bylo nespočetně. A ještě než přišel rok hladomoru, se Josefovi narodili dva synové, které mu porodila Asnat, dcera Potifery, onského kněze. Prvorozeného Josef pojmenoval Menaše, „jelikož mi Bůh dal zapomenout na všechny mé útrapy a na celou rodinu mého otce“. A druhého nazval jménem Efraim, „jelikož mne Bůh v zemi mé bídý učinil plodným“. Skončilo sedm let nadbytku, který byl v zemi Micrajim. A jak Josef řekl, nadešlo sedm let hladomoru, hlad byl ve všech zemích, avšak v celé zemi Micrajim byl chléb. Když totiž celé země Micrajim začala hladovět a lid křičel k faraonovi po chlebu, faraon řekl všem Micrijcům: „Jděte k Josefovi a dělejte, co vám řekne!“ A když nastal hlad v celém světě, Josef otevřel každému z nich a živil Micrijce i potom, co hladomor v zemi Micrajim zesílil. A protože hladomor sílil v celém světě, přicházeli k Josefovi do Micrajim nakupovat z celého světa.

41, 38. Boží duch. Slovo „duch“ by v takomto verši nemalo byť napísané veľkým písmenom, keďže by zmienka o Duchu Svätom od pohanského vládcu bola dosť neobvyklá.¹

41, 39. Patristický komentár: Sv. Ján Zlatoústý² hovorí: „Vidíš aj faraón pochopil, že Jozef vysvetlil sny vďaka zjaveniu zhora. Koho nájdeme takého, aby mal v sebe Božieho ducha a milosť? Boh ti to zjavil, odpovedá faraón a ty si najmúdrejší. Boh pomaly realizuje svoje plány. Jozefa skoro zabili vlastní bratia, ale nakoniec ho predali. Bol obvinený a hrozilo mu veľké nebezpečenstvo a následne bol uväznený. A odtiaľ sa dostal takmer na kráľovský trón“.

41, 40. Budeš správcom. Faraón zobral Jozefovu radu vážne (v.33) a rozhodol, že Jozef sám bude „vládcom Egypta“ (Sk 10 a Ž 105, 21). **Môj ľud bude poslúchať tvoje rozkazy.** Doslovne „na tvoj rozkaz ťa môj ľud pobožká“ – t.j. pobožkať tvoje ruky alebo nohy, a tým ti preukázať česť a poddanosť.

Patristický komentár: Sv. Ján Zlatoústý³ poznamenáva, aké je dôležité vydržať v skúškach. Jozef všetko znášal trpezlivo a trpezlivosť mu priniesla silný charakter. Počínal si s nádejou a nádej ho nesklamala. Podobne vraví sv. Pavol (Rim 5, 3-5). (Ján Chryz., Hom. Gen, 4: PG 54, 545).

Sv. Efrém Sýrsky⁴ hovorí: „V čase keď Jozef vykladal sny bol prítomný aj Putifar. Videl ako jeho otrok sa zrazu stal skoro faraónom. Rýchlo odchádza domov tak ako to urobil, keď sa ponáhlal k svojej žene, ktorá mu vyšla v ústrety, aby obvinila Jozefa. Vraví jej: „Jozef náš

¹ *Študiijná Biblia*. Banská Bystrica 2015, s. 77-78.

² ЗЛАТОУСТ, И.: Гомилии на книгу Бытия, TLG 2062.112, 54.545.15-29; Гомилия 63.4. IN: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет II. Книга Бытия 12-50*, s. 333.

³ „Hľa väzeň sa znenazdajky stáva kráľom Egypta. Ten, ktorého dvoran uväznil, kráľ teraz ustanovuje na najvyššiu pozíciu. Jeho predchádzajúci pán vidí, že človek, ktorého obvinil zo smilstva a uväznil ho teraz dostáva moc nad celým Egyptom. Vidíš, čo znamená veľkodušne znášať skúšky? Preto Pavol hovorí: „súženie pôsobí trpezlivosť, trpezlivosť vy-skúšanosť, vyskúšanosť nádej“ (Rim 5, 3-4). Jozef znášal skúšky trpezlivo a trpezlivosť mu dala skúsenosť. Vďaka skúsenosti bol pevný v nádeji a vďaka nej sa nezahanbil“. (ЗЛАТОУСТ, И.: Гомилии на книгу Бытия, TLG 2062.112, 54.545.33-46; Гомилия 63.4. IN: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет II. Книга Бытия 12-50*, s. 333).

⁴ СИРИН, Е.: Толкование на книгу Бытия. CSCO 153 (72): 99-100. IN: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков*, s. 334.

otrok sa stal našim pánom. Toho, ktorého sme uväznili nahého je teraz oblečený ako faraón. Väzeň sa teraz vozí na faraónovom koči. Ten, ktorému sme dali putá teraz nosí na krku zlatú reťaz. Mám sa na neho pozerať, alebo nie? A žena mu vraví: „Neboj sa toho, ktorému si ty neublížil. On vie či bol spravodlivo, alebo nespravodlivo uväznený, pretože ja som mu ublížila. Chod' a neboj sa a doprevádzaj ho s ostatnými dvoranmi, aby sa Jozef neurazil a nemyslel si, že sa netešíme z jeho úspechu. A preto ti teraz poviem pravdu. Zaľúbila som sa do Jozefa a jeho som obvinila, pretože som mu zobrala odev. Ak má rád pravdu môže sa pomstiť mne a nie tebe. Ak by však nebol obvinený nedostal by sa do väzenia. Ak by nebol vo väzení nevysvetlil by faraónovi jeho sny a nedosiahol by takéto postavenie aké ma teraz. Poniženie, ktoré zažil vďaka nám mu pomohlo k tomu, že sa stal druhý po faraónovi. Putifar šiel a doprevádzal s veľmožmi jeho koč. Jozef mu neučinil nijaké zlo. Pretože vedel, že Ten, ktorý dopustil to, že ho jeho bratia predali, dopustil aj to, že sa ocitol vo väzení a poníženie ho pozdvihlo až tak, že sa dostal na koč faraónov.“

41, 42-46. Faraón ustanovil Jozefa miestokráľom egyptským. Dáva mu na ruku svoj prsteň, teda kráľovskú pečiatku. Jozef dostáva drahocenný odev: kment, hebr. Šeš, bola jemná, snehobiela látka z ľanu alebo bavlny. Taký odev nosieval len kráľ, kňazi a veľmožovi. Zlatá reťaz, odznak Jozefovej hodnosti. Heliopolis bolo mesto severovýchodne od dnešnej Káhiry. Hebrejsky sa volalo On. Mesto bolo známe kultom boha slnka Ra. Aj okolnosť, že Jozef dostáva za ženu dcéru egyptského kňaza, je prejavom faraónovej dôvery a priazne. Putifar, otec tejto ženy, je asi iný ako skôr spomenutý Putifar, veliteľ telesnej stráže¹.

41, 42. Tri symboly prenesenia alebo zdieľania kráľovského úradu, na ktoré tiež odkazuje Est 3, 10 (pečatný prsteň), Est 6, 11 (rúcho) a Dan 5, 7.16.29 (zlatá reťaz).

Patristický komentár: Jozef, keďže vracel o mystických veciach, zaslužil si prémiu mystika. Prsteň na ruke znamená, že mu bol odovzdaný pontifikát viery, aby poznačil druhých svojou pečatou. Štola, ktorú mu udelil, značí odev mudrca, lebo dostal nadvládu múdrosti. Zlatá reťaz

¹ *Sväté písmo Starého a Nového zákona*. Trnava 1996, s. 108-109.

predstavuje dobrý intelekt, voz značí najvyšší vrchol zásluhy. (Ambróz, De Ioseph 7, 40: CSEL 32/2, 100).

Sv. Filaret¹ poukazuje na to, že aj Artaxerx dal prsteň Mardochejovi (Est 8, 2). Prsteň bol nie iba znakom najvyššieho postavenia, ale aj najvyššej moci. Preto Alexander dal pred smrťou svoj prsteň Perdikke, čo bol znak, že má po ňom vládnuť.

Tradíciu okamžitého povýšenia cudzinca vidíme nielen u despotov na starobyľom Východe (Dan 2, 48), ale aj veľkých vezírov pri tureckom sultánovi či veľmožov u perzského šacha, ktorí majú nízke spoločenské postavenie a dosahujú vysoké politické pozície.²

Špecifický akt uvedenia do funkcie s pečaťným prsteňom, rúchom a reťazou pri detailnejšom pohľade napokon predsa len nemáme analógiu s „investitúrou“ ani s „udelením čestného zлата“ v Novej ríši, no paralely nájdeme v ére Sargona II. z Assúru (722-705 pred Chr.) Do Egypta sa táto špecifická ceremónia dostala pravdepodobne až s Aššurbanipalom (669-630 pred Chr.), ktorý roku 666 dobyl Egypt vymenoval sa vicekráľa Necha, knieža zo Sais. Aj tu sa výslovne objavuje trojica obradných atribútov – prsteň, rúcho a reťaz.³

41, 43. Autor si predstavuje túto scénu uvedenia do úradu podľa toho, čo počul hovoriť o egyptskom dvore: Jozef sa stane „vezírom“ Egypta bez iného predstaveného okrem faraóna, spravuje jeho dom, ktorý je sídlom administrácie, má kráľovskú pečať. Bežci pod jeho čestným vozom volajú „Abrek“, čo sa môže vykladať egyptským *ib-r-k* „tvoje srdce k tebe“, „pozor“, vari *ap-rechu*, „hlava mudrcov“ alebo *abork* „k zemi!“ alebo *abarakku* „veľký vezír“ (asýrsky⁴).

Ďalej je to problematický pokrik pri ustanovení Jozefa *abrech* v egypt. „srdce k tebe“ (*ib-r-k*), Speiser ho prekladá *pozor*, iní *na kolená*, v semitských jazykoch *abarakku* bol dozorca.⁵

¹ ДРОЗДОВ, Ф., cit. dielo, s. 594.

² ЛОПУХИН, А., cit. dielo, s. 229.

³ KELLER, W.: A Biblia má predsa pravdu. Historická pravda podložená vedeckými dôkazmi. Bratislava 2018, s. 86.

⁴ Pentateuch. Päť kníh Mojžišových s komentármi Jeruzalemskej Biblie. Trnava 2004, s. 60-61.

⁵ JANČOVIČ, J.: „Nech je svetlo!“ – Úvod a exegéza vybraných statí Pentateuchu. Bratislava 2002, s. 103.

Patristický komentár: Sv. Filaret¹ skloňte kolena hovorí: „Akila podľa svedectva Hieronýma (in Trad. Hebr) aj vo Vulgáte. Niektorí novodobí exegéti hovoria, že to znamená kráľom oblečený. Preto mu treba vzdávať úctu a kľačať pred ním.

Keď sme už pri „dopravných prostriedkoch“: mnohí považujú voz spomínaný v biblickom príbehu o Jozefovi za typický hyksósky dopravný prostriedok. Pravda je, že dvojkoľesový vozík s jednou osou sa do Egypta dostal počas vlády Hyksósov. Vozík však ani neskôr nezrušili a z obdobia Novej ríše sa zachovali ďalšie vyobrazenia. Howard Carter dokonca v slávnej hrobke faraóna Tutanchamona objavil bojové i parádne vozy, ktoré tam mŕtvemu dali. Zmienka o voze či vozíku sa teda môže viazať na ktorékoľvek obdobie egyptských dejín.²

41, 44. Jozefova moc nad celým faraónovým kráľovstvom by zodpovedala jednému z nasledujúcich úradov na egyptskom kráľovskom dvore: *Veľký stevard Pána Oboch zemí* alebo *Hlavný správca paláca*.

Patristický komentár: Efrém ponúka zaujímavý komentár s príbehom o tom, čo sa odohrávalo v dome Putifara, Egyptana, u ktorého Jozef slúžil. Putifar sa vracia do svojho domu k manželke. So strachom rozpovie, ako sa Jozef, niekdajší otrok, stal ich nadriadeným. Putifarova manželka sa priznáva k svojmu činu i k nespravodlivému odsúdeniu Jozefa. Potom posielala manžela, aby nasledoval voz s Jozefom, za ktorým išli všetci úradníci faraóna, aby si Jozef nemyslel, že sa neradujú z jeho úspechu. Putifarova manželka uznáva svoju vinu a verí, že Jozef jej odpustí jej počínanie. (Efrém, Com. Gen. 35, 7-9: CSCO 152 (scrip.syr.71, 99-100))

41, 45. Egyptské mená: *Cafenat Paneach* = „Boh hovorí: je živý“; *Asnat* = „Patriaci bohyni Neit“; Poti-Fera alebo Putifar z 37, 36 „Dar Raa“ (boh Ra, boh slnka); Jozefov svokor je kňaz z Onu = Heliopolis, strediska slnečného kultu, ktorého kňazstvo malo dôležitú úlohu politickú úlohu. Tak je Jozef spriaznený s najvyššou egyptskou šľachtou. Ale tieto typy mien nie sú doložené pred XX.-XXI dynastiou. Sú výtvorom autrovej erudície: „ktorá tam bola“.

¹ ДРОЗДОВ, Ф., cit. dielo, s. 594.

² KELLER, W.: cit. dielo, s. 87. Porovnaj CERAM, C.: Bohové, hroby a učenci, Praha 1975, s. 172.

Faraón si dovoľil použiť tohto úžasne obdareného Hospodinovho služobníka na vlastné ciele – tak ako neskorší faraón sa pokúsi využiť Bohom požehnaný Izrael na obohatenie Egypta (Ex 1). Neprišiel na to, že takto sa presadzujú spásenosné ciele a kráľovstvo Najvyššieho Boha, ktorému Jozef slúži.

Jedinečné a výsadné postavenie Jozefa je vyjadrené tiež novým menom Safenat Paneach. Je to vlastne titul, ktorý pripomína Jozefovu funkciu „záchranca¹ sveta“. Svadba s Putifarovou dcérou má utužiť zväzky požehnaného Hospodinom s Egyptom. Na konci čítame, že vzišiel ako slnko (Ž 19, 6). V súvislosti s Egyptom, kde slnko bolo hlavným božstvom, ide zrejme o protest. Nie slnečné božstvo, ale Jozef je slnkom spásy, je záchrancom Egypta i celého sveta (Mal 3, 20).²

Jozefovo zaradenie do egyptskej spoločnosti má tri stupne: je mu daný úrad, zmení sa mu meno a dostáva egyptskú manželku. Zmena semitských mien otrokov z Palestíny a Sýrie je zaznamenaná v egyptských dokumentoch, v ktorých sa zachovali celé zoznamy egyptských a semitských mien. Meno **Cafenat-páneach** môže byť vysvetlené na základe egyptštiny a dá sa preložiť „Boh hovorí a on žije“. Tento výklad by zodpovedal kontextu celého príbehu. Ďalšie možné preklady sú: „muž, ktorý pozná veci“, „udržiavateľ života“.

Rabínsky komentár: Raši a Rašban vykladajú meno **Cafenat-páneach** ako „ten, ktorý vysvetľuje, čo je ukryté“. Táto zmena mena bola dielom prozreteľnosti, lebo pomohla utajiť Jozefovu identitu pred jeho rodinou, aby sa jeho sny mohli splniť v súlade s Božím plánom. (Zohar)

Rabínsky komentár: Asenat, dcéru Poti-feru. – Putifar, bývalý Jozefov pán (37, 36), mu dal za ženu svoju dcéru, čím potvrdil Jozefovu nevinu v afére s vlastnou manželkou. (Alšich).³

Kňaza z Onu. – T.j. z Heliopolisu, ktorý sa nachádza cca 11 km na severovýchod od Káhiry a bol tradične centrom uctievania boha slnka Ra a ktorý Jeremiáš nazýva Bet-Šemeš (Jer 43, 13).

¹ Čiže inými slovami Spasiteľ sveta a to hovorí samo o sebe. (ЕГОРОВ, Г.: *Священное Писание Ветхого Завета*. Москва 2016, s. 77).

² *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon*. Praha 1991, s. 172.

³ *Genezis*. Trnava 2008, s. 716-717.

Ščedrovický¹ konštatuje: „Meno Jozefovej manželky označuje „služobníčka bohyne Neit““. Išlo o bohyňu múdrosti podobnú gréckej bohyni Aténe. Jej otec bol žrecom boha On t.j. Osirisa. Takýmto spôsobom bol Jozef pričlenený k egyptským žrecom a stáva sa účastný náboženských sviatostí v Egypte. Je zrejme, že duchovná úloha Jozefa bola oveľa dôležitejšia. Jeho úlohou bolo nevystupovať na verejnosti proti egyptskému náboženstvu a až keď zaujal miesto najvyššieho vezíra a pravdepodobne aj žreca postupne mal priviesť egyptský národ k poznaniu jediného Boha. Na to poukazuje Ž 105, 22: „*Aby poučal ľubovoľne jeho kniežatá a jeho starcov učil múdrosti*“. Oveľa neskôr pri náboženskej reforme veľkého faraóna Amenhotepa IV. alebo Achnatona sa stretávame s prvým pokusom v Egypte zaviesť monoteizmus. Za jediného Boha nebol uznaný Hospodin, ale boh svetla Aton a jeho symbol bol slnečný kruh – disk. Achnaton zakázal uctievanie ďalších bohov. Niektorí odborníci v samotnom mene Aton sa snažia vidieť starohebrejské slovo Adon(aj), čo sa mohlo odohrať za čias Jozefa. Po smrti Achnatona sa Egypt prinavrátil opätovne k polyteizmu.

Cudzinci často dosahovali vysokého postavenia na egyptskom dvore. V 14. stor. pred Chr. za panovania faraóna Achnatona mal obdobnú premiéru Jozef Semita, ktorý dostal meno Janhamu a stal sa vysokým egyptským komisárom pre celú ríšu. V 13. stor. pred Chr. bol dvorným maršálkom faraóna Meneptaha Semita menom Ben Ozen. Väčšina egyptských detailov v rozprávani o Jozefovi vyzerá autenticky.³

Jozef sa už neprechádza namyslene po hviezdach. Necháva svietiť Božie svetlo. Je iba strunou na Božej harfe⁴. Budeš sa volať Safenat Paneach, čo znamená: „*Prehovori a človek ožije*“.

Patristický komentár: Sv. Ján Zlatoústý⁵ hovorí: „Jozef dostáva nové meno Safenat Paneach, aby sa natrvalo uchovala spomienka, že Jozef

¹ ШЧЕДРОВИЦКИЙ, Д.: *Введение в Ветхий Завет*. Москва 2003, s. 265.

² Lach hovorí o bohyni z Neitu, ktorej meno bolo Sais. Bola znázornená na korune dolného Egyptu, kde v rukách držala luk a dva šípy. (LACH, S.: *Księga Rodzaju*. T. 1.-50. Poznań 1962, s. 498).

³ JOHNSON, P.: *Dějiny židovského národa*. Rozmluvy 1995, s. 35.

⁴ LINDEN, N.: *Povídá se...podle Tóry*. Benešov 2015, s. 161.

⁵ ЗЛАТОУСТ, И.: Гомилии на книгу Бытия, TLG 2062.112, 54.545.59-546.6; Гомилия 63.4. IN: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет II. Книга Бытия 12-50*, s. 335.

bol múdry. Preto jeho meno znamená „znajúci tajomstvá“. Preto vysvetlil to čo nevedel nikto objasniť a faraón mu dal takéto priezvisko. Po zdvihuje jeho česť, dáva mu za manželku dcéru Putifara. A pretože tak sa volal aj jeho posledný pán je dodané, že išlo o hieropolského žreca¹.

Sv. Filaret¹ hovorí, že ide o žreca Hieropolského na základe prekladu LXX a Vulgaty. Cyril Alexandrijský podľa výkladu Oziáša hovorí, že egyptské On je to, čo grécke Helios t.j. slnko. Strabon (L. XVII) udáva, že išlo o starobylé mesto, kde bývali žreci, filozofovia a astrológovia.

Podobne ako slávny román Thomasa Manna „Jozef a jeho bratia“ je aj „Jozef a Asenat“ apokryfným spracovaním biblického príbehu o Jozefovi synovi Jakuba. Dielo je oveľa kratšie než Mannov moderný román. Rozvíja vlastne iba dej jedného verša podľa ktorého si Jozef v Egypte zobral za ženu Asenat, dceru onského kňaza Potífera a vzišiel tak nad egyptskou krajinou ako slnko (41, 45). Názov je druhotný a často sa objavoval aj názov „Modlitby Asenaty“ alebo „Asenat“.

Legenda o Jozefovi Asenat je rozsahom takmer dvojnásobok knihy Ester. Začína tým, že krásne osemnásťročné egyptské dievča, ktorej otec je označovaný ako Pentefres (Potífera), odmieta svojich vznešených nápadníkov, vrátane princov, faraónovho syna, ale zamiluje sa do kráľovského správcu zeme, Jozefa. Teraz sama okúsi horkosť odmietnutia, pretože Jozef je veriaci žid a nemôže bozkávať ženu, ktorá je pokrmu obetované modlám. Jozef jej dáva možnosť k obráteniu a sľubuje, že sa vráti o týždeň. Otrásená Asenat rozbije svoje modly a prosí v modlitbách o odpustenie za svoje modlársťvo. 8 deň jej anjel zvestuje, že je znovuzrodená a môže odev kajúcnika vymeniť za svadobné šaty. Začína jej nový život, v ktorom bude jesť chlieb života a piť kalich nesmrteľnosti a prijme pomazanie olejom neporušiteľnosti. Dostane sa jej pozhňania a Jozef je jej predstavený ako nebeský ženích. Ochutná tiež kus plastu medu, ktorý sa jej zázračne objaví v jej spálni kde nádherne vonia. Je to pokrm večnosti. Nasleduje svadba s Jozefom, ktorej predsedá faraón.

Po ôsmich rokoch sa faraónov prvorodený opäť pokúša zmocniť sa Asenat, odstrániť svojho otca i Jozefa a ujať sa vlády. Pre svoj plán získava aj Jozefových bratov Dana a Gada. Ibaže najskôr Benjamín a potom

¹ ДРОЗДОВ, Ф., *cit. dielo*, s. 595.

aj ostatní bratia útok odrazia a zmariť. Asenat prosí za odpustenie Danovi a Gadovi. Faraónov syn a skoro na to i jeho otec zomierajú a Jozef štyridsať osem rokov vládne nad Egyptom.¹

41, 46. Tridsať rokov. Iba za 13 rokov (37, 2) sa stál Jozef druhým vládcom (v. 43).

Patristický komentár: Mladosť nebola pre Jozefa žiadnou prekážkou v čnosti. Vo všetkom, čo prežil, sa ukázalo, že duchovné bohatstvo sa získava cez utrpenie a znášanie nepríjemností trpezlivo, s vierou a nádejou, že Boh neopúšťa. (Ján Chryz., Hom. Gen. 63, 4-5: PG 54, 546-547).

Rabínsky komentár: Božia prozreteľnosť mu dala potrebnú múdrosť a priazeň, inak by taký mladý muž nemohol získať významné postavenie vo veľkej krajine. (Abarbanel)

41, 48. „Keby tam bola hojnosť“, samaritánsky, grécky, hebrejsky: „ktorá tam bola“.

41, 50. Tak ako egyptská zem je plodná a prináša bohatú úrodu, tak je plodná aj Asenat a porodí Jozefovi dvoch synov.

Rabínsky komentár: Jozefovi (sa) **narodili dvaja synovia, ktorých mu porodila Asenat.** – Zdôraznením Jozefovej úlohy text naznačuje, že napriek pohanskému prostrediu otec vychovával synov podľa svojich ideálov. (Hirsch). Hebrejská tradícia odmietala názor, že by Jozef si zobral za manželku dcéru pohanského žreca. Treba však pripomenúť, že keď sa Jozef stal v Egypte členom najvyššej spoločenskej vrstvy zostal verný viere svojich otcov.²

V r. 1889 Ch. Vilbur objavil pri Níle tzv. Stelu hladu. Text, ktorý sa na nej zachoval hovorí o sedemročnom hlade, ktorý postihol Egypt za III. dynastie Džoser, ktorá panovala okolo r.

2 700 pred Chr. Hladomor zanikol až po tom, čo bolo bohu Chnum obetovaná faraónom poľnohospodárska pôda³.

41, 51. Manasses, hebr. Menašeh, t.j. ten, čo dáva zabudnúť“. Jozef chcel tým vyjadriť, že jeho bolesť nad odlúčením od domova nie je už

¹ Книги таймстві а мудрості III. Мимобіблічкэ жидовскэ спісы: Псеудепіграфы., Прага 1999, s. 210-211.

² ЛОПУХИН, А., *cit. dielo*, s. 230.

³ СНИГИРЕВ, Р.: *Библейская археология*. Москва 2007, s. 180.

taká živá, lebo aj on už má svoju rodinu. Menaššeh je asi odvodené od slova *naššani* – „dal mi zabudnúť“. Efraim zasa od slova *hifrani* – „urobil ma plodným“.

Patristický komentár: Prostredníctvom mena svojho syna Jozef vyslovuje poďakovanie Bohu. Chcel, aby aj jeho syn rozpoznal skúšky a trpezlivosť, ktorú Jozef musel mať, aby dosiahol také vysoké postavenie. Vďaka synovi Boh dal teraz zabudnúť Jozefovi na strasti otroctva, ktoré zakúsil od násilnej odluky z otcovského domu a z otcovského náručia, kde bol vychovaný s veľkou láskou. (Ján Chryz., Hom. Gen. 64, 1: PG 54, 547-548)

41, 52. Efraim značí „dvojitá plodnosť, dvojitý údel. Chce sa tým vyjadriť, že Jozef mal dvoch synov.

Rabínsky komentár: V krajine môjho trápenia. Napriek vysokému postaveniu a úspechu si Jozef vo svojom vnútri uvedomoval, že je synom Jakuba a jeho domovinou je Zaslúbená zem. (Abarbanel)

Podľa apokryfu Jozef a Asenat z 2. stor. pred Chr. sú Menaše a Efraim sú uznávaní za plnoprávných Izraelitov¹.

41, 53. Hlad v Egypte bol dosť neobvyklou udalosťou. Blahobyť Egypta závisel od hladiny Nílu, ktorá závisela od kvalitných zrážok v hornej časti toku. V niektorých rokoch boli zrážky omnoho nižšie, no dobre rozvetvený systém zavlažovania umožňoval, že aj napriek nízkej hladine Nílu bolo možné aspoň minimálne zavlažovanie. V staroveku mala delta Nílu asi sedem ramien (v byzantskom období) a najvýchodnejšie rameno siahalo až na Sinajský polostrov. Z toho vyplýva, že aj rozsah úrodnej pôdy bol väčší ako dnes.

41, 55. Chod'te k Jozefovi. – Faraón nehovorí chod'te k Cafenat-páenachovi, čo naznačuje, že egyptské meno Jozefa bolo skôr symbolické. Jozef, ktorý žil najskôr v prosperite a šťastí v dome svojho otca, bol neskôr predaný do prosperujúceho Egypta. Teraz Egypt prestal prosperovať a faraón nariaďuje, aby ľud išiel k mužovi, ktorý zažil tak chvíle prosperity, ako aj chvíle biedy.

Patristický komentár: Efrém vysvetľuje, že Jozef nazhromaždil obilie v každom meste. A keď prišiel hlad, Jozef mal zvlášť starosť o siroty, vdovy a o každú osobu v celom Egypte, ktorá niečo potrebovala, aby sa

¹ LEMANSKI, J.: *Księga Rodzaju*. T. 1. č.3 (37-50). Czenstochova 2013, s. 219.

nikto nebál hladu. (Efrém, Com. Gen. 36, 1: CSCO 152 (scrip. syr.71), 101). Podobne Ambróz píše, ako všetci trpiaci boli posielaní k Jozefovi. Jozef pre všetkých, ktorí trpia duchovným hladom, predstavuje Christa. Keď prišiel Christos, otvoril sýpky nebeských tajomstiev, poznania a múdrosti hľadajúc u ľudí len cenu viery a odmenu zbožnosti. (Ambróz, De Ioseph 7, 41: CSEL 32/2, 101)

Sv. Filaret¹ hovorí: „Jozef sýtil chlebom a podriadil faraónovi celý Egypt. Isus sýtil slovom života a všetky pokoril svojmu Otcovi (1Kor 15, 28).

41, 56. „Všetky sýpky“ gr., syr., „všetko čo v nich bolo“. Hebr. – „a predával“ konj.: „a kupoval“.

Novotný² poukazuje na to, že v časoch hladomoru predával obilie a pre štátnu pokladňu nazhromaždil nesmierne bohatstvo.

Lámanie staroveký výraz a systém platenia, pri ktorom sa sekali kúsky striebra zo strieborného prúta. V tomto zmysle predávať znamenalo sekať striebro, za ktoré sa potom vymieňalo obilie. Toto slovo sa v tomto význame používa hlavne v Jozefovom príbehu (Iz 55, 1 a 5Mjž 2, 6).

41, 57. Na celej zemi. Vo vtedy známom svete z perspektívy autora (Stredný východ). V tomto opise hladu v Jozefových časoch rezonuje opis potopy za dni Noacha (7, 24).

Patristický komentár: Ambróz alegoricky interpretuje hlad. Tí, ktorých Christos nesýtil mali hlad. Nik, kto nemá peniaze, alebo je chudobný, sa nesmie strachovať. Christos nepýta peniaze, ale vieru, ktorá je drahšia ako peniaze. On sám nás vykúpil nie za cenu striebra a zlata, ale za cenu svojej krvi. (Ambróz, De Ioseph 7, 42: CSEL 32/2, 101-102)

Rabínsky komentár: Z celej krajiny však prichádzali do Egypta nakupovať. – V Egypte sa tak sústredilo zlato a striebro z okolitých krajín, aby sa naplnilo Abrahámovo proroctvo, že jeho potomstvo odíde z krajiny zotročenia s obrovským bohatstvom. (Zohar)³

Príbeh o Jozefovi nie je historickým záznamom. Je síce možné, že nejaká osobnosť palestínskeho pôvodu dosiahla niekedy významného

¹ ДРОЗДОВ, Ф., cit. dielo, s. 599.

² NOVOTNÝ, A.: *Biblický slovník*. Praha 1956, s. 310.

³ *Genezis*. Trnava 2008, s. 717-718.

a blahodárneho postavenia v Egypte, ale Jozefov príbeh miery ďalej. Podobne ako príbehy o Abrahámovi, Izákovi i Jakubovi. Preto je v nich pri všetkom historickom kolorite zdôraznené predovšetkým život viery. Biblia chce zvestovať Jozefovou postavou, že viera a existencia Božieho ľudu má na svete poslanie a skutočne pomáha práve pri konkrétnych potrebách. Tento poriadok viery je zvestovaný tak, že osadený do každodenného egyptského života. Jozefov príbeh môže mať podobu novely, poviedky či povesti, ale pritom je zvesťou ba **videním viery**, ktorá pozerá nie iba do minulosti, ale aj k prítomnosti a k budúcnosti.¹

Keller² udáva: Poslúžila azda táto egyptská rozprávka o cudzoložnici ako predobraz biblického príbehu o Jozefovi? Ešte začiatkom 20. storočia nemali vedci jednotný názor na túto otázku. Naopak. O pobyte Izraelitov v Egypte sa nezmieňuje žiadny písomný prameň³, okrem Biblie. Historici i teológovia teda nazývajú príbeh o Jozefovi legendou. Pritom práve v takej krajine, akou bol Egypt, by sa dalo očakávať, že sa zachová dobová dokumentácia, ktorá by zachytávala rovnaké udalosti ako Biblia. Napokon, v Jozefovom prípade ide o faraónovho veľkovezíra, významného hodnostára.

Nijaká krajina starého Orientu však nezachytávala dejinné udalosti tak verne ako Egypt. Mená faraónov z obdobia 3000 rokov pred Chr. poznáme takmer kompletne, rovnako ako poradie dynastií Starej, Strednej a Novej ríše. Žiadny iný národ tak presne nezaznamenával významné historické udalosti, činy panovníkov, vojenské výpravy, výstavbu chrámov a palácov, literatúru ani umenie. No v súvislosti s Jozefom nám Egypt ostal dlžný informácie. Bádateľia nenašli nič, čo by sa ho týkalo, ba nenašli ani písomnosti či pamiatky z jeho obdobia. Záznamy, ktoré máme z dávnych stáročí k dispozícii takmer bez prerušenia

¹ *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon*. Praha 1991, s. 172.

² KELLER, W.: *A Biblia má predsa pravdu. Historická pravda podložená vedeckými dôkazmi*. Bratislava 2018, s. 80-81.

³ Ideálny vek v Egypte 110 rokov (Jozef sa ho dožil (1Mjž 50, 26), existuje až **25 egyptských textov, ktoré to tvrdia**. (JANČOVIČ, J.: „*Nech je svetlo!*“ – Úvod a exegéza vybraných statí *Pentateuchu*. Bratislava 2002, s. 103). Ohľadne historicity Jozefa udáva: 1/Jozefov príbeh nepísal očitý svedok, ale sú to „dejiny v dejinách“, je to spätné podanie dejín Izraelitov v Egypte. 2/ Oproti iným častiam knihy Genezis, táto časť okrem príbehu o Júdovi (38) je príbehom o Jozefovi a jeho synoch, **situovaný je do egyptského prostredia**, ktoré však nesie známky židovských praktík.

nia, sa okolo roku 1650 zrazu prekvapujúco končia. Pomerne dlhý úsek egyptských dejín je zahalený temnom. Dobové záznamy sa opäť začínajú objavovať až okolo roku 1575 pred Chr. Čo sa muselo prihodiť, aby taká vysoko rozvinutá kultúra a taká dokonalá štátna administratíva zrazu prestala zaznamenávať dianie?

Krajinu na Níle okolo r. 1650 pred Chr. zasiahla totiž nepredstaviteľná katastrofa. Nečakane, ako blesk z jasného neba, vtrhli do krajiny bojovníci na rýchlych vozoch, nekonečné kolóny zahalené kúdoľmi prachu, na hraničných prechodoch, na uliciach miest, v okolí chrámov a prepychových kráľovských palácov sa ozýval neutíchajúci dupot konských kopýt. Kým sa Egyptania spamätávajú, krajina je dobytá, porazená. Veľmoc na Níle, ktorú si v celých dovtedajších dejinách nikto nepodmanil, je zrazu na kolenách.

Nadvláda dobyvateľov sa začína krvavým kúpeľom, lebo Hyksosovia, semitské kmene z Kanaánu a Sýrie, ktoré útok uskutočnili, nepoznajú zľutovanie. Osudový rok 1650 pred Chr. teda prinesie zánik dynastií, ktoré v Egypte vládli tisíc tristo rokov. Stredná ríša sa zrúti pod nájazdmi týchto ázijských prisťahovalcov, „vládcov cudzích krajín“, ktorých nazývali Hyksosmi. Zachovala sa ich nesmierne podrobná charakteristika od egyptského dejepisca Manetha, ktorý politickú katastrofu opísal takto: „Bol tam náš kráľ menom Timaios. Stalo sa to za jeho vlády. Nevieť, čím sme sa previnili voči Bohu. Zrazu prišli muži neznámeho pôvodu z krajín východne od Egypta. Mali toľko odvahy, že proti nám urobili vojenskú výpravu, a násilím, veľmi ľahko, bez jedinej bitky si nás podrobili. A keď si podrobili našich vládcov, barbarsky vypálili naše mestá, zrúcali chrámy božstiev. K obyvateľstvu sa správali hrozne, časť pobili, ženy a deti odvliekli do otroctva. Napokon jedného muža zo svojich radov vyhlásili za kráľa. Volal sa Salatis, žil v Memfise a podrobil si Horný i Dolný Egypt, vojenské oddiely postavil tam, kde to preňho bolo najvýhodnejšie... a keď v regióne Sait našiel mesto, ktoré bolo vhodné na jeho účely a nachádzalo sa východne od ramena Nílu pri Bubastise a nazývalo sa Avaris, dal ho obnoviť a opevniť hrubými múrmi, a preložil tam posádku počítajúcu 240 000 mužov, ktorí mali mesto brániť. Salatis tam každé leto chodieval pozberať úrodu, vyplatiť žold vojakom a cvičiť vojsko, aby každému naháňalo strach.

Bándy¹ poukazuje na to, že jediným názvom, ktorý pripomína Jozefa, je Bahr Jusuf (Jozefov kanál²), ktorý privádza nílsku vodu do oázy Medinez el- Fajjúm. Medzi ľuďom žije povest', že ho založil biblický Jozef, v arabských legendách veľký vezír faraónov.

Aplikácia

Túto stať možno aplikovať na troch rovinách: osobnej, spoločenskej a teologickej.

Osobná rovina. Táto kapitola rozpráva o vrchole Jozefovej kariéry. Jozef sa prepracoval z otroka na najvyššie postaveného človeka po faraónovi. Dopomohla mu k tomu jeho múdrosť, viera a dôvera v Boha Izraela, ktorého nikdy nezaprel. Založil rodinu a narodili sa mu synovia, čo je znakom Božieho požehnania. Aj na tomto príbehu možno opäť konštatovať Božiu pedagogiku: *povýšil ponížených*. Stať tak ukazuje význam vernosti v momentoch pokušenia (zvádzanie Putiferovej ženy) a vytrvalosti v momentoch, keď naňho všetci zabudli. Vytrvalosť je možná len preto, lebo na Jozefovi spočinul Boží duch (v. 36), a tak Jozef dostáva rozmer charizmatického človeka, ktorý je súčasťou tak prorockej, ako aj múdroslovnej tradície. Podobne duch Boží spočinul na prorokoch a oni osvetľovali dejiny Izraela. Aj Šalamúnova múdrosť bola inšpirovaná Božím duchom. Jozef vďaka svojim darom vystúpil z najhlbšieho dna, aby viedol ľud s najvyššou autoritou, a tak sa stal súčasťou hierarchických mocenských štruktúr (kap. 47). Jozef sa nehonosí, čo urobil alebo urobí: *To nie ja, ale Boh* (41, 16). O Bohu hovorí ako o tom, bez ktorého by nebol schopný ničoho, ani vysvetľovať sny (40, 8). Boh mu umožňuje hrať kľúčovú úlohu. Jozef sa ukázal ako ideálna postava, napriek mnohým neúspechom a utrpeniu je trpezlivý a zostáva verným Bohu, ceniac si ľudské vzťahy uprostred mnohých skúšok a pokúšení.

¹ BÁNDY, J.: *Dejiny Izraela*. Bratislava 2006, s. 35.

² Jeden z veľkých babylonských zákonodarcov Chammurapi zanechal po sebe správu: „Vykopal kanál pomenovaný Chammurapi je blahom národa a obľúbencom Anua a Enlila. Zariadil trvalý prívod vody do Nippuru, Eridu, Ur, Larsy, Uruku a Isinu. Znova upevnil zoslabnutý Sumer a Akkad, pripravil vojnovú porážku mestám Mari a Malgu a prijal Mari...pod svoj najvyšší dozor. (KLÍMA, J.: *Ludia Mezopotámie*. Bratislava 1988, s. 229). Je zaujímavé, že v Suméri, Mezopotámii i Egypte bolo budovanie zavlažovacích kanálov veľmi rozvinuté.

Jozef ukazuje, ako je možné ostať sám sebou tak v biede, ako aj v prepychu.

Spoločenská rovina: Príbeh ďalej opisuje spôsoby, akými je Boh prítomný vo svete. Jozefova múdrosť a Božie požehnanie presahuje náboženskú sféru. Boh je prítomný vo svete skrze svojich vyvolených tak v ekonomike, ako vo sfére moci. Problémy, vykreslené v tejto kapitole, sa opakovali v každej generácii vo všetkých krajinách a súviseli s poľnohospodárstvom a príbuznými odvetvami, s ťažkosťami s nasýtením ľudí pre nedostatok potravy a tiež so zlou ekonomikou. Boh koná vo svete prostredníctvom múdrych vodcovských činov v oblastiach každodenného života. Jozef je tak znakom spirituality, ktorá je na jednej strane utópiou, projektom, nádejou, a na druhej strane skutočnosťou, úsilím, etikou a konaním v dejinách (Ravasi).

Teologická rovina: Jozef je vykreslený ako rozporuplná osobnosť, v ktorej kulminuje napätie medzi vernosťou tradičným hodnotám a prispôbovaniu sa cudzej kultúre. Na jednej strane Jozef vystupuje ako zradca národných a náboženských hodnôt: faraón mu mení meno, prijíma úrad, mení si šaty, je oholený, dostáva za manželku dcéru pohanského kňaza, prisahá na faraóna a používa tlmočníka na komunikáciu so svojimi bratmi. Jozef tak skutkami popiera svoj jazyk, tradície otcov, a dokonca aj niektoré zvyklosti viery. Na druhej strane je Jozef vykreslený ako človek, s ktorým bol Boh a skrze, ktorého Boh zachránil svet pred hladom. Do tohto obrazu je vložený Jozef ako ten, ktorý si je vedomý, že bez Boha nemôže vykladať sny, a dokonca dáva svojim synom hebrejské mená. Jozefovo povýšenie a prijatie cudzích zvyklostí poukazuje na spojenie vyvoleného ľudu s pohanským Egyptom. Text svedčí o snahe svätopisca vložiť vieru v PÁNA do svetového kontextu (2Kr 5, 15-19). Mnohé starozákonné texty nemajú pochopenie pre podobné zmýšľanie. Jozefovo povýšenie a plná integrácia do pohanského prostredia ukazuje, že Sväté Písmo má okrem netolerance voči pohanom a okolitým národom vo svojom jadre aj prúdy tolerance a snahy prenikať do neizraelského prostredia. Jozef ilustruje, že takáto integrácia môže byť pozitívnou skúsenosťou, pričom nemusí prinášať negatívne stránky synkretizmu.¹

¹ *Genezis*. Trnava 2008, s. 722-723.

Zoznam bibliografických odkazov:

- AUGUSTÍN, S.: *Boží štát. II. zväzok*. Trnava 2005. ISBN 80-7162-571-X.
- BÁNDY, J.: *Úvod do exegézy Starej zmluvy*. Bratislava 2002. ISBN 80-223-1693-8.
- BÁNDY, J.: *Teológia Starej Zmluvy*. Bratislava 2003. ISBN 80-223-1793-4.
- BÁNDY, J.: *Úvod do Starej zmluvy*. Bratislava 2003. ISBN 80-223-1885-X.
- BÁNDY, J.: *Dejiny Izraela*. Bratislava 2006. ISBN 80-223-2139-7.
- BARDTKE, H.: *Příběhy ze starověké Palestíny. Tradice archeologie dějin*. Vyšehrad 1988.
- BAUMANN, G.: *Bible*. Praha 2012. ISBN 978-80-247-3912-0.
- BENEŠ, J.: *Dvanáctka. Uvedení do Malých proroků*. Praha 2019. ISBN 978-80-7255-422-5.
- BENEŠ, J.: *Jozue. Svatá slova v knize Jozue*. Praha 2017. ISBN 978-80-7172-702-6.
- BENEŠ, J.: *Kniha o Bohu soudci. Teologie knihy Daniel*. Praha 2015. ISBN 978-80-7172-762-0.
- BENEŠ, J.: *Směrnice a řády. Zákoník v Páté knize Mojžišově*. Praha 2012. ISBN 978-80-7172-874-0.
- BER, V.: *Vyprávění a právo v knize Exodus*. Jihlava 2009. ISBN 978-80-86498-35-5.
- BIBLIA. Vydala Slovenská evanjelická cirkev a. v. v ČSSR, 1990. ISBN 0-564-03222-0.
- Библия – Книги Священного Писания Ветхого Завета на церковнославянском языке. Москва 1993.
- Библия – Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета. В русском переводе. Издание Московской патриархии. Москва 1956.
- Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет II. Книга Бытия 12-50. Герменевтика 2004. ISBN 5-901 494-03-2.
- BIČ, M.: *Ze světa Starého zákona I*. Praha 1986.
- CAP, A.: *Izagogika do Starého Zákona I*. Prešov 2019. ISBN 978-80-555-2211-1.
- CAP, A.: *Úvod do Starého Zákona II*. Prešov 2018. ISBN 978-80-555-2077-3.
-

- CAP, A.: *Biblická prahistória. (Biblicko-exegetický komentár na 1. – 11. kapitolu knihy Genezis)*. Prešov 2018. ISBN 978-80-555-1982-1.
- ČAPEK, F.: *Archeologie, dějiny a utváření identity starověkého Izraele*. Vyšehrad 2018. ISBN 978-80-7601-082-6.
- DAHLER, E.: *Jeruzalém v dějinách spásy*. Kostelní Vydří 1993. ISBN 80-85-527-28-6.
- DOUGLAS, J.: *Nový biblický slovník*. Praha 1996. ISBN 80-85495-65-1.
- DOUKHAN, J.: *Túžba zeme. Štúdia prorockej knihy Daniel*. Martin 1996. ISBN 80-88719-59-3.
- DUKA, D.: *Úvod do Písma Svatého Starého Zákona*. Praha 1992. ISBN 80-901252-5-5.
- ДРОЗДОВ, Ф.: *Толкование на Книгу Бытия*. Москва 1867.
- DUBINOVÁ, T.: *Ženy v Bibli, ženy dnes*. Praha 2008. ISBN 978-80-86889-69-6.
- ЕГОРОВ, Г.: *Священное Писание Ветхого Завета*. Москва 2004.
- ЕГОРОВ, Г.: *Священное Писание Ветхого Завета*. Москва 2016. ISBN 978-5-7429-1053-4.
- FINKELSTEIN, I.-SILBERMAN, N.: *Objevení Bible. Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. Vyšehrad 2007. ISBN 978-80-7021-869-3.
- Genezis*. Trnava 2008. ISBN 978-80-7141-626-5.
- GENEZIS – *Starý zákon, překlad s výkladem*. Praha 1968.
- HANUŠ, J.- VYBÍRAL, J.: *Příběhy povolání a obrácení v biblických textech*. Brno 2009. ISBN 978-80-7325-177-2.
- HELLER, J. – PRUDKÝ, M.: *Obtížné oddíly knih Mojžišových*. 2. vydání. Kostelní Vydří 2007. ISBN 978-80-7195-186-5.
- JANČOVIČ, J.: *„Nech je svetlo!“ – Úvod a exegéza vybraných statí Pentateuchu*. Bratislava 2002.
- JOHNSON, P.: *Dějiny židovského národa*. Rozmluvy 1995. ISBN 80-85336-31-6.
- KAŠNÝ, J.: *Právo v hebrejské Bibli*. Vyšehrad 2017. ISBN 978-80-7429-910-0.
- KITTEL, R.: *Biblia Hebraica*. Stuttgart 1937.
- KUBÁČ, V.: *Člověk před Boží tváří*. Vyšehrad 2016. ISBN 978-80-7429-754-0.
- KUZMIŠIN, P.: *Bohovia starých Slovanov*. Bratislava 2018. ISBN 978-80-8100-434-6.
- KÜNG, H.: *Židovství*. Brno 2016. ISBN 978-80-7485-110-0.
- LACH, S.: *Ksiega Rodzaju. T. 1.-11*. Poznań 1962.

- LEMANSKI, J.: *Księga Rodzaju. T. 1. č.2.* Czenstochova 2013. ISBN 978-83-7797-205-2.
- LINDEN, N.: *Povídá se...podle Tóry.* Benešov 2015. ISBN 978-80-88060-01-7.
- LINDEN, N.: *Povídase... o soudcích a králích.* Praha 2018. ISBN 978-80-88060-14-7.
- ЛОПУХИН, А.: *Толковая Библия. Т. 1-3.* Петербург 1904 – 1907.
- MIKLIK, J.: *Biblická archeologie.* Praha 1936.
- МЕНЬ, А.: *Исагогика – Ветхий Завет.* Москва 2000. ISBN 5-88869-032-5.
- МЕНЬ, А.: *Как читать Библию I.-II.* Калининград 2002. ISBN 5-88869-029-5.
- MOLONEY, F.: *Evangelium podle Jana.* Kostelní Vydří 2008. ISBN 978-80-7192-991-8.
- MUCHOVÁ, L.: *Bible pro ty, kdo už nejsou děti.* Praha 2019. ISBN 978-80-7553-555-9.
- NOVOTNÝ, A.: *Biblický slovník.* Praha 1956.
- Pentateuch. Päť kníh Mojžišových s komentármi Jeruzalemskej Biblie.* Trnava 2004. ISBN 80-7141-447-6.
- Pět svátečních svitků. Živá díla minulosti.* Praha 1958.
- Sväté Písmo.* Trnava 1996. ISBN 80-7162-152-8.
- ПРАВΟΣЛАВНАЯ ЭНЦИКЛОПЕДИЯ Т. 1. Москва 2000. ISBN 5-89572-006-4.
- PRUDKÝ, M.: *Genesis I. 1, 1 – 6, 8.* Praha 2018. ISBN 978-80-7545-047-0.
- Průvodce životem. I. Mojžíšova (Genesis).* Praha 1998. ISBN 80-7130-059-4.
- ПУШКАРЬ, В.: *Священная библейская история.* Санкт-Петербург 2004. ISBN 5-7444-1167-4.
- RAHLFS, A.: *SEPTUAGINTA –LXX.* Stuttgart 1935. ISBN 3438051214.
- RENDTORFF, R.: *Hebrejská bible a dějiny.* Vyšehrad 2015. ISBN 978-80-7429-541-6.
- СНИГИРЕВ, Р.: *Библейская археология.* Москва 2007. ISBN 978-5-7789-0200-X.
- SCHULTZ, S.: *Starý Zákon mluví.* Praha 1989.
- STRUPPE, U.- KIRCHSCHLAGER, W.: *Úvod do Starého a Nového zákona. Jak porozumět Bibli.* Vyšehrad 2000. ISBN 80-7021-334-5.
- Sväté písmo Starého a Nového zákona.* Trnava 1996. ISBN 80-7162-152-8.
- ŠALING, S. a kol.: *Veľký slovník cudzích slov.* Bratislava 2003. ISBN 80-89123-02-3.

- Študijná Biblia. Banská Bystrica 2015. ISBN 978-80-8156-052-1.
- ЩЕДРОВИЦКИЙ, Д.: Введение в Ветхий Завет. Москва 2003. ISBN 5-901599-15-2.
- ТЕОДОРИТ, К.: Толкование на книгу Бытия. Москва 1855.
- The Orthodox study Bible by Athanasius of Orthodox Theology.* USA 2008. ISBN 978-0-7180-0359-3.
- TYDLITÁTOVÁ, V.: *Symbolika hradeb a bran v hebrejské bibli.* Praha 2010. ISBN 978-80-7387-305-9.
- ВАСИЛИАДИС, Н.: Библия и археология. Св.- Троицкая Сергиева Лавра 2003.
- ВЕНИАМИН, П.: Священная библейская история, ч. 1-2. Санкт-Петербург 2004. ISBN 5-7444-1167-4.
- VESELÝ, J.: *Mariánska zjevení z hlediska hermetismu.* Praha 2001. ISBN 978-80-7439-036-4.
- Výklady ke Starému zákonu I. Zákon.* Praha 1991. ISBN 80-7017-408-0.
- WALTON, J.: *Ztracený svět 1. Kapitoly První knihy Mojžíšovy v kontextu evolučních a kreacionistických teorií. Starověká kosmologie a diskuze o vzniku světa. Pro poctivější četbu Bible.* Praha 2017. ISBN 978-80-7255-396-9.
- WESTERMANN, C.: *Tisíc let a jeden den.* Praha 1972.
- CHIOLERIO, M.: *Blaze tomu, kdo slyší tato slova. První setkání se Starým zákonem.* Paulínky 1997. ISBN 80-86025-10-1.

POCHVALA PRESVÄTEJ BOHORODIČKY – BIBLICKÁ ÚCTA K ŽENE

doc. ThDr. Ján Husár, PhD.

„Blažený muž, ktorý nechodil na zhromaždenie bezbožných, na ceste hriešnikov nestál a v spoločnosti s rúhajúcimi sa nesedel“ (Ž 1, 1). Týmto výrokom z Knihy žalmov nie náhodou začíname svoj príspevok. Nádhorne odzrkadľuje pravoslávny pohľad na ľudskú prirodzenosť, na otázku úcty k človeku, k mužovi aj k žene. Prečo?, lebo *„...nie je muž a žena, lebo všetci ste jedno v Christovi Isusovi“ (Gal 3, 28).* Ako je teda možné, že sa v tomto biblickom verši (Ž 1, 1) hovorí aj o žene, keď žalmista hovorí iba o mužovi? Žalmista naozaj nazýva blaženým muža a o žene mlčí. Je to preto, že obe pohlavia sú v jednote podľa prirodzenosti, t.j. majú rovnakú prirodzenosť. Ako hovorí svätý Vasilij Veľký: rovnaká cnosť pre muža aj ženu, pretože ako je povedané v knihe Genezis: *„A stvoril Boh človeka, podľa Božieho obrazu ho stvoril, ako muža a ženu ho stvoril“ (1Mjž 1, 27).*¹ No a v ktorých je jedna prirodzenosť, v tých je rovnaká aj činnosť a čie skutky sú rovnaké, tých aj odmena je tá istá. Prečo teda žalmista, keď uviedol muža, nespomenul aj ženu? Pretože pri totožnosti prirodzeností považoval na označenie celého ľudského rodu za dostatočné poukázať na muža. Božie slovo tu teda chápe aj ženy, pretože tá istá cnosť a tá odmena je pre obe pohlavia rovnaká. Niet cnosti či odmeny, ktorá by patrila iba mužovi alebo iba žene. „Nech si nikto nemyslí,“ poznamenáva blažený Theodorit, „že ženy boli ponechané mimo blaženosti, pretože náš Vládca Isus Christos, keď predostrel blaženosť mužov, predsa nezakázal ženám získavať cnosti. Božie slovo spoločne s mužmi má na mysli aj ženy, pretože muž je hlavou ženy, ako o tom hovorí svätý apoštol (1Kor 11, 3). S hlavou sú zjednotené aj ostatné časti tela a radujú sa, keď je hlava ovenčená.“² Tento výrok žalmistu teda netreba chápať tak, že sa v ňom hovorí iba o jednej polovici ľudského rodu, o mužoch, no je potrebné slovo muž chápať ako

¹ Pozri ВАСИЛИЙ ВЕЛИКИЙ, св.: Творения. Т. 1. Полное собрание творений святых отцов Церкви и церковных писателей в русском переводе (Т. 3.). Москва 2008.

² ФЕОДОРИТ КИРСКИЙ, бл.: Изъяснение псалмов, s. 14.

človek, pretože blaženosť spravodlivých, ako aj, žiaľ, záhuba nečestných, rovnako patrí jednej aj druhej polovici ľudského rodu, obidvom pohlaviam. Aj náš Spasiteľ Isus Christos, keď predložil svoje božské učenie o blaženstvách, nevzťahoval ho len k polovici ľudstva, ale vzťahoval ho ku všetkým vo všeobecnosti, hovoriac: *Blažení chudobní duchom..., blažení plačúci..., blažení krotkí...* a ďalšie (Mt 5. kap.).

Úcta k žene je teda biblická, vyplýva z jednej prirodzenosti oboch pohlaví a každé má v spoločnosti svoje osobité a nezastupiteľné poslanie. Tak ako matka nemôže byť otcom, tak otec nemôže byť matkou. Pozrime sa napríklad aj na piate prikázanie Dekalógu: „*Cti si svojho otca a svoju matku, aby sa ti dobre vodilo, a aby si dlho žil na zemi*“ (2Mjž 20, 12) Na rozdiel od žalmového výroku, tu biblický pisateľ zaznamenal obe pohlavia. Prečo?, lebo to na tomto mieste bolo potrebné, ide tu najmä o oddelenie oboch poslaní – otcovstva a materstva. Obom však patrí rovnaká úcta. Piate prikázanie žiada od detí nielen úctu, pokornosť a poslušnosť vo vzťahu k rodičom, no predovšetkým lásku, nežnosť, starostlivosť o rodičov, ochranu ich reputácie, žiada, aby deti boli rodičom nápomocné a boli útechou v ich zrelom veku. Toto prikázanie nás poučá, aby sme si ctili svojich rodičov. To znamená – preukazovať im úctu a lásku, plniť ich dobré rady a poslúchať ponaučenia, pomáhať im pri ich námahe, starať sa o nich, keď bude treba v starobe či v chorobe, modliť sa za nich k Bohu počas ich života aj po ich zosnutí. Toto prikázanie prisľubuje dlhovekosť a pozemské šťastie tomu, kto ho plní. No podstatné je aj to, že spoločne s vlastnými rodičmi si máme ctiť aj svojho duchovného otca a všetky osoby duchovenstva, pretože nás učia modlitbe a viere, modlia sa za nás a tak podobne, ctiť si máme aj učiteľov, krstných rodičov a dobrodinco. Tiež predstaviteľov miest a obcí, ktorí nás chránia pred nepriateľmi a zločincami. Ctiť si máme samozrejme všetkých starších a obzvlášť starcov. Pokoriť sa rodičom a vodcom sa treba však len do tej miery, pokiaľ ich príkazy neprotirečia Božej vôli, t.j. Jeho prikázaniam, pretože pre kresťana nik nie je vo svete viac než Hospodin Boh (pozri Sk 4, 19). Piate prikázanie je prvým prikázáním upravujúcim medziľudské vzťahy. Prečo Boh začína v rodine? Jednoducho preto, lebo práve rodina je východiskovým prostredím pre každého jednotlivca. V nej sa vytvárajú a modelujú vzťahy, ktoré potom prerastajú do vzťahov s okolím a práve od ich kvality potom závisí spoločenská

klíma. Boh upozorňuje na kvalitu vzťahu k mužovi – otcovi a k žene – matke, pretože tí dali potomkovi život, vedú ho a starajú sa oň. Boh tu cez toto prikázanie opäť upriamuje pozornosť aj na vzťah človeka k Nemu, pretože On je milujúci Otec všetkých. Ctiť si Ho, znamená poslúchať Ho, plniť Jeho vôľu z lásky podobne, ako by deti mali poslúchať a vážiť si svojich rodičov. Predpokladom k tomu je vzájomná láska. Rodičia skôr poznali Boha ako ich deti a ak ich k Nemu vedú, tak to je hodné cti, o ktorej hovorí toto prikázanie. Deti majú neustále pamätať na matkine slzy a otcov pot, ktoré museli priniesť pre ich blaho. Dobrý vzťah k Bohu a k rodičom je počiatkom dobrých vzťahov s ostatnými ľuďmi.

Úcta k žene v kontexte biblického učenia vrcholí v osobe Presvätej Bohorodičky. Práve ona je prototypom ženy – cnostnej, zbožnej a svätej, ktorá v plnosti napĺňa svojím životom spomínaný žalmový výrok o blaženosti. K nej smeroval celý Starý Zákon ako k tej, ktorá prijme a porodí Syna – Spasiteľa sveta (Iz 7, 14). Mnohé zbožné ženy jej predchádzali, v dobe patriarchálnej spoločnosti boli často prehliadané, no svojou obetavou a nezištnou láskou boli integrálnou súčasťou plánu spásy ľudského rodu. Od pramatky Evy, cez Sáru, Rebeku, Ráchel, Alžbetu či Annu, všetky spravodlivé ženy niesli ťažké bremeno výchovy nielen svojich potomkov, ale vlastne celého národa, z lona ktorého mal povstať Mesiáš. A tým lonom sa vo vhodnom čase stala útroba Presvätej Bohorodičky, ktorá sa do dnešných dní teší najmä u pravoslávnych veriacich veľkej úcte. Niet bohoslužby, v ktorej by sa nepripomínala jej nenahradiiteľná služba svetu a ľudstvu ako Matky Božieho Syna a ako tej, ktorá sa k Nemu neustále modlí a prosí za verný ľudský rod.

Presvätá Bohorodička, Matka Spasiteľa Isusa Christa, bola prvým človekom, prvou ženou, ktorej ikona bola v Cirkvi napísaná. Pravoslávna Cirkev potvrdzuje pokrvný zväzok Presvätej Bohorodičky s padlým človečenstvom, ktoré nesie následky prvotného hriechu – nie je vydeľená z Adamovho potomstva. No spoločne s tým, jej výnimočná dôstojnosť a hodnota, jej osobná dokonalosť, vyšší stupeň ňou dosiahnutej svätosti objasňujú jej výnimočné uctievanie. Z celého ľudského rodu ona prvá dosiahla cieľ nášho ľudského života – zbožštenie. Ona jediná zo všetkých stvorených bytostí už prekročila hranicu, ktorá oddeľuje čas od večnosti a teraz sa už nachádza v tom Kráľovstve, príchod ktorého očakáva Cirkev po druhom príchode Isusa Christa. „Boha nevmistimaho

vmistivšaja“, „*istinno Mater Božija“* (Tá, čo Boha nezmestiteľného zmestila – skutočne Matka Božia) – takto slávnostne hovoril o Bohorodičke IV. všeobecný snem (Efez, 431). Jej ikony zaujímajú u nás významné miesto. V chráme, pri bohoslužbách je ich miesto spoločné s ikonami Spasiteľa Christa. Ikony Presvätej Bohorodičky sa odlišujú od ikon druhých svätých aj ikon anjelov rôznorodosťou ikonografických typov, počtom, rôznosťou aj intenzitou ich uctievania. Len v cirkevnom kalendáriu Pravoslávnej Cirkvi v Rusku je zaznačených vyše 260 ikon Presvätej Bohorodičky, ktoré sa preslávili zázrakmi a majú svoje liturgické sviatkovanie. Všetkých typov ikon je však vyše 700.

Prvé ikony Božej Matky pripisuje cirkevná Tradícia svätému evanjelistovi Lukášovi, ktorý ich napísal po Päťdesiatnici. Prvá z nich prináležala typu, ktorý nazývame „Umilenije“, kde sa vyobrazuje vzájomné láskanie Bohorodičky a Bohomládenca. Tu sa zvyrazňuje prirodzené ľudské cítenie, materinská láska a nežnosť. Je to obraz Matky, ktorá hlboko smúti kvôli budúcim utrpeniam Syna a v mlčaní prežíva ich neodvratnosť a nevyhnutnosť (tu patrí napr. Vladimírska ikona Presvätej Bohorodičky). Druhá ikona sa vzťahovala k typu nazvanému „Odigitria“ – „Putevoditeľnica“ (Sprievodkyňa na cestách). Samotná Božia Matka aj Bohomládenec, obaja hľadajú na pozerajúceho sa človeka. Je to jednoduché, ale veľkolepé zobrazenie, kde sa osobitne vyjadruje Božstvo Mládenca Christa – Christos tu žehná a drží zvitok (tu patrí napr. Kazanská ikona Presvätej Bohorodičky). Tretia ikona vyobrazovala Božiu Matku bez Mládenca. Je pravdepodobné, že sa táto ikona podobala na ikony Bohorodičky z tzv. „Deisisného činu“, t.j. Bohorodičky obrátenej s modlitbou ku Christovi. Nevieme presne, koľko ikon napísal svätý evanjelista Lukáš, no cirkevná Tradícia ich rozdelila do troch archetypov, na základe ktorých sa vyvinula ikonografia Presvätej Bohorodičky. Ikon Presvätej Bohorodičky je mnoho. Jedno však majú spoločné – úcta ľudí k nim je neobyčajná a obrovská. Státisíce pravoslávnych kresťanov dennodenne stoja, kľacia, skláňajú sa s modlitbami k Božej Matke a prosia ju o pomoc, záštitu a milosrdenstvo.

Úctu k Presvätej Bohorodičke vyjadríme cez opis ikony tzv. *Pochvaly* Presvätej Bohorodičky. Piata sobota veľkopôstneho obdobia patrí oslave Presvätej Bohorodičky, ktorej sa pri tejto príležitosti slúži počas utrennej bohoslužby akafist. Preto sa tento deň zvykne označovať aj ako

Akafistná sobota. Samotná ikona, môžeme to tvrdiť s istotou, je ikonografickou chválou a prejavom úcty Presvätej Bohorodičke. Od svojho počiatku mala ikona tento cieľ a napĺňala ho použitím mnohých biblických námetov, ktoré môžeme označiť ako akési predstavenie najvýznamnejších prorockých a predobrazných miest Starého Zákona, ktoré sa týkajú osoby Presvätej Bohorodičky. Práve v súlade s týmito starozákonnými proroctvami a predobrazmi sa Bohorodička Mária stala ako Panna Matkou vteleného Božieho Syna – Bohočloveka Isusa Christa, tými istými prorokmi predpovedaného Mesiáša. Presvätá Bohorodička sa tak pre všetkých nasledovníkov Christa stala najvýznamnejšou Ženou – Pannou, ktorá priviedla na tento svet Spasiteľa sveta a zároveň najlepšou Orodovníčkou a Modlitebníčkou za celý kresťanský ľud.

Ako bolo spomenuté, Chvála Presvätej Bohorodičky – Akafistná sobota, sa slúži v piatu sobotu Veľkého pôstu. Bohoslužba napriek veľkopôstnemu obdobiu je viac slávnostná, počas nej sa nesedí a obsahovo patrí k nádherným oslavným textom venovaných Presvätej Bohorodičke – Kráľovnej Neba. V centre bohoslužobného diania je aj ikona Presvätej Bohorodičky, ktorá má svoj osobitý kánon. História samotného sviatku siaha do deviateho storočia, kedy sa zbožným národom začali pripomínať niektoré zázračné zásahy Presvätej Bohorodičky pri ochrane Konštantínopola. Išlo najmä o nepriateľské nájazdy v siedmom a ôsmom storočí (Avarov, Peržanov a Arabov), ktoré Byzantínci s pomocou Božej Matky odrazili a mesto ubránili. Bližšia história je zachytená v tzv. synaxáre Akafistnej soboty, ktorý sa číta počas utrennej bohoslužby.

Tradícia slávania sviatku Chvály Presvätej Bohorodičky sa začala v konštantínopolskom vlachernskom chráme, mieste, kde sa uchovávala a uctievala zázračná vlachernská ikona Božej Matky (ktorú podľa tradície napísal evanjelista Lukáš) a aj predmety, ktoré Bohorodička používala počas svojho života na Zemi – opasok a rúcho. Sviatkovanie Chvály Presvätej Bohorodičky sa časom ustálilo prostredníctvom bohoslužobných pravidiel tzv. studitského typikonu. Neskôr bol sviatok zapísaný do cirkevných kníh, čo z neho urobilo všeobecný sviatok pre všetkých pravoslávnych kresťanov. Kánon sviatku napísal Jozef Studita v deviatom storočí.

Ikony sviatku Chvály Presvätej Bohorodičky sa objavili neskôr. Dnes je v Rusku najstaršou ikonou ikona „Chvála Božej Matky s akafis-

tom“. Je to ikona uchovávaná v moskovskom chráme Zosnutia Presvätej Bohorodičky, ktorú vytvoril neznámy grécky ikonopisec okolo druhej polovice 14. storočia. Kánonom – námetom pre tento typ ikon boli slová konštantínopolského patriarchu Germana o prorockých predpovedajúcich Presvätú Pannu. Tá podľa jeho slov v sebe stelesňuje: svätú nádobu (сѣ́мѣна), žezlo (же́зла), tabuľu (и́крижаль), archu (кѣ́вѣтъ), svietnik (свѣ́щѣнникъ), stôl (трапѣ́за), nesekanú horu (гора́ несе́къомаа), zlatú kadidelnicu (кади́лница златѣ́а), svätostánok (и́книѣа), nepriechodné dvere (двѣ́рь непрохо́димаа), príbytok (пала́та), rebrík (лѣ́стѣвѣнца) a Cárov trón (цѣ́рѣвъ престо́лаз). Na základe týchto jeho slov by na ikone vôkol zobrazenia Presvätej Bohorodičky malo byť okolo 25 starozákonných prorokov, ktorí držia knihy alebo zvitky s prorockými, ako aj symbolické (predobrazné) predmety. Najčastejšie sa však na ikone nachádzajú: patriarcha Jakub s rebríkom (lestvica), ktorý spája zem s nebesami; prorok Mojžiš s nezhárajúcim krom, ktorým sa k prorokovi prihovril Logos – Boží Syn (ѡ ѡв – vpísaný v každej svätožiare Isusa Christa); prorok Balaám s hviezdou, ktorá predznamenaá príchod Mesiáša (Betlehemskaá hviezda ako symbol času narodenia); sudca Gedeon s ovčím rúnom, ktoré predobrazilo bezsemenné počatie Mesiáša (Blahovíščenije), prorok Ezechiel so zatvorenými vrátami, ktorými do sveta vojde Spasiteľ a ostanú zatvorené (večné panenstvo Bohorodičky); prorok Jeremiáš s tabuľami Zákona, o ktorom povedal, že s Mesiášom príde Nový Zákon a ten sa objaví cez novú Archu zmluvy – Bohorodičku; prorok Izaiáš so žeravým uhlíkom v kliešťach, ktorý predobrazuje svätú Eucharistiu, Telo a Krv Spasiteľa, ktoré do sveta privedie Presvätaá Panna; veľkňaz Áron so zakvitnutou palicou ako predobrazom nepoškvrneného počatia Christa v útrobe Panny; spravodlivý Jesse so zakvitnutou halúzkou, lebo vzíde kvet od neho (z jeho koreňa, rodu) a kvet prinesie plod – Christa; králi Dávid a Šalamún so siluetou jeruzalemského chrámu, ktorý bol miestom prebývania Boha tak, ako sa ním stalo lono Presvätej Bohorodičky a samozrejme kvôli viacerým textom žalmov a prísloví, kde sa takto Bohorodička zobrazuje; a nakoniec proroci Avakum a Daniel s horami, pretože hora je symbolom kráľovského stavu, ale aj symbolické pomenovanie Márie (u proroka Daniela) a miesta narodenia Spasiteľa (*Boh z juhu príde a Svätý z vrchu zatônenej húštiny* – Av 3, 3). No centrálne

miesto na tejto ikone patrí Presvätej Bohorodičke, sediacej na tróne a často (nie vždy) aj držiacej na svojom lone Bohomládenca Christa. Ide o typ Oranty, čo potvrdzujú modlitebne vzopnuté ruky (alebo rozťahnuté, keď je Bohorodička bez Christa). A práve kompozícia tejto ikony nás poučá dostatočne o tom, aké miesto má v pravoslávnej antropológii žena. Len cez ňu môže do sveta prísť nový život, len z jej lona môže na svet prísť ďalší človek. Je to úloha nezastupiteľná a jedinečná a ako taká si zasluhuje úctu všetkých mužov. A hoc je muž hlavou ženy, má svoju ženu milovať a ctiť si ju tak, ako Christos miluje svoju Cirkev, za ktorú vydal seba samého, milovať tak, ako svoje vlastné telo, lebo muž *zanechá svojho otca i matku, priľne k svojej žene a budú dvaja jedno telo* (pozri Ef 5, 20-33; 1Mjž 2, 24).

Zoznam bibliografických odkazov:

- Библия. Книги священного писания Ветхого и Нового завета на церковно-славянском языке. Российское библейское общество. Москва, 1993.
- АФАНАСИЙ ВЕЛИКИЙ, св.: Творения. Толкование на псалми. Москва : Благовест, 2009. ISBN 978-5-9968-0002-5.
- АЛЕКСЕЕВ, С.: Энциклопедия православной иконы. Санкт-Петербург 2007.
- BAGGLEY, J.: *Doors of Perception: Icons and Their Spiritual Significance*. Crestwood, New York : St. Vladimir's Seminary Press, 1995. ISBN 0-88141-071-3.
- БОЛЬШАКОВ, С. Т.: *Подлинник иконописный*. Москва : Паломник, 1998.
- БУШАКОВ, С. Н.: *Икона и иконопочитание*. – Париж : YMCA-Press, 1931.
- CAVARNOS, C.: *Guide to Byzantine Iconography*. Vol. 1. Boston, Massachusetts : Holy Transfiguration Monastery, 1993. ISBN 0-943405-05-X.
- ЧУДИНОВ, В. А.: *Тайнопись на русских иконах*. Москва : Традиция, 2018. 519 s. ISBN 978-5-9908776-3-4.
- ГЛУБОКОВСКИЙ, Н. Н.: *Библейский словарь*. Сергиев Посад–Джорданвилль 2007.

- GRÜSEMANN, F.: *Die Tora. Teologie und Socialgeschichte des alttestamentlichen. Gesetzes* 1992.
- ИЛАРИОН (Алфеев), епископ: *По образу и подобию*. (on-line) Dostupné na: <https://azbyka.ru/po-obrazu-i-podobiu> yu.
- ИЛАРИОН (Алфеев), архиепископ: *Православие*. Том 2. Москва : издательство Сретенского монастыря, 2009. 976 s. ISBN 978-5-7533-0502-2.
- ИОАНН ДАМАСКИН, преп.: *Точное изложение православной веры*. Москва 2002. ISBN 5-8233-0002-6.
- ЯЗЫКОВА, И. К.: *Богословие иконы*. Общеизвестный Православный Университет. Москва 1995.
- КОНДАКОВ, Н. П.: *Иконография Богоматери: В 2 т.* – Москва : Издательство академии наук, 1914-1915.
- КОНДАКОВ, Н. П.: *Иконография Богоматери: Связи греч. и русской иконописи с итальянской живописью раннего Возрождения*. – Санкт-Петербург : Издательство комит. попечительства о русск. Иконописи, 1910.
- НИКОЛАЙ СЕРБСКИЙ (Велимирович), св.: *Объяснение десяти заповедей, данных Моисею*. Клион 2007.
- ОЛЕСНИЦКИЙ, А. А.: *Руководственные о Священном Писании Ветхаго и Новаго Завета – Сведения из творений святых отцов и учителей Церкви*. Москва 2002. ISBN 5-7789-0129-1.
- OUSPENSKY, L.: *Theology of the Icon*. Vol. I. Crestwood, NY : St. Vladimir's Seminary Press, 1978. ISBN 0-88141-122-1.
- OUSPENSKY, L.: *Theology of the Icon*. Vol. II. Crestwood, NY: St. Vladimir's Seminary Press, 1992. ISBN 0-88141-123-X.
- ФЕОДОР ИТ КИРСКИЙ, бл.: *Изъяснение псалмов*. Москва 2004. ISBN 5-94625-081-7.
- Толкование посланий св. апостола павла по трудам святителя Феодана Затворника*. Москва 2002. ISBN 5-85134-007-X.
- ВАСИЛИЙ ВЕЛИКИЙ, св.: *Творения*. Т. 1. Полное собрание творений святых отцов Церкви и церковных писателей в русском переводе (Т. 3.). Москва 2008. ISBN 978-5-91362-053-8.
- ВАСИЛИЙ ВЕЛИКИЙ, св.: *Творения*. Т. 2. Полное собрание творений святых отцов Церкви и церковных писателей в русском переводе (Т. 4.). Москва 2009. ISBN 978-5-91362-144-3.

**DOBRY SAMARITÁN.
EVANJELIOVÉ PODOBENSTVO (Lk 10, 25 – 37)**

prof. ThDr. Peter Kormaník, PhD.

Ak má nejaké mravné poučenie vyvolať ten najhlbší dojem na um a srdce ľudí, ktorí ho počúvajú, tak nepochybne je to poučenie predkladané nám v konaní dobrého Samaritána. Nie je potrebné skúmať, či podobenstvo je iba rozprávaním o ňom v Evanjeliu, alebo, ako rovnako možno myslieť, že je tu predložený skutočný príbeh, ktorý sa stal; čo je hlavné, že tu nachádzame veľmi jasnú, dokonalú a obzvlášť dojímavú definíciu kresťanskej lásky, ktorá spočíva nie v slovách, ale v skutkoch (1Jn 3, 18); a každému, kto by si želal vidieť v živom spojení všetky charakteristické črty tejto evanjeliovej a naozaj božskej cnosti, namiesto každej odpovede možno povedať: prečítaj podobenstvo o Samaritánovi.

Je len prirodzené, že medzi nami nie je nikoho, kto by bol tak ďaleko od učenia a ducha Evanjelia, že by dokonca nevedel, kto je môj blížny. A je tu otázka: Nie je azda zbytočné pripomínať si tento dojímavý príbeh lásky? „*Nové prikázanie*“ (Jn 13, 34) alebo Christovo prikázanie o láske k blížnym neobmedzuje sa v akomkoľvek vzťahu, nezmenšuje sa predsudkami sebecka a pýchy a veľký princíp nevládne azda bez prekážok, neobmedzene vo svete a v našom srdci? Nech si na to odpovie každý sám; my iba porovnáme sami seba so živým príkladom, ktorý je nám predložený v podobenstve; začneme skúmať čínorodú kresťanskú lásku v tomto starobyľom jednoduchom obraze: Isus Christos obľuboval obracať sa k takýmto živým a blízkym obrazom, ktoré tak ľahko oznamovali dušiam Jeho poslucháčov svetlo Jeho božskej múdrosti; aj my začneme, podľa možnosti častejšie sa obracať k týmto obrazom, ktoré pri všetkej svojej jednoduchosti, tvoriac ich ozdobu, vládnu silou prenikajúcou do hĺbky duše, čínorodo a užitočne.

Podobenstvo o dobrom Samaritánovi bolo prednesené v jednom z tých zhromaždení s hojnou účasťou ľudí, zhromaždení, ktoré sa tvorili okolo Spasiteľa, a je možné, že dokonca v synagóge, kde Christos často prichádzal so svojimi učeníkmi; mnoho ľudí Ho počúvalo s napätou pozornosťou. Istý zákonník (znalec zákona) z tých ľudí, ktorí ustavične Ho nasledovali, hľadal príležitosť začať Ho upodozrievať z Jeho skutkov

alebo vystaviť pochybnosti Jeho múdrostí. Ten zrazu vystúpil a prehovoriť k Nemu s pokryteckou zbožnosťou: „*Učiteľ, čo mám robiť, aby som sa stal dedičom večného života?*“ (v. 25). Isus Christos, ktorého skúmajúci zrak videl cieľ tejto jeho otázky, a čítal v mysli farizeja, aby ho zahanbil, najprv sa obmedzuje iba na to, že ho odkazuje na Mojžišov zákon: „*A čo je napísané v zákone? Ako tam čítaš?*“ (v. 26). Sám v rozpakoch v prítomnosti toľkých ľudí zákonník nemohol ani otáľať s odpoveďou, ani mlčať; preto sa ponáhľal zopakovať dva veľké prikázania predstavujúce podstatu zákona: „*Milovať budeš Pána, svojho Boha, z celého srdca, celej svojej duše, celej svojej sily a z celej svojej mysle, a svojho blížneho ako seba samého!*“ (v. 27). – „*Správne si odpovedal*, hovorí mu Isus Christos. *Toto rob a budeš žiť*“ (v. 28). – Takýmto spôsobom farizej, ktorý sa tak chcel ukázať ako spravodlivý, ako poznamenáva evanjelista, spútaný svojimi vlastnými sieťami, vo svojom úmysle skryť svoje rozpaky a možno aj znovu pokúšať Spasiteľa, nastojí a pýta sa s predstieranou (falošnou) nevedomosťou: „*A kto je môj blížny?*“ (v. 29). Otázka dosť podivná obzvlášť v ústach učiteľa Izraela! Akoby mohla ešte ostať nejaká pochybnosť o tomto predmete! Akoby Boh neurčil už v samotnom srdci človeka, kto je jeho blížny ešte predtým než to napísal v zákone! A jednako také bolo, v samotnom Izraeli, pozabudnutie božského zákona; taká panovala všade moc predsudkov, hlúpych obyčajov, vášní; takto všade toto „nové“ bolo vtedy veľké prikázanie o láske, že otázka farizeja mohla sa zdať úplne prirodzená a je možné, že nebola povšimnutá celá jeho podivnosť. Žiaľ, aj teraz ešte, nehľadiac na evanjeliové svetlo, osvecujúce človeka, koľko raz tiež my sami svojimi skutkami, ak nie slovami, hovoríme: „*A kto je môj blížny?*“

Vypočujme si však odpoveď Isusa Christa. On nevstupuje do slovného sporu so zákonníkom. On sa obracia k jeho vlastnému povedomiu, a začína, za všeobecnej pozornosti, povzbudený prvými slovami besedy, nasledujúce ohromujúce rozprávanie.

„*Istý človek zostupoval z Jeruzalema do Jericha*“ (v. 30). Kto bol ten človek? Nič sa nehovorí ani o jeho mene, ani o povolaní, ani o viere, ani o jeho pokolení: postačuje vedieť, že to bol „*človek*“. Prišiel na miesto strašné pre pútnikov (a je možné, že bolo veľmi dobre známe ľuďom počúvajúcim túto históriu), dostal sa do rúk zbojníkov, ktorí plienili túto krajinu, a títo ho ozbýjali, dorážali a nechali tam polomŕtveho.

Prenesme sa spolu s poslucháčmi Isusa Christa na miesto tejto ohromujúcej (neobyčajnej) udalosti: predstavme si ďaleko od každého ľudského obydla polozenie tohto nešťastného človeka na zemi ležiaceho, pociťujúceho krajné vyčerpanie svojich síl, skrvaveného a nemajúceho na tomto strašnom mieste nejakej nádeje na záchranu okrem náhodne sa zjaveného nejakého idúceho človeka. S akou túžbou musel čakať na nejakú pomoc a aj to pomoc a akú zvláštnu! S akým súžením duše sa musel modliť, ak ešte vôbec mohol sa modliť! No hľa, dobrý Boh počul jeho prosbu: počuje blížiac sa kroky, vidí prichádzajúceho človeka. No ale aký žiaľ! Človek prechádza pomimo a umierajúci opäť ostáva v bezútešnej samote! Po nejakom čase čakania, stále bolestného a beznádejného, jeho sluch je zachvátený ďalším blížiacim sa človekom; je to druhý, možno tento bude viac ľudomilnejší. No pravda je iná, aj tento odchádza ako prvý. Či azda títo dvaja prechádzajúci okolo nezbadali nič, ani tú krv, pred chvíľou preliatu, ani to polomŕtve telo rozprestreté na ceste? Oni všetko videli; jeden z nich, zdá sa, dokonca pristúpil k samému miestu utrpenia. Alebo: oni boli sami; bolo nebezpečné zastaviť sa; zbojníci mohli sa vrátiť späť; je možné, že približovala sa noc, a je tiež možné, že ranený neprejavoval už známky života a pomáhať mu bolo už príliš neskoro... Ale prečo máme pre nich hľadať ospravedlnenie, keď oni sami nedali si tú námahu ho nájsť? Nezastavili sa, neprejavili spoločenstvo (v nešťastí); aby sa vyhli ťaživému pohľadu a nie príliš oddávať sa ľútosti i nebrať na seba nepríjemnú prácu, oni sa odvrátili od nešťastníka a prešli pomimo.

Kto sú títo nemilosrdní ľudia, ktorí tak ľahostajne, nevšímavo prechádzajú okolo svojho skrvaveného svojho? Je to kňaz a levita – služobníci Toho, ktorý povedal: „*Milosrdenstvo chcem a nie obeť*“ (Mt 9, 13; 12, 7; 7, 6) a ktorý vo svojom zákone preklial každého kto „*pomýli slepého na ceste*“ (5 Mjž 27, 18); to sú osoby, ktorých povinnosťou bolo objasňovať zákon národu, privolať na neho a na seba samých Božie milosrdenstvo! Neboja sa, že táto krv ponechaná nimi bez vnímania, začne svedčiť proti nim a padne na ich hlavu ako prekliatie! Podobu takejto bezcitnosti (krutosti) zarmucuje nás a my sotva sa zdržíme návalu rozhorčenia (pobúrenia). Jednako však budme zdržanliví a nech rozhorčenie nebráni nám obrátiť sa teraz k sebe samým. Pripomeňme si tu slová Isusa Christa: „*Kto z vás je bez hriechu, nech prvý hodí do nej kameň*“ (Jn 8, 7).

Možno my nie sme až do takej miery bezcitní, aby sme ponechali bez povšimnutia umierajúceho pred nami, človeka bez pomoci – chráň nás Bože! – avšak nestalo sa niekedy, že aj my sme odvracali svoje oči, aby sme nevideli ľudí prosiacich nás o pomoc? Neostávali sme tiež aj my niekedy nepozorní k nešťastiu našich blízkych? Neprichádzali sme aj my niekedy s roztržitosťou a ľahostajnosťou pomimo obrazov biednych, utláčaných, nešťastných? Bože, nesúď sa s nami! Pri otázkach o tom by sme však nemohli znieť zrak Tvojho súdu! Daj nám stále viaczej ozajstnej lásky, lásky Samaritána.

V tom čase, keď nešťastný človek prichádzal už do zúfalstva a seba už považoval na pokraji záhuby, strateného, istý Samaritán, t.j. podľa samolúbnych predsudkov Židov, potomkov Abraháma, človek bez viery a zákona, objekt opovrhnutia a nenávisťi, ktosi ako malomocný, ku ktorému už samotný dotyk považoval sa za zneuctenie (znesvätenie); tak tento Samaritán, hovorí Isus Christos, putujúc prišiel na toto miesto, kde ležal tento nešťastný človek, uvidel ho a bol preniknutý ľútosťou. *„Prístúpil k nemu, nalial mu na rany olej a víno a obviazal mu ich. Potom ho vyložil na svoje dobytča, zaviezol do hostinca a postaral sa o neho. Na druhý deň vybral dva denáre, dal ich hostinskému a povedal: Staraj sa oňho; ak na neho vynaložíš viac, na spiatocnej ceste ti to zaplatím“* (v. 33 – 35).

Hľa, pred nami je tento dojímavý príklad lásky! Nie je potrebné k nemu nič pridávať; v ňom sú vyjadrené všetky črty dobrého srdca, celá starostlivosť a jemnosť citu dobročinnosti; láska tu vyslovila všetko, prostá ako všetko, čo vychádza z čistého srdca, no čínorodá a pevná ako všetko, čo sa pociťuje naozaj a hlboko. Ona sa neobmedzuje na slovo sústrasti alebo vnútornú pohnútku súcitu, neotáľa, nie je vypočítavá, nepozera na ťažkosti a prekážky. Priblížiac sa k nešťastníkovi, ktorý podľa vôle Prozreteľnosti nachádzal sa na tej ceste, Samaritán ihneď sa ponáhľal k nemu; on nerozmýšľal ani o vlastnej unavenosti, ani o dlhej ceste, ani o zdržaní sa vo твоjich veciach, ani o noci, ktorá ho môže zastihnúť, ani o nebezpečenstvách, ktoré ho môžu ohrozovať. On pre seba nehovorí: pôjdem a vyhľadám pomoc; čo môžem ja sám urobiť? Ako môžem vziať na seba takéto bremeno? Vedený citom ozajstnej lásky, on ochotne, dokonca s radosťou prijíma na seba toto bremeno. On sa stará o tohto pútnika presne tak ako keby sa staral o svojho priateľa alebo brata; on všetko berie na seba, námahu, nebezpečenstvá, výdavky. Keď

zaviezol chudáka na bezpečné miesto, nepovažuje toto svoje dielo za konečné; on, hoci aj sám je pútnik a cestujúci, nehovorí sám sebe: ja som zo svojej strany urobil všetko; nech iní urobia to ostatné. On neponecháva svoj skutok nedokonalým, nenecháva záruku zverenú jeho starostlivosti na svojôľu iným. „*Na druhý deň vybral dva denáre, dal ich hostinskému a povedal: Staraj sa oňho; ak na neho vynaložíš viac, na spiatočnej ceste ti to zaplatím*“ (v. 35).

Nikdy, iba s výnimkou doby života a smrti Spasiteľa neodievala sa láska do takejto príťažlivej podoby. Vo všetkých týchto detailoch tak dokonalých a tak prostých je čosi, čo uspokojuje srdce a súčasne ho dojíma, čosi, čo povyšuje a osviežuje dušu sladkým citom nádeje na Prozreteľnosť; cítiš seba samého lepším; prijímaš akoby sám živú účasť na tomto prostom a dobrom konaní; miluješ tohto dobrého človeka známeho podľa tejto jedinej črty, že bol Samaritán a neznámeho vo všetkých ostatných ohľadoch; chcelo by sa priblížiť ho k srdcu a privolať na neho požehnanie Boha, ktorého milosrdenstvo je tak krásne predstavené v jeho osobe.

Po takomto príbehu tak živého a pádneho poučenia farizej nemohol sa viac pretvarovať v nevedomosti; a keď Isus Christos, znovu obrátil sa na neho a opýtal sa ho s tým pohľadom, ktorý prenikol do hĺbky vedomia: „*Kto podľa teba z tých troch sa stal bližným tomu, čo padol do rúk zbojníkov?*“ (v. 36), zákonník bol nútený skloniť sa pred pravdou, ktorú nepriznával vo svojej ctižiadosti, držiac sa falošnej zaujatosti ohľadne Samaritánov: „*Ten, čo mu preukázal milosrdenstvo*“ (v. 37), odpovedal. „*Chod’, povedal mu Spasiteľ, a rob podobne!*“ (v. 37). Takéto poučenie máme aj my získať z tohto podobenstva; „*Pôjdeme a aj my začneme robiť podobne*“.

A predovšetkým začneme robiť takto v podobných situáciách. Prozreteľnosť postavila nešťastných a strádajúcich na cestu nášho života a tým položila na nás posvätnú povinnosť potešovať ich a pomáhať im. Táto povinnosť, vďaka Bohu, nie je úplne zabudnutá medzi nami a my, v súčasnej dobe, s radostným citom mohli by sme o tom svedčiť. Čo sa týka tejto dobročinnosti, ktorá prichádza na pomoc nešťastným a biednym, a štedrou rukou podáva milodary, tu môžeme povedať s apoštolom Pavlom: „*O bratskej láske vám netreba písať*“; no s ním povieme ešte lepšie: „*No napomíname vás, bratia, aby ste v tom stále rástli*“ (1Tes 4, 9, 10). Nielen poskytujte pomoc a milodary, ale pripájajte k nim, podobne dobremu Samaritánovi, svoju starosť, svoju horlivosť, svoju priazeň, svoju

starostlivosť; nalievajte, podobne jemu, na všetky rany tela a duše svojich blížnych olej a víno svojej lásky, balzam vratkých potešení; robte to, ako on, s vytrvalosťou, bez nepokoja srdca, bez pocitu únavy, s úprimnou láskavosťou, teraz i zajtra i v každom čase. Žiaľ, často náš zbežný súcit nesiahia ďalej od príhody, ktorá ho vyvolala, a keď obraz nešťastia alebo vypravovanie o nešťastí nezasahuje hlbšie náš zrak a našu pozornosť, ľahko zabúdame na tých, ktorí strádajú a prelievajú slzy vôkol nás. A často aj naše oči privykajú k tomuto obrazu i naša citlivosť chladne a vytráca sa; ťažkosti nás udržiavajú, nedostatočnosť našich pevných snažení nás oslabuje; a my si myslíme, že nešťastie ostáva nemenné (nemeniteľné), že zlo je nevyliciteľné, že my tu nemôžeme nič urobiť a tak sčasti z unavenosti a sčasti z ľahostajnosti uspávame seba týmito prázdnyimi zámienkami, upadáme do nevšímavosti a necitlivosti. Nevnímajte týmto zámerom (vnuknutiam) márnomyseľnosti a lenivosti. Hovoríte: nešťastie ostáva nezmeniteľné, bieda sužovaných je bez konca, a preto sme prestali prijímať účasť v ich diele! Preto vás omrzelo im pomáhať a myslíte si, že ich treba nechať na svojvôľu osudu, bez podpory, bez útechy, bez nádeje! No ozajstná láska nehovorí tak: láska nikdy neumiera, „*nikdy nezanikne...je trpezlivá*“, nepozná únavu ani sklamanie, lebo „*nehladá svoj prospech*“ (1Kor 13, 8, 4, 5); láska nepotrebuje povzbudenie a podporu prostredníctvom nejakých vonkajších osobitých okolností, lebo udržiava a živí sama seba. Ťažkosti ju nevyčerpávajú, ale ju viacej prebúdzajú: tu sa prejavuje vo všetkej sile, dobro ňou vykonávané sa nevyčerpáva, ale ju obnovuje; robí svoje dielo ustavične, s potešením, s rastúcou a vždy sebe vlastnou horlivosťou, i podobne Samaritánovi, neuspokojuje sa, až kým neuvidí svoje dielo (završené).

Ak teda Samaritán takto robil, ak tento človek, sotva osvietený svetlom Starého Zákona vedel takto chápať a cítiť lásku, čo, pýtame sa, majú robiť teraz učeníci Nového Zákona? Čo máme robiť my, kresťania, ktorým nebeský Otec odkryl seba v plnosti svojho milosrdenstva a lásky, pre ktorých dal svojho Syna za Spasiteľa a vzor, ktorým On sľúbil, s požehnaniami terajšieho života, požehnaniami svojho večného Kráľovstva? Áno, aj my, a obzvlášť my, pôjdeme a začneme robiť podobne.

No to ešte nie je všetko. Isus Christos neoddelene s poučením dobrodenia odovzdáva nám vo svojom podobenstve ešte iné poučenie rovnako užitočné a vznešené.

Farizej novým spôsobom pokúšajúc Pána, opýtal sa: „*A kto je môj blížny*“? Takto v skutočnosti bol všade prekrútený veľký zákon lásky, od počiatku napísaný v srdci človeka; všade a u všetkých národov – u pohanov, podobne aj u Židov, u Grékov, podobne ako u barbarov pod menom blížneho bol chápaný niekto iný ako príbuzný, priateľ a v poslednom rade spoluobčan, no v žiadnom prípade nie každý človek. Všetci ľudia, ktorí vychádzali z tohto viacej alebo menej úzkeho kruhu, považovali sa za barbarov, bez ľudských práv; boli obyčajným predmetom opovrhnutia a nenávisti, korisťou určenou pre zajatcov, nad ktorou víťazstvo a moc dávali plné právo života a smrti. Aj žreci všetkých národov by povedali, podobne ako židovský zákonník, bez akejkolvek hanby: *A kto je môj blížny*?

Isus Christos prinútil farizeja uznať svojho blížneho v nenávidenom a opovrhovanom Samaritánovi a tým ho nútil aj priznať veľkú, všade zabudnutú pravdu, že láska vo svojej podstate je bohupodobná, nepozera na mená a osoby; že všetci vo vzťahu jeden k druhému majú neodňateľné právo na sväté meno blížneho a brata, prekrútené vo svojom význame márnomyseľnosťou a pýchou.

Takéto je veľké mravné poučenie predkladané všetkým nám v tomto podobenstve. Nepochybne pre nás je menej novšie ako bolo pre farizeja; nepochybne – a sláva Bohu – Evanjelium nie nadarmo počas niekoľkých storočí riadilo výchovu ľudstva a postupným vyhubením bezbožných chápaní posvätených starobylosťou; nepochybne padlo množstvo prekážok rozdeľujúcich spoločnosť, zaniklo mnoho predsudkov, mnoho vznešených citov našlo svoju patričnú úctu. No, žiaľ, ak sa pozrieme bližšie i na spoločnosť, i na seba samých, zisťujeme, koľko ostáva ešte starého kvasu, koľko ešte stojí prekážok, koľko obmedzení pre veľké prikázanie! Koľko ešte výnimiek z neho, aby sme nemuseli povedať – koľko nepriateľstva a nenávisti národa k národu, spoločenstva k spoločenstvu, človeka k človeku a inokedy – aké súženie – kresťana ku kresťanovi, dokonca v mene viery. Ach, ak možno nádejať sa, že nastane na Zemi doba, kedy Evanjelium bude lepšie chápané a Isus Christos bude viac uctievaný všetkými nazývajúcimi Jeho učeníkmi; ak možno nádejať sa, že večná Láska svojimi božskými rukami vyleje svoj životodarný balzam na všetky krvavé rany a uzdraví všetky choroby spoločenstiev a ľudských duší: no s hanbou a smútkom treba priznať, že

ešte treba veľa, aby táto potešujúca nádej stala bližšie k jej uskutočneniu, ešte veľa treba, aby my sami sme pochopili celú silu tohto božského prikázania, ktoré je tak jasne odkryté v Evanjelii: „*Miluj svojho blížneho ako seba samého*“.

A tak aj na nás sa vzťahuje napomínanie podobenstva: „*Chod' a rob podobne*“; my máme ukázať na sebe, že Evanjelium nie nadarmo je nám zvestované a že jeho moc neochabla; my máme nasledovať Samaritána, pamätajúc, že láska pre nikoho nerobí výnimky, že ona prijíma účasť vo všetkom a vo všetkých, že má naplňovať všetky hnutia srdca, všetky vzťahy života, aby ich posväcovala a oblažovala, že ona má vylievať na všetkých ľudí, blízkych i ďalekých rosu nebeských požehnaní. Boh dal všetkým bez výnimky jedno a to isté neoddeliteľné právo na lásku iných k sebe; a medzi všetkými nám podobnými bytosťami ustanovenými na Zemi ako aj my, aby sme tu žili a umierali v očakávaní lepšieho sveta a nieto ani jednej (bytosti), hoci aj nižšej a zaostalej medzi ostatnými, na tvári ktorej by nenapísal živými písmenami: toto je moje dieťa, toto je tvoj blížny, to je tvoj brat! Odhodme všetky prázdne roztržky vymyslené pýchou a márnomyseľnosťou! Svätá láska nech nás zjednocuje v Christu Isusovi! Nech nebude jedným neužitočným citom alebo náhodným hnutím srdca vyvolaným ľudským nešťastím. Nech bude pravou láskou, láskou dobrého Samaritána, láskou evanjeliovou, s ktorou prvotní kresťania boli „*jedno srdce a duša*“ (Sk 4, 32), láskou, ktorá „*nezávidí, nevystavuje sa a nenadáva, nespáva sa neslušne*“, ale „*všetko znáša, všetko verí, všetko dúfa a všetko vydrží*“ (1Kor 13, 4 – 7) a ktorá je „*naplnením zákona*“ (Rim 13, 8, 10). Nech nakoniec bude, aby sme povedali všetko, láskou Isusa Christa, ktorý sa neobmedzoval, podobne Samaritánovi z podobenstva, iba na pomoc nešťastným a zarmúteným srdcom stretávajúcich na Jeho ceste, ale prišiel na svet, aby ich hľadal, uzdravoval ich, zachránil všetkých a z výšiny kríža, na ktorom bol vyvýšený pre všetkých, opakujeme ešte všetkým, ktorí chcú byť Jeho učeníkmi: „*Nové prikázanie vám dávam, aby ste sa navzájom milovali, ako som ja miloval vás*“ (Jn 13, 34).

Zdroj: Dobryj Samarjanin. Jevanheľ'skaja pritiča. (Luk 10, 25 – 47). Pravoslavnyj sobesednik izdavaemyj pri Kazanskoj Duchovnoj Akademii. 1859. Časť tretia, s. 180 – 196.

Do tlače z ruského originálu pripravil: BVPK

PREČO RUSKO?

prof. ThDr. Ján Šafin, PhD.

Rozpad sovietskeho impéria na začiatku 90. rokov 20. storočia zasa raz zmenil pohľad na ruskú minulosť. Túto minulosť, ako hovorí Michail Geller, môžeme dnes skúmať ako dejiny zrodu, rozvinutia, rozkvetu a úpadku impéria. Predstava impéria – štátu, riadeného plnou mocou disponujúcim monarchom a zahrňajúceho do svojej zostavy podmanené a pripojené národy – dovoľuje vystopovať ideu určujúcu vnútornú a vonkajšiu politiku krajiny, sociálne zriadenie, mravy. Formálne sa ruské impérium zrodilo v r. 1721, kedy Peter I. Veľký zvíťazil v Severnej vojne a vyhlásil sa za imperátora. No už v 15. st., po páde Konštantinopolu r. 1453 najprv v Tveri a čoskoro aj v samotnej mocnejšej Moskve vzniká idea sukcesie, ktorá bude o približne sto rokov neskôr rozpracovaná v znamenitej formulácii: dva Rímy padli, tretí stojí, a štvrtého nebude... Ivanovi IV. Hroznému v r. 1547 už nič nebránilo, aby prijal titul „**cára celej Rusi**“. Cár – transformovaný cézar – bol vyhlásený za následníka Rímskeho impéria po dobytí Byzancie. V epoche mongolského jarma cárom nazývali tatárskeho chána. Ivan sa vyhlásil taktiež za následníka „**Zlatej hordy**“. A mocné Rusko bolo definitívne na svete.

Uplynuli takmer tri storočia, písal sa začiatok 19. storočia, konkrétne rok 1812. Rusi zahnali nebezpečného Napoleona s jeho obrovskou armádou a relevantným spôsobom sa pričínili o konečnú porážku Francúzov. Európa sa definitívne stáva osudovým kontinentom pre Rusko, osudovou témou ruskej historiozofie: ťažko je nájsť ruského mysliteľa, u ktorého by absentovalo dielo na túto takmer sakramentálnu tému. „**Európa a Rusko**,“ slovné spojenie, ktoré počas svojej viac než dvestoročnej literárno-filozofickej existencie sa zmenilo na čosi osobité, samostatné, metafyzickú dychotomiu, podobnú „**slobode a nutnosti**“, „**príčine a následku**“, zaujímuc počestné miesto v panteóne párových filozofických kategórii.¹ No teraz, aspoň to tak vyzer, je „**osudová téma**“

¹ Okrem fundamentálnej práce N.J. Danilevského, nazvanej „Rusko a Európa“, state s rovnakým názvom môžeme nájsť u Herzena, Vl. Solovjeva, N. Berďajeva (v knihe „Sudba Ruska“), L. Karsavina („Európa a Rusko. Náčrty eurázijskej ideológie“). Z iných

v mnohom vyčerpaná. Otvárajúc text, ktorý sa ti sotva dostane do rúk, už vopred vieš, čo si tam prečítaš. „**Všetky argumenty „slavjanofilov“ proti „západníkom“, „kozmpolitov“ proti „počvenníkom“, „pravých“ proti „ľavým“, „centristov“ proti rozmanitým „radikálom“, sú vopred známe.**

Paradox ruskej intelektuálnej histórie spočíva v tom, že hoci Ázia bola hneď vedľa a tvorila väčšiu časť imperiálneho tela, téma „**Ruska a Orientu**“, „**Ruska a Ázie**“ či konkrétnejšie „**Ruska a Číny**“, „**Ruska a Japonska**“ ruskú myseľ málo zaujímala a traktáty o tom sa takmer nepísali. Až na výnimky. Navyše vzdelané Rusko sa vždy utajene alebo otvorene hanbilo za Áziu, tak ako sa pred vznešenými hosťami hanbia domáci za svojho biedneho, primitívneho, nevypočítateľného a nevzdelaného príbuzného, keď sa nečakane a nezvane objaví v obývačke, môže narušiť pravidla slušného správania a vyvolať škandál. Aj preto sa radšej obracalo k rozvinutej Európe, k západnej civilizácii, než k dovtedy driemajúcemu a magicky temnému Orientu. Avšak bratská kresťanská Európa hľadala na Rusko ako na Áziu a „ruské kresťanstvo“ neraz považovala za takmer odvar orientálneho, mysticky naladeného pohanstva. Preto ani neprekvapuje istý vonkajší nátlak, ktorému bolo Rusko vystavené minimálne od doby Napoleonovho ťaženia. Tento, veľmi mierne povedané, nátlak mal veľa prejavov a faktorov. Základným bol protiklad Rusko – Západ. Inými slovami, globálny problém „**zrážky civilizácií**“, základný problém geopolitiky vo všeobecnosti. Tento nabral na sile po porážke Napoleona. Dovtedy podceňované a oproti Západu vedecko-technicky a všeobecne intelektuálovo zaostalé Rusko sa ukázalo byť oveľa nebezpečnejším súperom ako si dovtedy Západ myslel. Celé nasledujúce dejiny 19. st. sa ponesú pod znamením

známych prác na túto tému, spomenie aspoň I. Kirejevského „O charaktere vzdelania Európy a jeho vzťahu k vzdelaniu Ruska“; K. Kavelina „Filozofia a veda v Európe a u nás“; F. Tjutčeva „Rusko a Západ“; K. Leonťjev „Byzantinizmus, Rusko a Slovanstvo“; S.F. Platonova „Moskva a Západ...“; N. Berďajeva „Nový stredovek. Premýšľanie o osude Ruska a Európy“; L. Karsavina „Východ, Západ a ruská idea“; V. Zeňkovského „Ruskí myslitelia a Európa...“; G. Fedotova „Rusko, Európa a my“; V. Weidleho „Rusko a Západ“ atď. Okrem toho od „Filozofických listov“ Petra Čaadajeva po účtujúcu knihu G. Adamoviča „Komentáre“ sa tá istá téma javí ako základná v ohromnom množstve historiozofických prác, hoci netvorí jej záhlavie.

tohto protikladu. Revolučné aktivity, Krýmska a Turecká vojna, Východná otázka, židovská otázka, otázka slobôd politických a občianskych... a mnohé ďalšie sú súčasťou sporu medzi Východom a Západom, konkrétnejšie medzi Ruskom a okcidentálnou euro-atlantickou civilizáciou. Tento spor sa dodnes, napriek mnohým pokusom, neskončil. Nevyšlo to ani v roku 1899, kedy cár Nikolaj II. zvolal prvú v dejinách konferenciu o ozbrojení, konajúca sa v Haagu. Ani po rusko-japonskej vojne v r. 1906, ani založením Štátnej Dumy, ani po I. svetovej vojne a revolúciách v Rusku, neukončila ho ani Jalta, ani koniec studenej vojny spojený s rozpadom tzv. sovietskeho bloku... Práve naopak. Spolu s koncom 19. st. a nástupom poslednej storočnice druhého milénia kresťanskej éry protiklad Ruska a Západu naberať na sile a napriek všetkým pokusom o jeho utíšenie v skrytosti naberať na sile. Prvá revolúcia v Rusku koncom roka 1905 a následný vznik Dumy, nešťastná vojna Ruska s Japonskom a za prostredníctva Američanov „**grófom polosachalinským**“ Sergejom Julievičom Wittem podpísaný portmutský mier, sú nepochopiteľné mimo kontextu protikladu Ruska a Západu. Paradoxne sa „východnou“ Rusko-japonskou vojnou začína nová fáza súperenia medzi Ruskom a Západom. Na čele okcidentálneho sveta onedlho už nebude niektorá z vyspelých západoeurópskych krajín, napríklad Veľká Británia či Francúzsko, ale USA. Prvá svetová vojna výrazne napomôže Spojeným štátom americkým pri ujímaní sa líderstva najprv minimálne na západnej pologuli, a postupne v celej vyspelejšej časti sveta. Februárová revolúcia v Rusku v r. 1917 s dočasnou vládou Kerenského, kedysi oslavovaná VOSR, teda Veľká októbrova socialistická revolúcia a tajuplné vyvraždenie cárskej rodiny v júli r. 1918, tento stav ešte posilnia. No zároveň znamenajú koniec konštantínovskej epochy. EPOCHY, ktorá sa začala v r. 313 slávnym milánskym ediktom o zrovnoprávnení kresťanstva v nadnárodnej Rímskej ríši s ostatnými náboženstvami. Svätý cisár Konštantín, hlavný iniciátor milánskeho ediktu, vtedy nezostal iba pri zrovnoprávnení. Už čoskoro sa prejaví „**dominancia Christovej relígie**“ – sviatkovanie nedele, zákaz vypaľovať znaky na tvár otrokom, možnosť prepúšťať otrokov, ktorá bola daná biskupom atď. boli prvými plodmi vnútornej christianizácie Rímskeho impéria. Koncom 4. storočia, v dobe vlády Teodozia Veľkého, je tento proces dovŕšený a kresťanstvo vyhlásené za jediné štátne nábo-

ženstvo v ríši, zatiaľ čo pohanské orgiastické kulty, veštenie z vnútornosti zvierat a pod., sú zakázané.

Zároveň ale v tej istej dobe, konkrétne v roku 395 dochádza k rozdeleniu Rímskej ríše tým istým Teodoziom I. Veľkým medzi jeho dvoch synov Arkádia a Honória, rozdeleniu na Východnú a Západnú časť... Tento stav napriek tisíciam modifikácii zostane v platnosti až do roku 1917, kedy „padnú cisárske orly“ a začne nová éra. Rok 1917 je vôbec symptomatický. Prudký rozvoj masovej spoločnosti, demokratizácia a parlamentarizmus, priemyselno-technický pokrok a predovšetkým veľké zjednocovanie sveta, sú javy, ktoré sa začali už v predchádzajúcom storočí. No v 20. st., ktoré sa ukazuje byť v mnohých ohľadoch významnejšie ako storočia predchádzajúce, získavajú nový, nevidaný v dejinách impulz. Na scéne dejín sa objavujú geopolitické ambície USA a NATO, osnovné perspektívy ktorých boli stanovené ešte v r. 1959 prijatým zákonom PL 86-90, v ktorom Štáty, teda USA oficiálne vyhlásili podporu všetkým antiruským separatistickým hnutiam. Tie napriek skončeniu studenej vojny dodnes nič nestratili na svojej platnosti. Ba práve naopak. Tento oficiálny dokument USA je dobre dopĺňaný veľa šumu vyvolávajúcou knihou Samuela Hantingtona, inak radcu Štátneho departmentu USA a vedúceho Inštitútu strategických štúdií na Harvardskej univerzite, nazvanou **„Zrážka civilizácií“**.¹ Hantington v nej zdôrazňuje, že zďaleka nie všetky civilizácie sa hodia na Západom budovaný „Nový svetový poriadok“, predpovedajúc kvôli tomu budúce civilizačné konflikty. Hlavnou civilizáciou je podľa neho západná, okcidentálna, ktorej prejavom sú Spojené štáty americké a krajiny bloku NATO, preto dokonca členstvo v ňom pravoslávneho Grécka a moslimského Turecka bude v budúcnosti „zrušené alebo stratí zmysel“. O to viac je nezosúladiťelná s NATO „ruská civilizácia“, ktorej základom bol a podnes zostáva pravoslávny tradicionalizmus. Záver, ku ktorému prichádza autor knihy, je celkom pochopiteľný: Rusko je najnepriateľskejšou krajinou vo vzťahu k Západu, a to bez ohľadu na to, či súhlasí s vnucovaným jej zaoceánskymi liberálnymi hodnotami alebo nie! Príčiny tohto stavu čiastočne

¹ V roku 2001 vyšiel český preklad tejto knihy, ktorú Henry Kissinger nazval jednou z najdôležitejších od konca studenej vojny, pod názvom **„Střet civilizací. Boj kultur a proměna světového řádu“**.

vysvetlil známy americký geopolitik Zbigniew Brezinsky, ktorý vo svojej knihe „**Veľká šachovnica**“, vyhlasujúc cieľ „**nového svetového poriadku**“ planetárnu „**americkú hegemoniu**“, píše, že rozhodujúcim pre jej uskutočnenie je **panstvo nad superkontinentom Eurázia** – touto „**hlavnou politickou cenou Ameriky**“. A pretože v Eurázii teritoriálne prevláda Rusko, ide vlastne o opanovanie Ruska, ktoré sa má uskutočniť cestou rozčlenenia ho, a to tým skôr, že ono je „**politicky neutralizované a historicky opovrhované**“, preto v súčasnosti „**strata teritórií nie je pre Rusko hlavným problémom**“.

Západné pramene tieto slová ilustrujú mapou Ruska, rozčleneného na „**Ďalekovýchodnú republiku**“, „**Sibírske republiky**“ a na samotné „**Rusko**“, siahajúce po Ural so západnou hranicou medzi Kurskom a Petrozavodskom (bez Pskova a Peterburgu, ktoré sú „odovzdané“ Atlantickej Európe), a s južnou medzi Ruskom a Kaspickým morom (bez celého severného Kaukazu, Krasnodarského a Stavropolského kraja, taktiež „odovzdaných“ Európe, kde je započítané aj Turecko).¹ Mimochodom, Z. Brezinsky niekedy v tej dobe vystúpil aj s koncepciou „**islamského pásma (pásu)**“. Kvôli tomu navrhol prehodnotiť politiku USA voči Iránu do takej miery, aby to dovolilo otvoriť dvere na Západ novým nezávislým krajinám Spoločenstva nezávislých štátov. Podľa jeho názoru, moslimské krajiny bývalého ZSSR sú priateľmi USA, ktorým je nutne treba pomáhať.

Ruskí politici vysvetľujú objavenie sa na juhu postsovietského priestoru prozápadného bloku z krajín Spoločenstva nezávislých štátov ako výsledok aktívnej činnosti Washingtonu, odsekajúceho od Ruska jeho najbližších susedov s tým, aby sa predišlo možnosti obrodenia „**hegemonie Moskvy**“ a jej „**imperátorských ambícií**“. Výsledkom tejto aktivity je fakt, že situácia na Kaukaze a v rajónoch blízko Čierneho mora je zaťažovaná stále silnejším a silnejším uzlom. No tento „**Kaukazský uzol**“ sa postupne stáva „**čiernomorským**“, ktorý sa zaťažuje stále tuhšie a tuhšie... Kým, kedy a ako bude rozviazaný je otázka, ktorá opäť raz naberaá na sile.²

¹ Pozri napríklad V. V. ARCHIPOVA a jeho knihu „Byzantské proroctvá o osude Carihradu“, Moskva 2002, s. 9-11.

² Ibidem. Mimochodom, tieto slová boli napísané dobrých sedem rokov pred gruzínsko-osetským konfliktom v auguste r. 2008 a trinásť pred Majdanom.

VEĽKÉ TAJOMSTVO MANŽELSTVA V SOCIÁLNO M KONTEXTE SPÁSY ČLOVEKA

doc. ThDr. Štefan Šak, PhD.

Aktívni veriaci kresťania žijúci v dnešnej spoločnosti v zmysle učenia pravoslávnej Cirkvi vo všeobecnosti vedia o tom, že manželstvo je mystérium, teda svätá tajina, ktorú prijímajú na bohoslužbe sobáša. Sám apoštol národov Pavol o manželstve hovorí, že je to „veľké mystérium“.

Týmto tajomstvom, sviatosťou, sa prostredníctvom kňaza dáva Božia blahodať mužovi a žene, ktorí slobodne a z vlastnej vôle vstupujú do spoločenstva „manželského zväzku“.

Cirkev, ako starostlivá matka, z hlbokého presvedčenia o veľkom poslaní tejto svätej ustanovizne manželstva, prichádza, požehnáva a posväcuje prirodzené puto muža a ženy, ktoré má svoj počiatok v raji. Je to najstaršie mystérium ľudstva, pretože sám Boh je Ten, ktorý ho ustanovil a zároveň aj Ten, ktorý svätú tajinu manželstva požehnal. Keď stvoril prvý ľudský pár, teda našich prarodičov Adama a Evu, požehnal ich a povedal: „plodte a množte sa“, čo symbolizuje zvečnenie ľudského rodu.

Už vyššie spomenutý vzťah muža a ženy v manželstve je prepojený so svätou tajinou vtelenia, teda príchodu a života Christa vo svete. Táto spasiteľná udalosť zbavila a doslova oslobodila manželstvo od hriechu a radikálne zmenila jeho bolestný a utrápený stav a následný pád našich prarodičov, ktorý spôsobil hriech. Nastal nový počiatok v chápaní svätej tajiny manželstva, keďže Ten, ktorý privádza k oltáru novomanželov a ktorý si uctil manželský zväzok, je samotný Christos.¹ A naviac, táto svätá tajina, ktorá existovala „od počiatku“², je už spojená so svätou tajinou Cirkvi³. Je začlenená do Tela Cirkvi čo znamená, že je pozdvižená z pozemského a pomimuteľného do večného a pravdivého. Vstupuje do „sféry večného života“⁴

¹ Pozri ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ: *Λόγος* 40, 18. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τομος 36, 318B.

² Mk 10, 6. „No už na začiatku ich Boh stvoril ako muža a ženu.“

³ Pozri Ef 5, 22-23.

⁴ MEYENDORF, J.: *Γάμος μιά ορθόδοξη προοπτική*, cit. dielo, s. 25.

Christos nám svojou prítomnosťou na sobáší v Káni Galilejskej¹ ukazuje, že On môže ponúknuť nové víno svojej lásky, zmeniť život dvoch manželov a reálne ich zjednotiť v „jedno telo“. Práve apoštol národov Pavol je ten, ktorý veľmi zreteľne spája manželstvo so životom v Christu, zdôrazňujúc, že táto veľká tajina, teda fakt jednoty muža a ženy „v jedno telo“², sa nanovo vytvoril a pozdvihol vo vzťahu Christa a Cirkvi.³ Toto hovorí vo svojom liste ku kresťanom žijúcim v Efeze, čo sa dodnes číta na bohoslužbe sobáša⁴. Takto je vidieť čisto mystirický charakter manželstva.

Hoci sa v tomto nami vyššie spomenutom texte apoštola Pavla nehovorí priamo to, že manželstvo je svätá tajina, a ani samotné slovné spojenie „μέγα μυστήριον“ sa v tomto texte nenachádza, napriek tomu nepriamo hovorí o manželstve, ako to chápali niektorí starší i mladší teológovia vo svojich výkladoch. Avšak nepriamo vychádzajúc z kontextu slov apoštola je vidieť, že apoštol Pavol považoval manželstvo za niečo, čo odovzdávalo Božiu blahodať, alebo niečo, čo sa v plnosti opieralo o túto blahodať, ktorá bola pre manželstvo nevyhnutnosťou.

Úplne novým, ale aj hlavným prvkom tohto vzťahu je láska, rovnosť manželov⁵, ako aj vzájomnosť a reciprocita v živote muža a ženy v manželstve.⁶ Manželia žijúci v manželskom zväzku majú pred sebou svoj prototyp, ktorým je Christos a Cirkev.⁷ Uplatnenie lásky medzi ľuďmi bez

¹ Jn 2, 1-11.

² ΜΑΝΤΖΑΡΙΑΔΗ, Γ.: *Γάμος και αγαμία εις την Εκκλησίαν*. In. Μέξιος Θεοῦ. Θεσσαλονίκη 1979, s. 190.

³ Ef 5, 32. „**Toto tajomstvo je veľké**, no hovorím to vzhľadom na Krista a Cirkev.“ „**τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν**, ἐγὼ δὲ λέγω εις Χριστὸν καὶ εις τὴν ἐκκλησίαν.“

⁴ Ef 5, 21-33.

⁵ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ, Ι.: *Ἐξαίρετοι ιδιότητες τοῦ χριστιανικοῦ γάμου προερχομένου ἀπὸ τὸν συναφῇ θεσμὸν τῆς ἀρχικῆς θείας δημιουργίας καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀναδημιουργίας*. Κληρονομία 20, Θεσσαλονίκη 1988, s.165-193.

⁶ ΚΑΡΑΒΙΔΟΠΟΥΛΟΥ, Ι.: „Ἡ ἀμοιβαιότητα στις σχέσεις καὶ ὑποχρεώσεις τῶν συζύγων.“ (poznámka na Ef 5, 33.), Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς 69 [1986] s. 288-292.

⁷ Keďže vzťah Christa a Cirkvi je svätý a plný blahodate, z toho logicky vyplýva, že aj manželský vzťah, nakoľko odzrkadľuje vzťah Christa a Cirkvi, je svätý a plný blahodate. Tento vzťah, ktorý sa odvíja od lásky manželov, predpokladá ideálnu lásku v manželstve, ktorá nemôže existovať bez Božej blahodate. Bez tejto blahodate ešte aj povinnosti, ktoré sa kresťanským manželom ukladajú, nie je možné naplniť. (1Tim 2, 15; Kol 3, 18; 1Kor 7, 14; 1Pet 3, 7.)

bez vzťahu k Bohu je nemožné. Preto aj Cirkev uvádza manželstvo svojich členov do vzťahu s Christom.¹ Muž miluje a stará sa o svoju ženu, „ako aj Christos miloval Cirkev“² a žena nech je podriadená³ mužovi tak, „ako je Cirkev podriadená Christovi“,“⁴ uznajúc takto jeho prestíž ako toho, ktorý je zodpovedný za rodinu a takto adekvátne odpovedá na lásku, ktorú je jej manžel dlžný prejavovať v ich manželskom vzťahu.⁵

Z takéhoto uhlu pohľadu sa manželstvo stáva zmenšeninou Cirkvi, teda jej mikrokozmos. Keď manželstvo žije a načerpáva zo skúsenosti a blahodate Cirkvi, vo svojej podstate získava svoj skutočný charismatický charakter.⁶ V takomto prípade je možné udržať česťnosť a čistotu manželského páru žijúceho v tomto svete.⁷ Vtedy jej manželia žijú a správajú sa ako „malá Cirkev“⁸, kde je prítomný Christos, kde sú všetky

¹ ΜΑΝΤΖΑΡΙΑΔΗ, Γ.: *Γάμος καὶ ἀγαμία εἰς τὴν Ἐκκλησίαν*, cit. dielo, s. 190.

² Ef 5, 25.

³ Manželstvo z pohľadu Cirkvi neznamená podriadenosť jedného druhému, ale zväzok, v ktorom je rozhodujúca predovšetkým rovnosť a spoločná zodpovednosť za všetko, čo tvorí obsah manželstva, sloboda, plné chápanie potrieb, schopností i nedostatkov partnera, čo sa týka najmä tých ľudí, ktorí prichádzali na tento svet po páde našich prarodičov do hriechu. Pozri PRUŽINSKÝ, Š.: *Byzantská teológia*. Prešov 2004, s. 279-310.

⁴ Ef 5, 24.

⁵ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΠΕΙΤΟΥ: *Εἰς τὴν πρὸς Εφεσίους ἐπιστολὴν*. In. Ερμηνεία εἰς τὰς ΙΔ' Ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τ. Β', Vyd. Ορθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη, 1990, s. 475-476.

⁶ 1 Kor 7, 7. „Želal by som si, aby všetci ľudia boli ako ja, ale každý má od Boha svoj vlastný **dar**: jeden taký, druhý iný.“ „θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν· ἀλλ' ἕκαστος ἰδίον **χάρισμα** ἔχει ἐκ Θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως.“ Preto apoštol Pavol manželstvo menuje charizmom, teda darom, lebo manželia pod Božou blahodafou a za Jeho pomoci získavajú rozumnosť, rozvahu, súdnosť a česťnosť, pretože Božia blahodať (χάρις) im pomáha v každej ich túžbe a ochote dosiahnuť dobro. Mt 7, 7. „Proste a dostanete, hľadajte a nájdete, klopte a otvorí sa vám.“ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΠΕΙΤΟΥ: *Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν*. In. Ερμηνεία εἰς τὰς ΙΔ' Ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τ. Α', Vyd. Ορθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη, 1989, s. 463-464. (Poznámka pod čiarou Teodorita č. 117.)

⁷ Žid 13, 4. „Manželstvo nech majú všetci v úcte a manželské lôžko nech je nepoškvrnené, ...“ Apoštol Pavol sa veľmi namáhal a staral, aby sa manželia prostredníctvom česťnosti a čistoty „usilovali o posvätenie“ v manželstve. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΠΕΙΤΟΥ: *Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Εβραίους ἐπιστολὴν*. In. Ερμηνεία εἰς τὰς ΙΔ' Ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τ. Γ', Vyd. Ορθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη, 1990, s. 737.

⁸ ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ: *Λόγοι εἰς τὴν Γένεσιν 6, 2*. In. ΜΙΓΝΕ, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τομος 54, 607. ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥ-

ky veci spoločné, teda spoločná je modlitba, spolu sú prítomní na bohoslužbách v chráme, spoločne jedia, spoločne sa podieľajú na smútku, prenasledovaniach, ťažkostiach, ale aj radoostiach. V takomto prípade rodina je kompetentná napĺňať svoje misijné poslanie nie len ako základná bunka spoločnosti,¹ ale aj ako mystirický² a liturgický princíp Cirkvi pre realizáciu soteriologickej a posväcujúcej služby v spoločnosti každej epochy ľudského pokolenia.³

Mystirický charakter manželstva veľmi presne objasňuje a prízvučuje apoštol Pavol, keď zdôrazňuje, že je nevyhnutné, aby sa konalo a uzatváralo v Pánovi⁴ hlásajúc, že je to nerozlučný zväzok a ešte navyše svätý a vyšší než manželský zväzok prarodičov v raji.

Avšak toto malé spoločenstvo lásky nie je možné predstaviť si nikde mimo liturgického požehnania Cirkvi⁵ a taktiež, aby žilo mimo života a bez potravy Cirkvi, ktorou je svätá Eucharistia, ktorá je dokonalým vrcholom vykonávania každej svätej tajiny⁶.

ΣΟΣΤΟΜΟΣ: *Εἰς τὴν προεφεσίον* 20, 6. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τομος 62, 143.

¹ GERKA, M.: *Sviatok narodenia Isusa Christa a súčasnosť*. In. Pravoslávny teologický zborník, č. XXXI/16 – 2006. PBF Prešovskej univerzity v Prešove. Prešov 2006, s. 132.

² Pravoslávna duchovná tradícia vždy zdôrazňovala mystirickú povahu kresťanského života, ukrytého s Christom v Bohu, a to v duchu slov apoštola Pavla: „Lebo ste umreli a váš život je skrytý s Christom v Bohu.“ Kol 3, 3.

³ ΠΑΤΡΩΝΟΥ, Γ.: *Θεολογία καὶ ἐμπειρία τοῦ γάμου*, cit. dielo, s. 232. Pozri PRUŽINSKÝ. Š., NADZAM, M.: *Teologické východiská pravoslávnej cirkevnej misie I*. Prešov 1994, s. 117-126.

⁴ 1Kor 7, 39. „Žena je viazaná dovtedy, kým žije jej muž. Keď však muž zomrie, je slobodná a môže sa vydať, za koho chce, **ale iba v Pánovi**.“

⁵ V Novej Zmluve Christos požehnáva manželstvo (Jn 2, 1-11) a vybral víno ako symbol novej charismatickej formy manželstva, niečo, čo odhaľuje a predstavuje eucharistickú podstatu svätej tajiny manželstva. Svätý Ignác Bohonoscec poznamenáva vo svojom liste k Polykarpovi, že do manželstva je potrebné vstupovať s požehnaním biskupa. „«μετὰ γνώμης του επισκόπου την ένωση ποιείσθαι, ίνα ο γάμος η κατά Κύριον και μη κατ' επιθυμίαν (= ανθρωπίνην). Πάντα εις τιμήν Θεού γινέσθω».“ ΠΝΑΤΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ: *ΠΡΟΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΝ ΙΓΝΑΤΙΟΣ V*, 2. Pozri Spisy apoštolských otců. Praha, vyd. Kalich 2004, s. 140. Taktiež v Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων, Vyd. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Αθήναι 1955, (ΒΕΠΕΣ) 2, 283.

⁶ ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ: *Περὶ τοῦ τιμίον νομίμον γάμου*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1866. Τομος 155, 512D.

Použitá literatúra:

- BANTZOY, XP. K.: Ὁ γάμος καί ἡ προετοιμασία αὐτοῦ ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου ποιμαντικῆς. (Doktorská práca). Ἀθήναι 1977.
- ΒΛΑΧΟΥ, Ι. Σ.: „Πορεία πρὸς τὸν γάμο.“ Παρεμβάσεις στη σύγχρονη κοινωνία. Τομ. Α΄, Λεβαδεια 1994.
- ΕΥΔΟΚΙΜΩΦ, Π.: Τὸ μυστήριον τοῦ γάμου. In. Ἡ Ὁρθοδοξία. Θεσσαλονίκη 1972.
- GERKA, M.: Sviatok narodenia Isusa Christa a súčasnosť. In. Pravoslávny teologický zborník, PBF PU v Prešove. PBF 2006, roč. XXXI (16).
- GOAR, J.: Euchologion sive Rituale Graecorum. Graz 1960.
- ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ: Λόγος 40, 18. PG 36, 318B.
- ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΘΕΟΛΟΓΟΣ: Λόγος ΑΖ΄. (Mt 19, 1-12), PG 36, 288B.
- ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ: ΠΡΟΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΙΟΝ ΙΓΝΑΤΙΟΣ V, 2. Spisy apoštolských otců. Praha, vyd. Kalich 2004.
- ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ: Λόγοι εἰς τὴν Γένεσιν 6, 2. PG 54, 607. I
- ΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ: Εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους 20, 6. PG 62, 143.
- ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ: Εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους 20, 5. PG 62, 146-148.
- ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ: Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολήν. PG 62, 387
- ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ: Ὁμιλία ΝΖ΄ εἰς τὴν Γένεσιν 1. PG 54, 486-488.
- ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ: Λόγος εἰς Ἀνναν. PG 54, 636.
- ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ: Ὁμιλία Θ΄. Εἰς τὴν Α΄ Τιμ. Β΄. PG 62, 546.
- ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ, Ι.: Ἐξαίρετοι ιδιότητες τοῦ χριστιανικοῦ γάμου προερχομένου ἀπὸ τὸν συναφῆ θεσμὸν τῆς ἀρχικῆς θείας δημιουργίας καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀναδημιουργίας. Κληρονομία 20, Θεσσαλονίκη 1988, pp.165-193.
- ΚΑΡΑΒΙΔΟΠΟΥΛΟΥ, Ι.: „Ἡ ἀμοιβαίότητα στις σχέσεις καὶ ὑποχρεώσεις τῶν συζύγων.“ (note for Ef 5, 33.), Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς 69 [1986].
- ΚΟΓΚΟΥΛΗ, Ι.Β., ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Χ.Κ., ΣΚΑΛΤΣΗ, Π.Ι.: Ὁ γάμος. [Θεία Λατρεία καὶ Παιδεία, 3] Vyd. Ο.ΧΑ. ΛΥΔΙΑ, Θεσσαλονίκη 1996.

- KORMANIK, P.: Základné sväté tajiny Pravoslávnej cirkvi (Teologicko-praktický výklad). Prešov 1996. p. 234.
- MANTZAPIΔΗ, Γ.: Γάμος καὶ ἀγαμία εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. In. Μέξις Θεοῦ. Θεσσαλονίκη 1979.
- MANTZAPIΔΗ, Γ. Η.: Χριστιανικὴ Ἠθικὴ. Θεσσαλονίκη 1991.
- MEYENDORF, J.: Γάμος μιά ορθόδοξη προοπτική. Ἀθήνα 1983.
- ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΙΤΟΥ: Χριστοθήθεια τῶν Χριστιανῶν. Pub. B. Ρηγόπουλου. Θεσσαλονίκη 1991.
- ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ: Εἰς τὴν πρὸς Εφεσίους ἐπιστολὴν. In. Ερμηνεία εἰς τὰς ἸΔ' Ἐπιστολάς τοῦ Αποστόλου Παύλου, τ. Β', Pub. Ορθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη, 1990.
- ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ: Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν. In. Ερμηνεία εἰς τὰς ἸΔ' Ἐπιστολάς τοῦ Αποστόλου Παύλου, τ. Α', Pub. Ορθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη, 1989.
- ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ: Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Εβραίους ἐπιστολὴν. In. Ερμηνεία εἰς τὰς ἸΔ' Ἐπιστολάς τοῦ Αποστόλου Παύλου, τ. Γ', Pub. Ορθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη, 1990.
- ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ: Χρηστοθήθεια τῶν Χριστιανῶν. Pub. B. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 2010.
- ΠΑΤΡΩΝΟΥ, Γ.: Θεολογία καὶ ἐμπειρία τοῦ γάμου. Ἀθήνα 1992.
- PRUŽINSKÝ, Š., NADZAM, M.: Teologické východiská pravoslávnej cirkevnej misie I. Prešov 1994.
- PRUŽINSKÝ, Š.: Byzantská teológia. Prešov 2004.
- ΠΑΤΡΩΝΟΥ, Γ.: Ὁ Γάμος στὴ θεολογία καὶ στὴ ζωὴ. Ἀθήνα 1981.
- ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ: Περὶ τοῦ τιμίου νομίμου γάμου. PG 155, 512D.
- ΣΙΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ: Ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐνότητα εἰς γάμον Ὁρθόδοξος μὲ γυναῖκα ἑτεροφρονα. PG 155, 508B.
- ΣΥΜΕΩΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ: Τὰ Ἀπαντα. Vyd. Ρηγοπούλου. Θεσσαλονίκη 1993.
- ŠAK. Š.: Kresťanská rodina ako základný článok života Cirkvi a spoločnosti. In. Pravoslávny teologický zborník, PBF PU v Prešove PBF 2002, roč. XXV (10).

CAN ONE GATHER THE CHURCH (ACTS: 14:27)? THE HOLY SPIRIT AS GATHERER OF THE CHURCH

Biblical exegesis

doc. ThDr. Václav Ježek, PhD. et PhD.

The statement from Acts (14:25-28)¹ “And speaking the word in Perga, they came down to Attalia, and from there they sailed to Antioch, from where they had been committed to the grace of God for the work which they fulfilled. And having arrived and gathering the church they reported what things God did with them, and that He opened a door of faith to the nations. And they remained there not a little time with the disciples”. Here gathering the church is “συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν”.

In this quote above, we see a very interesting statement. In what sense? We can wonder what does it exactly mean to “gather the Church”. For all obvious purposes, we have no difficulty understanding the idea of gathering *in* the church. Simply stated, the apostles or whoever else, decides to gather people and the congregation or the church is gathered.

One of the reasons why this statement caught our attention is because it tends to depict a picture of early Christian mutuality, community cohesion and communion. The text evokes an atmosphere of excitement and of commitment amongst the first Christians and the apostles. We sense a kind of enthusiasm of all sorts for the work of God. This enthusiasm stimulates the gathering of the Church, one needs a community to convey his or her need to build the church and love of God.

In general terms “gathering in the Church” or “gathering the church/church members” must have been the most important features of the early church and its functionality. Without communion and communal service, the Church loses its basic identity and meaning.

¹ **The Pocket Interlinear New Testament**, Jay P. Green, Sr., Editor, Baker Book House, Grand Rapids, Michigan 49516. King James II Version, 1979.

We can contrast this with the seeming difficulty in today's world to "gather the church" in one way or another. Decreasing numbers in church attendance, various forms of internal conflict seem to be a factor in any discussions related to "gathering the church". Another sense present in the quoted passage from Acts is its immediacy. There is a sense in early Christianity and in Paul, that the members of the nascent Christian community are more prepared to act together, that there is a greater sense of cohesion at least in goals and mutual projects.

If we look at some televised Protestant Evangelical broadcasts, one has the feeling that all those in attendance (usually such a church is filled up to its seams – at least on television) are in complete agreement and unity. The pastor or preacher gives a beautiful sermon to which periodically we hear unifying acclamations from the public in attendance. All seemingly agree with the pastor or preacher, and if not, (if there is a case of illness) a "miracle is brought forward" to enhance this unity and cohesion.

Further this kind of perfect unity in gatherings may be related to former Communist meetings, where everyone was agreeing on some point offered by the party. Everyone raised their hands in party elections. All agreed with the party's speeches and decisions. A kind of perfect unity emerged on the political and social front.

In fact, many people in the Orthodox Church, who attend the Church often expect a kind of unity or universal brotherhood during and after the services. This unity has almost become a consumerist product of any Christian congregation being expected by all. Here "unity" is a product. Given however the realities of liturgical life, we may ask ourselves whether in fact there exists anything as a kind of perfect unity in the gathering of the church. Many people in fact complain about the lack of unity and this is the reason why they do not come to church so that they would not be drawn into conflict.

Further importantly, we must state, that if the church gathers then, this does not mean, that the church gathers only to gain unity (since this is something to be attained). This is one of the many goals. This unity further is more or less a natural side product of the union of love between God and man. God did not take our body to unify us only, but primarily to love us.

Another important statement here is “what things God did with them”. These words evoke another important aspect of any church gathering. That is, its liturgical dimension. The apostles relate to the people about God’s activity. This recalls the important idea in the Orthodox church, that a gathering of a believing community is a God-human-being gathering, not a simple gathering. We are speaking about the Holy Eucharist, which is the central feature of Orthodox worship. This Eucharist essentially means the perfect unity of God and man being offered to those who partake of it. The statement quoted essentially means that God is the initiator of unity and community, since first of all, we are his creation but also, he was the one who decided to offer himself in unity through his Son. The apostles acknowledge this fact. They inform about what God did with them and not what they did with God. Further this word of God is the occasion for the gathering. The occasion is not stimulated by the apostles seeking to speak about God, but about God wishing to convey his word, a word which is the basis of unity amongst the gathered. Just as God is the creator the initiator so he is also the initiator of any gathering. All gatherings in the Orthodox Church refer to God before they begin. Here the human being does not have to seek God as a kind of UFO or extra terrestrial life form. God seeks man because the human being is God’s creation of love and the human being needs God because it wants to return to its creator and feel his love.

Here importantly, we must also state that any activity initiated by the human being alone, without God cannot end in success, because it neglects the fundamental relationship between the human being and God, which is based on the fact that we are his creation, we are his children. This was essentially the problem with the builders of the Babylonian tower, who admirably decided to unite and build a tower. However, their activity was flawed not because of this effort at unity and co-operation, but because they did not realise that without God and partnership with him they basically are abusing the very substance of their own constitution and unity, the principle of love and unity in God. They are abusing their own nature a nature dependent and unified with God.

We can read in the Jewish commentary by Isaacs the following:

"It was towards the end of Peleg's life that something happened which changed the social life of all men on earth. After the Flood, man had again begun to multiply and fill the earth. They all spoke one language and understood one another well. The generations of people before the Flood had been interested only in themselves; they thought of themselves as supermen and lived each one for himself alone; they used violence and force against their weaker neighbours, paying no attention to laws and rules. The new generation of mankind was different. They stressed the opposite code of living. The individual did not count for himself, he counted only as part of the community, and he had to subject his own interests to those of the group. Had they confined themselves to this kind of social life, all might have been well. But they overdid it. The tremendous strength that grew out of their organisation and goodwill made them proud, and their pride made them turn against G-d.¹ In this stimulating exegesis we are told of a generation of individualists and a generation of collectivists. Essentially this is true of all humanity. Both tendencies lead to the same effect, alienation from God.

The last statement in this commentary speaks of pride. We may state that pride is a disposition of a false feeling of security. We do not need God, we feel secure. But all pride essentially means the closure of our hearts to the grace of God and to the possibility of receiving further gifts from God.

As we have suggested, unity and gathering go hand in hand. Without unity there is no sense in gathering and gathering essentially means a unity whether to be yet achieved or something already achieved in the gathering. In the Orthodox Church the principle of unity relates to the work of the Holy Spirit. As is well known, the paradox of the Holy Spirit relates to its role as a unifier but at the same time of it being a principle of diversity and freedom. For many the relationship between freedom and unity, is a difficult one to understand. How can something, which is a principle of unity be at the same time a principle of diversity?

¹ Jacob Isaacs, **The Tower of Babel**, Kehot Publication Society, https://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/246611/jewish/The-Tower-Of-Babel.htm

However for our topic, the Holy Spirit is the prime principle of how to accept diversity in a gathering in a church. One can gather and one can differ on various issues and have different opinions but at the same time be in unity with others. Usually, we desire the other to change according to our "own" principles. We expect others to conform to our beliefs of how things are or should be done.

The way of the Fathers of the church, the way of the Orthodox tradition in terms of attaining freedom and unity is related to a concept in church-Slavonic called *смирение* a kind of *ταπεινοφροσύνη* (for example, in Ephesians 4: 1-6). This humility is a disposition of the believer in the Holy Spirit. Thus, in Ephesians 4: 1-6 we read: *"Therefore, I, the prisoner in the Lord, exhort you to walk worthily of the calling in which you were called, with all humility and meekness, with longsuffering, bearing with one another in love; being eager to keep the unity of the Spirit in the bond of peace. There is one body and one Spirit, even as you also were called in one hope of your calling: one Lord, one faith, one baptism, one God and Father of all, He above all and in you all."*

Further importantly verse 7: *"But to each one of us was given grace according to the measure of the gift of Christ. Therefore, he says, "Having gone up on high, He led captivity captive, and gave gifts to men- but that He went up, what is it, except that He also first came down into the lower parts of the earth?"*

Here we have a classic expression of unity and freedom. In essence the apostle asks us to discern gifts in everyone through the Holy Spirit, and thereby acknowledging diversity. In order for us to achieve this goal, and see the good and gifts in others, we have to imitate Christ and lower ourselves down in humility. Further Paul is a prisoner of the lord meaning he knows his grounding and unity is always in Christ. He can call for unity, co-operation and love precisely because he himself is grounded in this manner. He is not calling for love and co-operation "as Paul" but as a prisoner of Christ and through Christ.

In this sense we can recall many orthodox saints with this kind of disposition in humility. For example, the Matrona of Moscow, (Matrona

Dmitrievna Nikonova).¹ Many women who committed abortion visit her grave and feel an acceptance and forgiveness. Without this acceptance and full humility no sinner can gain conversion, no sinner can be part of a gathering or community of love. Many saints have this humility in them, which draws the sinner to them, because they feel acceptance not judgement.

The problem with our generation is that we often judge before we accept. This is essentially the reason why all gatherings can descend into conflict or artificial unity. If we do not discern the gifts in others and their internal and external worth, this means that we also cannot cherish their charisms for and inside the community. As we have stated above, a lack of humility leads to pride. Pride essentially means a closure to “offering” to the freedom of others and our own freedom. Because of pride we are not able to see the gifts in others. We are closed.

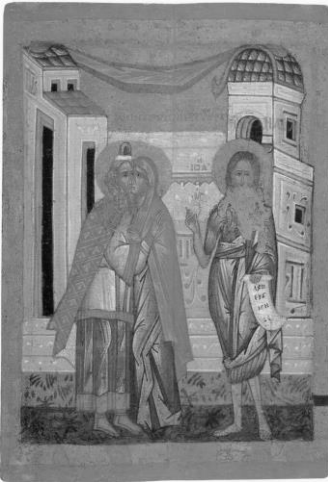
John Cassian observes: “Our eighth and last combat is against the spirit of pride, which evil, although it is the latest in our conflict with our faults and stands last on the list, yet in beginning and in the order of time is the first: an evil beast that is most savage and more dreadful than all the former ones, chiefly trying those who are perfect, and devouring with its dreadful bite those who have almost attained the consummation of virtue.”² The reason why Cassian classifies pride amongst particularly dangerous sins, is precisely because it precludes openness. Thus as he implies those who have attained higher heights of spiritual progress are especially prone to this sin, precisely because a sense of self sufficiency can emerge, which destroys a humility and openness to others and other situations and ultimately to grace, which destroys any possibility of “gathering the diverse church full of diverse and different people”.

¹ Blessed Matrona of Moscow, Saint and Wonderworker, *A Journal of Orthodox Faith and Culture*, Road to Emmaus, 43-67, Vol. VIII, number 1, Thomas and Sonia Hulbert.

² John Cassian, *Institutes*, Book XII, Chapter 1, Translated C. S. Gibson, *From Nicene and Post-Nicene Fathers*, Second Series, Vol. 11. Edited by Philip Schaff and Henry Wace, Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1894, Revised and edited for New Advent By Kevin Knight, <<http://www.newadvent.org/fathers/350712.htm>>.

POČATIE SVÄTÉHO JÁNA KRSTITEĽA

Mgr. Anna Kubicová

Dňa 24. septembra (6. októbra) Pravoslávna cirkev oslavuje sviatok Počatia svätého Jána Krstiteľa. Je to pomerne málo známy sviatok v našej miestnej Cirkvi, na rozdiel od Ruskej pravoslávnej cirkvi a Ukrajinskej pravoslávnej cirkvi, kde je tento sviatok viac známy a podľa tohto sviatku je pomenovaných veľa chrámov.

Sviatok Počatia svätého Jána Krstiteľa je konštantínopolského pôvodu. Zo začiatku sa zhodoval s dňom nového cirkevného roka, ktorý bol okolo roku 452 preložený z 23. septembra na 1. september (1. september je začiatok nového liturgického roka až dodnes).

V povedomí národa je viac známy sviatok narodenia sv. Jána Krstiteľa. Sviatok Počatia sv. Jána Krstiteľa je menej vnímaný a oslavovaný preto, lebo je spájaný so sviatkom Narodenia sv. Jána Krstiteľa, aj keď dátumovo sú rozdielne. Spájajú ich hlavne spoločné dejinné udalosti, ktoré sa navzájom prelínajú.

Najviac o udalostiach okolo sv. Jána Krstiteľa píše evanjelista Lukáš vo svojom Evanjeliu. Vlastne celý začiatok Evanjelia je venovaný svätému Jánovi Krstiteľovi a jeho rodičom.

Sv. Ján Zlatoústý vo svojej „Pochvale na sviatok Počatia sv. Jána Krstiteľa“ začína vysvetľovať príbeh „Počatia“ od úplného začiatku, čiže od Mojžiša. O Mojžišovi hovorí ako o hlave prorokov, ktorý kráčal po mori, a dával ľuďom mannu ako jedlo. Mojžiš ako Boží zákonodarca dostal posvätné dosky Zákona od Boha a dal urobiť svätostánok pre izraelský ľud podľa toho, ako ho to Boh naučil a prikázal. Vnútro svätostánku podľa vôle Boha rozdelil a oddelil od seba. „Ohradené“ miesto urobil ako neprístupné a nedostupné miesto a nazval ho „Svjataja svja-

tých“ (Veľsvätyňa). Tu na tomto ohradenom mieste Svätyne začína celý príbeh počatia sv. Jána Krstiteľa.

V desiaty deň siedmeho mesiaca, čiže v deň postavenia svätostánku sa konajú obrady zmierenia. Je to deň, kedy raz za rok vstúpi do Svätyne veľkňaz, aby zapálil kadidlo. V deň, kedy sa slávi sviatok Počatia svätého Jána Krstiteľa, vstúpil do Svätyne podľa poradia služby kňazov aj kňaz Zachariáš. V 3. knihe Mojžišovej sa o tom píše: *„Tento zákon bude pre vás večne platný: V desiaty deň siedmeho mesiaca sa budete postiť a nebudete konať nijakú prácu, ani domorodec, ani cudzinec, ktorý sa u vás zdržuje“* (Lv 16,29). (sv. JÁN ZLATOÚSTY, 2021)

Svätiteľ Inokentij, arcibiskup Chersonskij a Tavričskij, vo svojich besedách o tomto sviatku začína svoje slová od doby, keď bol Herodes kráľom v Judsku a Augustus cisárom v Ríme. Hovorí, že v tridsiatom roku Herodesovej vlády žil „istý kňaz menom Zachariáš a jeho manželka Alžbeta“. Jeho tvrdenie je doplnením k slovám Evanjelia, kde sa píše: *„Za dní Herodesa, judského kráľa, bol istý kňaz menom Zachariáš, z týždennej triedy Abiášovej. Jeho žena bola z dcér Áronových a volala sa Alžbeta.“* (Lk 1,5). Zachariáš a Alžbeta žijú na prelome Starého Zákona a Nového Zákona. (INOKENTIJ, sv. 2021)

Židovský kňaz Zachariáš patril k štvrtej skupine z dvadsiatich štyroch Abianských rodov – tried. Tieto skupiny kňazov – triedy založil kráľ Dávid. Každá vetva línie mohla uskutočniť bohoslužby dvakrát do roka, ktoré sa začali v sobotu a končili nasledujúcu sobotu.

Zachariášovým príbytkom – domovom bola hornatá Palestína, v ktorej bolo niekoľko miest. Preto názory o presnom mieste narodenia Zachariáša sa rozchádzajú. Niektorí hovoria, že bol z Chevronu, iní – z Iutty. (Iutta bola pôvodne obývaná kmeňom – rodom Júdovým): *„V tie dni vstala Mária a hneď sa vydala na cestu do hornatého kraja, do mesta Júdovho.“* (Lk, 1,39).

Znalosť presného miesta jeho narodenia a prebývania nie je až takou dôležitou okolnosťou. Dôležitejšie je, že Zachariáš spolu s manželkou Alžbetou boli obaja spravodliví pred Bohom: *„Obaja boli spravodliví pred Bohom, bezúhonne si počínali podľa všetkých Hospodinových prikázaní a ustanovení.“* (Lk 1, 6).

Evanjelista Lukáš dodáva, že každá vec, aj život sa javí pred Bohom v presnej forme a nič nie je skryté pred Jeho zrakom. Preto je správne, že

obaja Zachariáš i Alžbeta kráčajú podľa všetkých prikázaní Boha bez výhovoriek a bezúhonne. To znamená, že zachovávajú morálny aj obradový zákon. Dodržiavanie týchto zákonov však nebolo, a ani nie je také jednoduché.

Jedna zo životných situácií si zvlášť vyžadovala veľa obetovania a trpezlivosti. Išlo o skutočnosť, keď pár nemal deti. Zachariáš a Alžbeta patrili k týmto párom, na ktorých Boh dopúšťal skúšku ich trpezlivosti a poslušnosti. Zároveň im dával silu k zvládnutiu tejto situácie. V tomto čase nemať deti bolo považované za znak Božieho hnevu. Lenže Starý Zákon pozná aj iné neplodné páry alebo rodenie v staršom veku. Napríklad Izák, či Samuel.

„Či nie sú udalosti pri narodení sv. Jána tajomstvom Božej Prozreteľnosti?“ Blažený Augustín hovorí, že rodenie veľkých ľudí sa vo všeobecnosti odďaľovalo, až kým v manželstve neprešli roky telesných túžob, emócií a žiadostivosti. Potom, keď manželstvo začalo mať iný zmysel, keď všetky telesné túžby boli už oslabené, prichádzali na svet výnimoční ľudia. To znamená, že rodičia musia byť očistení z fyzickej stránky, aby sa mohli stať „nástrojmi“ na rodenie výnimočných ľudí. To je aj dôvod, prečo sa výnimočné deti rodia neskôr, v staršom veku svojich rodičov. (блж. АВРЕЛИЙ АВГУСТИН, 2021)

Na druhej strane dlhodobé čakanie slúži aj ako najlepšia príprava na „zrelšie ovocie“. Takýto zásah Božej Prozreteľnosti bol viac potrebný v Starom Zákone, pretože Starý Zákon viac zodpovedal detskému stavu ľudského rodu.

Na otázku, prečo sa predchodca Mesiáša narodil z páru starších ľudí, je odpoveď v jednom z cirkevných – liturgických textov sviatku narodenia sv. Jána Krstiteľa, ktorý hovorí, že sv. Ján Krstiteľ sa narodil zo staršieho páru preto, aby bol pravdivým predchodcom toho Boha Slova, ktorý sa mal narodiť z Panny, aby sa tak mohli náležite presláviť obe tieto veľké udalosti. (святитель ИННОКЕНТИЙ, 2021)

Séria zázračných udalostí v živote Christa sa mala začať veľkým zázrakom. Takýmto zázrakom je narodenie sv. Jána Krstiteľa a jeho počatie. Čas počatia sv. Jána Krstiteľa sa pokúsili určiť dejepisci podľa času Zachariášovej služby. V závislosti od tohto času služby sa určuje aj čas niektorých súvisiacich cirkevných sviatkov. Napríklad čas Zvestovania Presvätej Bohorodičky je určený podľa počatia Predchodcu, čo

určuje zároveň aj čas Narodenia Christa, ktoré sa udialo deväť mesiacov po Zvestovaní. Podľa toho, že ôsma abiánska línia – trieda slúžila v chráme v mesiaci september, predpokladá sa, že v tomto mesiaci slúžil v chráme aj Zachariáš. Tento čas pripadá na židovský mesiac „Tišri“, ktorý historici datujú na druhú polovicu septembra a začiatok októbra.

Na sviatok stavby svätostánku Zachariáš vstúpil podľa poradia do svätostánku, kde na pravej strane oltára uvidel stáť anjela. To bolo to miesto, ktoré si anjel vybral na zvestovanie dobrej správy. To, že sa mu anjel zjavil, znamená, že sa stal viditeľným pre človeka. Aj pri zvestovaní Bohorodičke anjel podľa tradície stál na pravej strane. Niektorí otcovia v tejto skutočnosti vidia radostný jav. Aj pohanovia považovali ľavú stranu za nešťastnú a pravú za šťastnú. V chráme je dané sväté zjavenie vpravo. Nebolo to prvýkrát v Zachariášovom živote, že na neho žrebom vyšla služba prinášať kadidlovú obetu. Vykonávanie kadidlovej obety bolo považované za väčšiu službu, než všetky ostatné služby. A práve tu sa mu zjavil anjel, aby utíšil jeho dlhoročné trápenie.

Keď Zachariáš uvidel anjela, preľakol sa a zmocnil sa ho strach. Ale anjel mu povedal: *“Neboj sa, Zachariáš, pretože tvoja modlitba bola vypočutá; a tvoja žena Alžbeta porodí ti syna a dáš mu meno Ján. Bude ti na radosť a potešenie a mnohí sa budú radowať z jeho narodenia. On sám pôjde pred Ním v duchu a moci Eliášovej, aby obrátil srdcia otcov k deťom a neposlušných k múdrosti spravodlivých, aby tak pripravil Hospodinovi dokonalý ľud”*. (Lk 1, 11-15,17)

Pravdepodobne Zachariáš bol týmto javom zaskočený aj preto, že v tejto chvíli sa za narodenie dieťaťa už nemodlil. Hanbil sa, že teraz na modlitbu za dieťa zabudol. Ale Boh nezabudol na jeho modlitby, len boli odložené na vhodný čas.

Na druhej strane je zvláštne, ako taký spravodlivý muž mohol Bohu tak málo veriť. Keď sa človeku zjaví bytosť z iného sveta, zvyčajne na človeka príde strach a myseľ sa zatemní. Anjel si všimol jeho strach a preto mu hovorí „neboj sa“. Nehovorí to ako výčitku, ale ako vysvetlenie udalosti. Prišiel mu zvestovať, že jeho modlitby boli vyslyšané a jeho manželka mu dá syna.

Aj Abrahámovi predpovedal anjel počatie Sára, no napriek tomu, že predpovede boli rovnaké, výsledok bol iný. Abrahám po prisľúbení, ktoré dostal od Boha, neutrpel nič strašné, pretože mal vieru, ale Zacha-

riáš, v dôsledku svojej nevery zostal bez hlasu, pretože neuveril anjelo-
vi.

Deti, ktoré dáva Boh, Boh sám aj pomenováva ešte pred narodením. Meno Ján znamená milosť a milosrdenstvo. Anjel opisuje vlastnosti budúceho syna Zachariáša. Hovorí, že rodičom bude robiť radosť nie iba telesným životom, ale o to viac bude radosť duchovná. Ján bude kráčať pred Bohom, žiť bezúhonným životom a hovoriť o Mesiášovi. Ján bude ako Eliáš v sile a v duchu, ale nie v zázrakoch.

Zachariáš za neveru musel byť potrestaný. Pre anjela nie je vlastné uložiť niekomu trest nemoty za niečo. Vo všeobecnosti je možné takto uvažovať aj o Božích trestoch. Aj tieto tresty, ktoré si myslíme, že boli od Boha, sú v skutočnosti dôsledkom hriechu. Napriek tomu, že ľudia si často nedokážu uvedomiť súvis medzi hriechom a trestom, predsa vie-
ra, že hriech sa trestá, je užitočná pre mravnosť a odvrátenie sa od zla.

Ľudia vonku čakali na Zachariášové požehnanie dlho, pretože bolo nedôstojné opustiť chrám skôr, než ho opustil kňaz. Ale Zachariáš im nemohol dať požehnanie a zostal v chráme až do konca prideleného času.

Alžbeta z hanby skrývala svoje tehotenstvo. Stať sa matkou je pre staršiu ženu podľa niektorých ľudí hanba, hoci v skutočnosti v tom nie je nič zlé a hriechne. Svätý Ján už pohybmi v maternici káže Evanjelium, rodí sa, robí zázraky vedený Svätým Duchom, poukazuje, že z panny sa narodí Mesiáš. Všetci sa tešili narodeniu dieťaťa. Otcovi sa vrátil hlas, aby mohol zvolať meno svojho syna.

Zoznam bibliografických odkazov:

АВГУСТИН АВРЕЛИЙ, блаж.2021. Слово в день Святого Иоанна Крестителя. In: *Христианское Чтение*. 1840. Ч. 1. С. 46–64. [online]. [cit. 2021-10-03]. Dostupné: https://azbyka.ru/otechnik/Avrelij_Augustin/

Biblia. Písmo Sväté Starej a Novej zmluvy. 1978. Liptovský Mikuláš. Slovenská evanjelická cirkev. ISBN 0-564-03222-0.

Biblia Slovenský ekumenický preklad s deuterokánonickými knihami. 3. vydanie. Banská Bystrica 2015, ISBN 978-80-85486-98-8.

- ДБЯЧЕНКО, Г., 2007. Полный церковно-славянскій словарь. Москва Издательство „Отчий дом“. ISBN 5-86809-048-9.
- ИННОКЕНТИЙ, архиепископ. 2021, Чтение Евангельских сказаний об обстоятельствах земной жизни Иисуса Христа, до вступления Его в открытое служение спасению рода человеческого. In: [online]. [cit. 2021-10-03].
Dostupné:https://azbyka.ru/otechnik/Innokentij_Hersonskij/chtenie-evangeljskikh-skazaniy-ob-obstojatelstvakh-zemnoj-zhizni-iisusa-khrishta/#0_3
- ROSTOVSKIJ D. svjat. 2021, Слово на Зачатие Честнаго и славного пророка, Предтечи и Крестителя Господня. In: Жития святых, [online]. [cit. 2021-10-10]. Dostupné z: Жития святых по изложению свт. Димитрия Ростовского/Сентябрь/23 — Викитека (wikisource.org)
- ŠTEC, M. et al., 2009. *Cirkevnoslovansko-slovenský slovník, časť I.* Prešov: Prešovská univerzita v Prešove. Pravoslávny kňazský seminár. ISBN 987-8068-948-3.
- ŠTEC, M. et al., 2012. *Cirkevnoslovansko-slovenský slovník, časť II.*, Prešov: Prešovská univerzita v Prešove. Pravoslávny kňazský seminár. ISBN 987-80-971057-9-2.
- ZLATOÚSTY J. архиепископ. 2021. Похвала на зачатие святого Иоанна пророка – Предтечи и Крестителя. In: Творения святого отца нашего Иоанна Златоуста архиепископа Константинопольского, в русском переводе. Издание СПб. Духовной Академии, 1896. Том 2, Книга 2, Творения св. Иоанна Златоуста, считающиеся сомнительными, с. 848-853. [online]. [cit. 2021-10-10]. Dostupné: https://azbyka.ru/otechnik/Ioann_Zlatoust/

NÁSLEDKY HRIECHU POZOROVATELNÉ VO VZŤAHU ČLOVEKA A BOHA

Mgr. Ľuboš Savčák

Človek sa počas svojho života stretáva s veľkým množstvom nešťastí, veľakrát ho postihujú rozličné choroby, je závislý od mnohých vecí, bez ktorých by neprežil, jednoducho, život človeka je boj o prežitie. Niektorí si môžu položiť otázku, tak prečo Boh stvoril človeka, ak ho potom čaká toľké utrpenie? Mal to Boh v úmysle? Ak Boh je absolútne Dobro, tak potom kde nastal problém? Kde je tá rajska blaženosť, o ktorej čítame na prvých stranách Biblie? Práve o týchto zmenách, stratách, ktoré nastali hneď po páde do hriechu, si bližšie povieme v nasledujúcich riadkoch.

Hriechom našich prarodičov nastali veľké negatívne zmeny vo vzťahoch medzi človekom a Bohom, človekom a prírodou a v človeku samotnom. Tieto zmeny sú pozorovateľné aj dnes, preto je potrebné vedieť, ako sa prejavujú, čo je ideál a ako sa k nemu priblížiť opäť. „*Prarodičovský hriech je záležitosťou univerzálnou. Tento pád spôsobil, že jeho následky sa dotýkajú celého človeka, celé ľudstvo bolo ním ovplyvnené, celé stvorenstvo dodnes žije v dôsledkoch hriešneho skutku našich prarodičov.*“ (ŽUPINA 2017, s. 94) Tieto následky, samozrejme, sa nesmú vnímať ako Boží trest za neposlušnosť prvých ľudí. Hriech samotný pôsobí deštruktívne. Preto tieto následky z neho prirodzene vyplývajú „...*lebo čo človek rozsieva, bude aj žať*“¹. (ДАВЫДЕНКОБ 2016) Avšak nie je možné opísať také veľké množstvo následkov dopodrobna, preto sa budeme venovať iba vzťahu človeka a Boha.

1 Boh a človek

Život človeka v raji bol blažený. Vzťah človeka a Boha bol harmonický, pretože človek prejavoval voči Bohu dobrovoľnú poslušnosť, ktorá mu spôsobovala neopísateľnú radosť. Boh hneď v akte stvorenia človeka mu dáva blahodať, ktorá mu mala napomáhať ďalej sa zdokonaľovať v duchovnom živote. Lenže po páde sa tak človek „odpojil“ od

¹ Gal 6, 7.

tohto Prameňa života mysliať si, že dokáže jestvovať nezávisle od Boha. Ako hovorí svätý apoštol Pavol „...aké spoločenstvo má svetlo s tmou?“¹. Vzťah človeka a Boha bol na dobrovoľne báze, človek nebol k ničomu nútený nasilu, mal slobodnú vôľu, preto život s Bohom si vyžadoval, aby človek sám chcel naplňovať Božie odporúčania. Preto pád do hriechu bol akt slobodnej vôle, ktorému Boh dovolil uskutočniť sa, aj napriek všetkým tým katastrofálnym následkom, ktoré z toho vzišli. (ΛEOHOB 2013) Boh nikdy nezasahoval ani nezasahuje do slobodnej vôle človeka. Predtým človek pociťoval radosť a lásku z Božej prítomnosti, kdežto teraz z nej pociťuje strach: „Počul som tvoj hlas v záhrade, zľakol som sa...“². Tento stav už nedovoľuje človeku vidieť Boha a nezomrieť, preto deň, kedy spáchal hriech, sa stal dňom duchovnej smrti „ale nejedz zo stromu poznania dobra a zla, lebo v deň, v ktorom by si z neho jedol, určite zomrieš.“³ (ΛEOHOB 2013)

1.1 Následky hriechu v duši človeka

V momente, keď Adam ochutnal plod, ktorý mu ponúkla Eva, duchovne zomrel. Hoci telesne zomrel neskôr, duchovná smrť nastala okamžite. Duša je nesmrteľná, preto pod smrťou duše rozumieme stratu Božej blahodäte, ktorá pomáhala človeku konať dobro a smerovať k nemu, stratila spojenie s Bohom, čo automaticky znamená smrť, pričom človek je ponechaný spoliehať sa iba na svoje sily, pričom môže dôjsť do stavu, kedy utícha hlas svedomia, srdce stvrdne a vôľa sa upevňuje v zle „v zatvorenosti svojho nekajúceho srdca si zhromažďuješ hnev na deň hnevu a zjavenia Božieho spravodlivého súdu“⁴. Prejavom duchovnej smrti sú pocit strachu pred Bohom, pocit viny, absencia duchovného pokoja, čo sa človek po celý život snaží utlmiť a dochádza ešte k horším následkom, ako sú duševná prázdnota, duševná rozdvojenosť, pocit nespokojnosti s ničím apod. „Kvôli podriadeniu sa človeka smrti a hriechu, tak jednotlivé časti človeka začali konať jedna proti druhej. Duša sa nachádza v boji sama so sebou, jej sily bojujú, človek sa nachádza v úplnom rozvrate. Tú-

¹ 2Kor 6, 14.

² 1Mjž 3, 10.

³ 1Mjž 2, 14.

⁴ Rim 2, 5.

žobná sila sa premenila na nenásytné chorobné túžby. Sila odvahy a energie sa premenila na rozličné druhý hnevu, od zdivenej zúrivosti po vycibrenú pamäť na zlo... duša sama sa podriadila hriechu, prináša mu neprestajné obete zlobou, pokrytectvom, klamstvom, namyslenosťou, bojuje sama so sebou, trápi podstatu človeka rôznymi nesprávnymi myšlienkami, ktoré vzbudzujú mučivé pocity, ktoré sú usvedčované svedomím, ktoré stratilo silu..." (БРЯНЧАНИНОВ 2009, s. 392) Avšak naši prarodičia činili neskôr pokánie, neklesli až do takýchto stavov, pretože im bol prisľúbený Mesiáš. (МАЛИНОВСКИЙ 2003)

Človek nemôže duchovne existovať v stave, aby sa nepodriaďoval vyšším duchovným silám. A keďže sa nechcel dobrovoľne podriaďovať Bohu, tak sa musel podrobiť satanovi. Tak satan získal nielen moc nad človekom, ale keďže človek bol pánom celého stvoreného sveta, tak získal moc aj nad celým svetom. (ЛЕОХОВ 2003)

Pred pádom človeku bolo prirodzené a ľahké konať dobro, žiť podľa cností a podľa Božej vôle, všetky časti jeho podstaty mu v tom napomáhali, hriech mu bol cudzí. Potom sa všetko zmenilo, preorientovalo na opačný smer, preto človek sa stal náchylný na hriech a zlo. Teraz na konanie dobra je potrebné vynaložiť obrovskú námahu. Hriech sa stal akoby prirodzenou súčasťou človeka. (ЛЕОХОВ 2003) Konkrétne hriechom boli poškodené um, vôľa a srdce človeka. Um človeka sa zatemnil. Prestal byť taký jasný a prenikavý, ako pred pádom. Dôkazom toho je nerozumné chovanie sa človeka hneď po vykonaní hriechu, ktorý keď začul hlas Boha, utekal sa skryť mysliac si, že sa skryje pred Vševediacim Bohom „*keď počuli hlas Hospodina, Boha, ktorý sa prechádzal po záhrade za popoludňajšieho vánku, ukryl sa človek i jeho žena pred Hospodinom, Bohom, medzi stromy záhrady*“¹. Zatemnenie umu bolo čoraz badateľnejšie na ďalších pokoleniach, preto ďalším prejavom poškodenia umu bol jav ako modloslužobníctvo. Ľudia prestali vnímať slávu Jediného Boha a zamenili Ho za kulty osobností, zvierat či vecí, ktorým sa klaňali „*telesný človek neprijíma veci Božieho Ducha; sú mu totiž bláznovstvom a nemôže ich poznať, pretože sa posudzujú duchovne*.“² V neposlednom rade je po-

¹ 1Mjž 3, 8.

² 1Kor 2, 14.

trebné spomenúť aj fakt, že takto zatemnený um začína s ľahkosťou ospravedlňovať hriech a zlo vo všetkých jeho prejavoch.

Rozvrat nastal aj v oblasti vôle. Jasným dôkazom toho je jej smerovanie a náklonnosť k zlu. Predtým jej bolo prirodzené smerovanie k spravodlivosti, доброте. Tento fakt je pozorovateľný taktiež hneď po páde, kedy prarodičia mali jedinečnú možnosť ešte v raji učiniť pokánie, priznať sa vo vykonanom hriechu, ale oni práve naopak, začínajú sa vyhovárať, pričom pridávajú k vykonanému hriechu ďalší „Človek odvedil: „Žena, ktorú si mi dal, aby bola so mnou, dala mi z toho stromu, tak som jedol.“ Nato povedal Hospodín, Boh, žene: „Čo si to urobila?“ Ona odpovedala: „Had ma naviedol, tak som jedla.“¹ Vôľa sa stávala viac a viac pod mocou hriechu až do takej miery, že hriech začal panovať nad slobodou padlého človeka, o čom hovorí aj svätý apoštol Pavol „Nerobím totiž to dobré, čo chcem, ale konám zlé, čo nechcem. Ak však robím to, čo nechcem, nerobím to ja, ale hriech, ktorý prebýva vo mne. Objavujem teda taký zákon, že ak chcem robiť dobro, mám v dosahu len zlo. Lebo podľa vnútorného človeka s radosťou súhlasím s Božím zákonom, ale vo svojich údoch vidím iný zákon, ktorý bojuje proti zákonu môjho rozumu a drží ma v zajatí zákona hriechu, ktorý je v mojich údoch.“²

Hriech postihol aj srdce. Srdce bolo čisté, bolo centrom zjednocovania sa s Bohom, centrom svätých pocitov, nepoznalo hriech. Po páde sa u človeka objavil pocit hanby, hneď si uvedomili, že sú nahí, vyrobili si odev, príčinou čoho boli, pravdepodobne, nečisté myšlienky a túžby, ktoré v tom okamihu vznikli v ich srdciach. (МАЛИНОВСКИЙ 2003)

1.2 Následky hriechu v tele človeka

Do pádu bolo telo podriadené duši, harmonicky si vzájomne nažívali, bolo jej prostriedkom. Po páde duša stráca spojenie s Bohom, čo má za následok to, že začína byť závislá na tele, t.j. je mu podriadená. Telo zasa začína byť závislé od okolitého sveta, od sveta, ktorému pred chvíľou panovalo. Vzniká nesúlad „lebo telo si žiada proti Duchu a Duch proti telu. Navzájom si odporujú, aby ste nerobili, čo by ste chceli.“³ Telo teraz už

¹ 1Mjž 3, 12-13.

² Rim 7, 19-23.

³ Gal 5, 17.

nemôže fungovať, existovať autonómne, bez blahodátnej pomoci. Bolo stvorené z prachu a teraz prirodzene k nemu opäť smeruje. Postupom času nastáva rozklad, tlenie. (ДАВЫДЕНКОБ 2016)

Hriech je prameňom chorôb, smútku, utrpenia. Telo stratilo svoje prvobytné zdravie, nesmrteľnosť a stalo sa chorľavým, smrteľným. Nastala vojna s dušou. Tlenie je prirodzeným výsledkom hriechu, pretože vyhnaním z raja prvých ľudí, človek stratil možnosť konzumovať plody zo stromu života, čo by mu spôsobilo nesmrteľnosť „...*Len aby teraz ne-siahol rukou na strom života, nejedol z neho a nežil naveky!*“¹ To by znamenalo nesmrteľnosť všetkým jeho chorobám, utrpeniam, zlu. Preto to Boh urobil z veľkej lásky k ním, aby zlo nebolo večné. (ПОПОВИЧ 2003)

Vo svätootcovskej literatúre sa stretneme s dvoma významami slova tlenie. Prvý význam tohto slova nám hovorí o tom, že teraz bola ľudská prirodzenosť podriadená rôznym stavom utrpenia. Do života človeka vnikli rôzne telesné a duševné choroby, človek pociťuje smútok, únavu, bolesť apod. Žena bude rodiť deti v mukách a v ohrození života. Tieto stavy a procesy sú tzv. prirodzené, prirodzené v zmysle toho, že sa nenachádzajú v našej moci a vznikli po páde. Samozrejme, ak sa na to pozrieme z hľadiska Božieho úmyslu a určenia človeka pre večný život s Bohom, tak vtedy je tlenie procesom neprirodzeným. Medzi ne patrí hlad, smäd, únava apod.

Druhý význam slova tlenie nám hovorí o tom, že môže nastať rozpad celku na základné elementy, pričom výsledku takéhoto rozpadu v človeku je smrť. Hriech prvého človeka spôsobil dvojakú smrť. Telesná smrť, kedy duša opúšťa telo a duchovná, kedy duša stráca Božiu blahodať. Telo po smrti sa rozkladá, duša po smrti duchovnej sa nerozkladá, ale prebýva v stave temnoty, smútku a utrpenia. Ak by Boh nedopustil smrť, hriech by sa kopil a človek by sa nakoniec stal podobným démonom. (ДАВЫДЕНКОБ 2016)

Hoci by hriech ešte viac poškodil ľudskú prirodzenosť človeka, i tak by sme v nej našli kúsok dobra. Preto v Tajine Vykúpenia nie je účastná nová prirodzenosť človeka, ale ta istá, len obnovená, novozrodená. (МАЛИНОВСКИЙ 2003)

¹ 1Mjž 3, 22.

Na základe týchto vedomostí sa formovala askéza svätých otcov, ktorí celým svojím bytím túžili po opätovnom zjednotení sa s Bohom. Ako hovorí svätý Mark Podvižník, počiatkom duchovného zdravia je videnie svojich hriechov. Preto, ak chceme byť duchovne zdraví a nasledovať svätých otcov, ktorí dosiahli obrovské úspechy v tomto boji, musíme vedieť, kde nastali zmeny v živote človeka, aby sme ich následne mohli, s pomocou Božej blahodäte, čo najviac eliminovať a stať sa tak účastníkmi na rajskej blaženosti už teraz.

Zoznam použitej literatúry:

- БРЯНЧАНИНОВ, И., 2009. *Собрание сочинений. Т. 3.* Краматорск: ЗАТ. ISBN 966-302-110-1.
- ДАВЫДЕНКОВ, О., 2016. *Догматическое богословие. Учебное пособие.* Москва: Православный Свято-Тихоновский гуманитарный университет. ISBN 978-5-7429-1023-7.
- ЛЕОНОВ, В., 2013. *Основы православной антропологии.* Москва: Издательство Московской патриархии Русской православной церкви. ISBN 978-5-88017-351-8.
- МАЛИНОВСКИЙ, Н. П., 2003. *Очерк православного догматического богословия (Часть I).* Москва: Православный Свято-Тихоновский гуманитарный университет.
- WARE, K., 1986. *The orthodox way.* Crestwood, NY: St. Vladimir's seminary press. ISBN 0913836583.
- ŽUPINA, M., 2017. *Biblicko-patristický pohľad na človeka v protologickom, historickom a eschatologickom kontexte.* Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity. ISBN 978-80-555-1970-8.

BOJ S VÁŠŇAMI – CESTA K BOŽEJ BLAHODATI

Mgr. Viliam Kimák

Adam a Eva v raji priamo participovali na Božích energiách v úplnej synergii s Hospodinom Bohom. Pretože ako čisté a Bohom stvorené ľudské bytosti nepoznali ešte zlo, plne poznali dobro svojho Tvorcu a boli naplnení Božou blahodafou. Nepoznali smútok, choroby, rozklad, jednoducho povedané, nepoznali žiadny spôsob deštrukcie. Všetko toto prišlo až vtedy, keď podľahli pokušeniu diabla, ktorý im závidel ich postavenie pri Bohu, ktoré on stratil v neviditeľnom Bohom stvorenom svete. Ako dobre vieme, Adam a Eva mali len jedno Božie odporúčanie v raji, a to nejeseť zo stromu poznania dobra a zla. Táto Bohom stanovená dohoda bola potrebná kvôli prejavaniu slobodnej vôle človeka, ktorý nemal byť Božím služobníkom automaticky, ale z lásky a slobody v Hospodinovi Isusovi Christovi. No Adam a Eva nedodržali voči Bohu poslušnosť a podľahli pokušeniu diabla. Zjedli plod zo stromu poznania dobra a zla bez Božej vôle, a tak narušili čistotu vzťahu človeka s Bohom.

My ľudia žijúci teraz na tomto Bohom stvorenom svete sme v situácii, v ktorej sa ľudstvo nachádzalo vždy. Buď sa budeme snažiť naplňať Božiu vôľu a tým obnovovať synergiu medzi nami a Hospodinom Bohom, čo znamená, že náš Stvoriteľ bude na nás vylievať svoje energie, alebo vypovedáme Bohu poslušnosť tým, že odmietneme Hospodina Boha a vpustíme do nášho sveta a života zlo, ktorého nositeľom je padlý anjel diabol.

Ak sa rozhodneme pre spoluprácu s Hospodinom Bohom, čaká nás trnistá, no radostná cesta týmto životom. Na tejto ceste človek padá, ale aj vstáva a pociťuje veľkosť Božej múdrosti a lásky, ktorá odpúšťa a umýva každého úprimne kajúceho sa človeka. Smerodajným prameňom počas púte týmto životom je pre človeka Evanjelium, v ktorom sa Boh stal človekom, aby sa človek mohol opätovne zbožštiť. Človek počas života môže v závislosti od Božej vôle dostávať dary Svätého Ducha, ktoré sú: premúdreosť, rozumnosť, svedomie, sila, poznanie, čistota a strach Boží. Ďalej, ak človek čistí svoje srdce a spolupracuje s Hospodinom Bohom, získava plody Ducha Svätého, ktoré sú: 1. láska,

2. radosť, 3. pokoj, 4. trpezlivosť, 5. dobrota, 6. milosrdnosť, 7. viera, 8. krotkosť, 9. zdržanlivosť. (Chlib duši Molitvenik 2001)

Ak sa zamyslíme nad dobrotou Hospodina Boha, zistíme, že niet inej skutočnej radosti, okrem radosti v Bohu. „No keď sa chceš potešiť len Hospodinom, poteš sa, a keď sa chceš radovať len v jedinom Hospodinovi, raduj sa. Lebo radosť telesná skoro umiera, ale radosť v Hospodinovi pretrváva na veky.“ (Димитрий Ростовский 1997, s. 3) Je samozrejmosťou, že padlý anjel sa nám snaží podhodiť rôzne falzifikáty radosti, ktoré majú nahradiť radosť z Hospodina Boha. O takýchto falzifikátoch z toho sveta svätiteľ Dimitrij Rostovský píše: „Odtiaľ (zo sveta) pochádza radosť z prejedania sa, z neho následne opilstvo a lenivosť, z nej bezcitnosť, odtiaľ telesnosť, od nich hnilé slová, odtiaľ strach zo všetkého, hriech, porušovanie zákona a nebojácnosť tvoríť všetko zlo. Niet v čom sa radovať v tomto veľmi truchliacom veku. Márnosť nad márnosť je ľudský vek.“ (1997, s. 2) Z uvedeného je jasné vidieť, že tieto radosti nám odoberajú Božiu blahodať, Božie požehnanie a Božiu spoluprácu, pretože sú z tohto sveta. Sveta telesného, ktorým chce mocný púšiteľ zahubiť ľudské duše vo večnom ohni. Preto je dôležité, aby sme vedeli, v čom sa radovať a načo si dávať pozor. Pozor si treba dávať na opakovaný hriech – vášeň.

Čo je vášeň

V ruštine je slovo vášeň pomenované slovom „strast“ (страсть) pochádzajúceho od slova „stradat“ (страдать) – trpieť, čo označuje vnútornú chorobu. Treba tu podčiarknuť tú skutočnosť, že vášňou sa nazýva akýkoľvek hriech, ktorý sa opakuje často a je zatajený v duši dlhý čas. Takto vidia rozdiel v hriechu a vášni svätí otcovia. Aj samotný náš Spasiteľ vo svätom Evanjelií učí o vášniach: „Lebo zvnútra, z ľudského srdca, vychádzajú zlé myšlienky, smilstvá, krádeže, vraždy, cudzoložstvá, chamtivosť, zlomyseľnosť, klamstvo, necudnosť, závišť rúhanie, pýcha, hlúposť. Všetky tieto zlé vychádzajú znútra a poškvrňujú človeka.“ (Mk 7, 21-23) (Блажос 2016)

Váše, ktoré obliehajú človeka a odoberajú Božiu blahodať

1 Prázdnota

Prázdnota predstavuje veľký priestor a rozmach vášniam. Preto je povedané vo Svätom Písme, že v žiadostivosti je každý prázdny. Aj

ľudová múdrosť hovorí, že prázdnota je matkou všetkých našich nedostatkov.

Celý svoj život je potrebné zasvätiť službe Bohu. Ak niečo čítame doma, snažme sa to začať s krátkou srdečnou modlitbou, aby nás Boh poučil a aby sme zmúdreli vo viere, v dobrých skutkoch, v zodpovednom plnení svojich povinností a nikdy nečítajme z prázdnoty, len aby sme zaplnili svoj čas. Týmto ponížime celé slovo, ktoré je povinné slúžiť našej spásy a nie pustým rečiam či príjemnému stráveniu času. Ak hovoríme s blíznymi, hovorme rozumne, pozorne, poučne. Od prázdnych slov utekajme ako od hadovho jedu pamätajúc na slová: „*že z každého prázdneho slova, ktoré ľudia vyslovia, budú vydávať počet v súdny deň.*“ (Mt 12, 36) Čo znamená, že budeme počuť spravodlivý Sudcov rozsudok. Učiac svoje alebo cudzie deti, snažme sa učenie obrátiť na slúženie Bohu. Učme ich so snahou, rozmyšľajme, ako použiť dobré prostriedky k jasnému, rozumnému, obsahovo plnému a plodnému učeniu. Intrigy nepriateľa porážajme menom Hospodinovým a silou Kríža. Nepriateľ nás chce zarmútiť, zatemniť, zahnať do kúta a oslabiť. Ale aj keď jeme, pijeme, alebo robíme hocičo zákonné, všetko robme na slávu Božiu.

Snažme sa nežiť ani 10 minút v prázdnote. Hriech nespí a diabol nás práve v tom čase môže zvrátiť na hriech. (Иоанн Кронштадтский 2010)

2 Prázdne slová

K hriechu prázdnoty treba pripojiť aj hriech prázdnych slov a zbytočného, nepozorného čítania akejkoľvek knihy duchovnej či svetскеj len pre vyplnenie času, ako aj hriech prázdnych slov pri modlitbe.

Čítame romány, noviny a v nich je mnoho pustých slov. Nachádzame sa vtedy pri Bohu? Áno alebo nie? Samozrejme, že nie sme vtedy s Bohom, pretože Boh neprebýva v pozemskej márnosti. To znamená, že vtedy sme proti Bohu a to je hriech. Snažíme sa vtedy získavať Božiu blahodať, keď čítame pusté slová v knihách ľahkého obsahu? Nie, ale rozhadzujeme Božiu blahodať, ktorú sme získali pri modlitbe, v myšlienkach o Bohu, v čítaní Božieho Slova, ako aj pri čítaní kníh pre spásu svojej duše, dobrých besedách alebo v dobrých skutkoch. A to je hriech.

Treba mať srdečnú úctu k slovu ako ku slovu Svätého Písma, modlitieb, písniem svätých otcov, k našim slovám, rečiam, ako aj k dobrým slovám svetských spisovateľov. Slovo je veľká a najdrahšia vec!

3 Lenivosť, duchovná slabosť

Naša podstata je hlboko preniknutá lenivosťou k všetkému dobrému, svätému a užitočnému. Druhy lenivosti:

- lenivosť vo viere a kresťanskej nádeji, ktorá neverí a nenádeja sa, alebo s ťažkosťou verí pravdám viery a s ťažkosťou sa nádeja na budúci život

- lenivosť v snahe k láske alebo lenivosť k skutočnej láske k Bohu a blížnemu, ktorú od nás vyžaduje Božie Slovo: *„Milovať budeš Hospoda, svojho Boha, celým srdcom, celou dušou a celou myslou. To je veľké a prvé prikázanie. A druhé je mu podobné: Milovať budeš blížneho ako seba samého.“* (Mt 22, 37-39)

- lenivosť v modlitbe je lenivosť modliť sa zo srdca
- lenivosť v úprimnosti slova
- lenivosť k všetkým kresťanským dobrým skutkom ako napríklad: krotkosť, pokora, citenie hriechov, trpezlivosť, dobroprajnosť, milosrdenstvo, štedrosť, neziskovosť, rozumne strávený čas...

- lenivosť k tomu, aby vychádzali zo srdca drahocenné poklady, ako povedal Spasiteľ: *„Dobrý človek vynáša dobré z dobrého pokladu a zlý vynáša zlé zo zlého pokladu.“* (Mt 12, 35) No skôr sa ponáhľame zo srdca vynášať zlo.

Vo všeobecnosti je náš charakter pomalý a lenivý k hocijakému dobru ako aj k prinášaniu dobrých plodov života. No je rýchly a usilovný ku každému zlu. (Иоанн Кронштадтский 2010)

4 Lahkomyselnosť, bezpečnosť, nedbanlivosť o spásu

Skutočný život nie je žart a nie je ani hra. No ľudia život prevrátili na zábavu a žart. Lahostajne sa zahrávajú s časom, ktorý je nám daný pre prípravu na večný život. Zahrávajú sa s prázdnyimi slovami, na návštevách posedávajú a hovoria pusté slová. Následne si zahrajú rôzne hry, poberú sa do divadla a tam sa zabávajú ako tí, ktorí vystupujú, tak aj tí, ktorí na nich pozerajú. Zabávajú sa svojou umnosťou, ľudskou slabosťou alebo darmi, ako sú krásna reč či spisovateľstvo. Zabávajú sa

jedlom a pitím, ktoré spotrebúvajú bez miery a sú lakomí. Pritom ich treba užívať pre základnú potrebu nasýtenia. Zabávajú sa svojím oblečením, svojím výzorom a svojimi deťmi. No deti treba vychovať vo viere, dobrej cti a Božom strachu. Celý život u ľudí je zábava. No nedobre bude s tými, ktorí sa zabávajú.

Ľudia veľmi zdegenerovali svoje duše: „*zvieratám sa stali podobnými (Žal 48, 21)*“ Stali sa veľmi pozemskí, odpadli od Božieho, nebeského, od duchovného a silno sa priviazali svojimi srdcami k hriešnemu, pozemskému, telesnému. Kresťan sa nestará o večnosť, nemyslí na smrť, nemyslí na odpoveď, akú dostane na strašnom Súde. Pozná len telesné hrubé radovánky. On sa obžiera, smilní, klame, je hrdý, nevie, ako má chodiť s hlavou nasmerovanou hore, je bezčinný, drzo sa smeje. Nieto Boha pred ním. „*Špinia sa jeho cesty v každom čase.*“ (Žal 9, 25-26) Všetkými spôsobmi slúži žiadostivosti a telu. (Иоанн Кронштадтский 2010)

5 Hazardné hry

Všetky hazardné hry hladkajú po hlave korisť ľúbiace srdce. Tieto hry z jednej strany sú láskavé k strastiam ako k láske k peniazom, neprajnosti a zlému radeniu. Z druhej strany zobúdzajú v človeku to, aby jedni druhým priali zle a závideli si. Môže kresťan na hazardné hry pozeráť ako na nevinné využitie svojho času? Neodoberajú nám náhodou drahocenný čas pre večnosť, nerobia z nás prázdnych ľudí a tých, čo ľúbia, prázdnotu? „*Vykupujte čas, lebo dni sú zlé*“ (Ef 5,16) S veľkou snahou slúžime telesnému a hriešnemu človeku.

Veľká hra je tento život, v ktorom alebo vyhráme budúci život, ktorý nemá konca, alebo prehráme. Je potrebné, aby sme viac vnímali, čo počúvame. A tí, ktorí majú radi kartové hry, čo si myslia? Kartárov netreba pripúšťať k Prijímaniu, ak nedajú sľub zahodiť karty a namiesto nich čítať Evanjelium. Och, ako nás nepriateľ okráda a smeje sa nad nami. (Иоанн Кронштадтский 2010)

Vidíme, ako otec Ján Kronštadtský hovorí o kartároch. Čo máme povedať dnes my o počítačových hrách, tabletoch, smartfónoch, televízoroch a inej modernej zábave? Či tiež netreba prosiť, aby boli zahodené a namiesto nich bolo čítané sväté Evanjelium?

6 Fajčenie tabaku

Horenie cigarety veľmi dobre zobrazuje horenie srdca vo vášnivom ohni. Ako horí cigareta v perách človeka, tak horí jeho srdce v rôznych vášniach. Vášne sú stálym smiechom diabla nad slabými ľuďmi a fajčenie je jeho novým posmieváním sa nad týmito ľuďmi. Je to nástenka vnútorného vášnivého ohňa.

Fajčenie ako vášeň a všadeprítomný skutok je dielom a sieťou diabla, ktorý sa skrýva v našom tele. Prostredníctvom fajčenia sa posilňuje telo nad duchom a to veľmi! Tabak nie je vec ľahostajnosti, hovoria niektorí. No je to iba hra slov. Fajčenie je prejavom ľahostajnosti, lebo stačí sa pozrieť na to, koľko je v ňom hriechu. Je to teda hriech alebo nie?

Ak by fajčenie tabaku, lakomstvo, vtipy, smiech, čítanie prázdnych kníh nevchádzali do ľudského srdca, tak by boli ospravedlniteľné. No všetko toto vchádza do ľudského srdca a vzdiaľuje ho od Boha. Všetko toto dáva srdcu oťapenie a smrad. (Иоанн Кронштадтский 2010)

7 Pitie vína

„Vína a opojného nápoja nebude piť a Duchom Svätým naplnený bude už od života matky.“ (Lk 1, 15) Ako veľa znamená nepiť nadmerne víno a opojný nápoj! Nepitie je tesne zviazané s naplnením Ducha Svätého.

Víno, ktoré vypijeme nadmieru, je vec, ktorá ubíja človeka. Človek je smädný, je to jeho prirodzená slabosť, ktorú zdedil od prvých ľudí. (Иоанн Кронштадтский 2010)

8 Opilstvo

Prejedanie sa a opilstvo sú putá, ktoré si človek dáva dobrovoľne sám, ktoré si ani nevšúma, že si ich dáva kvôli príjemnosti jedla a pitia. No veľmi ťažko sa dávajú dole, keď ich má človek už na sebe.

Opilstvo je diabolská sieť a jed, lebo opilstvo ničí ľudské duše a s nimi aj telá.

Opilstvo je nielenže nepotrebné, no ono rodí aj mnoho druhých nedostatkov a priestupkov. Opilstvo rozvráca celé rodiny, dediny a mestá! U otca, ktorý pije, je jeho dieťa často rozumovo zaostalé. Dieťa sa stáva chronicky choré, pretože bolo napadané otcom v opileckom stave. Mladý opilec je často synom otca opilca, ktorý ťažko bil svoje deti pod vply-

vom alkoholu. Ťažko chorá matka je tiež často obeťou opileckých orgií svojho muža.

Utekajte od opilstva, ktoré oslabuje telesné sily a duchovnú spôsobilosť. (Иоанн Кронштадтский 2010)

9 Pôžitkárstvo, prejedanie

Čo zalepilo a zaslepilo oči nášho srdca? Čo nás spravilo chladnými k Hospodinu Bohu, hrdými a nevšímajúcimi si blízkych? Čo z nás robí pokrytco, zlých, mrzutých, ohavných a cudzoložníkov v srdci? Služenie svojmu žalúdku, chamtivosť k jedlu a pitiu, slasť. To je jasne vyskúšané.

Čo zobúdz a kŕmi telesné pôžitkárstvo a všetky vášne? Slasti chuti, chutné jedlo a pitie, ako aj tabak.

Srdce človeka, ktorý slúži svojmu žalúdku, nie je schopné cítiť silu a pravdu modlitebných slov či slov Svätého Písma, alebo služieb Božích, pretože sila a pravda týchto slov je Duch Svätý a srdce človeka, ktorý slúži žalúdku, je telesné. „*Môj Duch nebude prebývať v týchto ľudoch, lebo oni sú telo.*“ (1M 6, 3) Tí, čo slúžia žalúdku, sa najviac nádejajú na jedlo, a preto prichádzajú o Ducha Božieho.

A preto menej a jednoduchšie jedz a pi, menej spi, jednoduchšie sa obliekaj, jednoduchšie skrášľuj svoj príbytok. Menej vecí získavaj a budeš mať Christa vo svojom srdci a budeš silný. (Иоанн Кронштадтский 2010)

10 Zmyselnosť, telesná túžba

Zmyselnosť, respektíve falošné zvádzanie zo strany osôb ženského pohlavia, je taktiež aktívna diabolská lož. V nej sme poddaní nepriateľovej ľsti túžiac sa nasýtiť príjemným podráždením tela. No každá ľudská osoba, každé ľudské telo je zem, voda, vzduch a teplo. Každý človek sa onedlho vráti do zeme a rozloží sa na tie prvky, z ktorých bol stvorený. Čo znamená, že hriešna zmyselnosť a akákoľvek vášeň k ľudským osobám je lesť nepriateľa.

Zapamätaj si navždy, že krásou tela a túžbou tela sa nás diabol snaží oklamať a zmiesť, zapalujúc v nás smilstvo, cudzoložstvo, homosexualitu. K tomu všetkému využíva ako zbraň rôzne slasti jedla a nápojov.

Preto vedzme, že treba utekať od ľsti rozkoše v jedle a pití a rozpálenia sa nimi. (Иоанн Кронштадтский 2010)

11 Smilstvo, cudzoložstvo

Smilstvo vo všetkých jeho škaredých spôsoboch poškvŕňuje hlavne srdce, poškvŕňuje celistvosť viery a lásky. Smilstvo je veľké zlo! Ono je príčinou toho, že si ľudia nevážia jeden druhého a sú k sebe chladní.

Prostredníctvom smilstva, cudzoložstva, masturbácie a homosexuality sa stráca akákoľvek dôstojnosť k ľudskej podstate. A osobitne k telu, ktoré je krásne umelecké veľdielo a chrám Ducha Božieho. Je to dielo najčistejších Božích rúk a nádoba nesmrteľného ľudského ducha stvoreného na obraz a podobu Božiu.

Všetko čisté, zákonné a sväté sa snaží nečistý démon znečistiť alebo aspoň predstaviť v nečistom, zvrátenom zornom uhle. (Иоанн Кронштадтский 2010)

V krátkosti sme opísali 11 podôb vášní, prostredníctvom ktorých je narušený vzťah s Hospodínom Bohom, a prostredníctvom ktorých strácame v živote Božiu blahodať. V poslednej časti tohto článku preskúmame spôsob, akým sa vaše liečia.

Liečenie vášní

„Umrťujte teda svoje pozemské údy: smilstvo, nečistotu, vašeň, zlú žiadostivosť a lakomstvo, čo je modloslužba! Pre takéto veci prichádza Boží hnev na odbojných synov. Kedysi ste aj vy boli takí, keď ste v nich žili. Ale teraz odložte aj vy všetko: hnev, rozhorčenie, zlobu, rúhanie i mrzké reči zo svojich úst. Neluhajte si navzájom vy, čo ste si vyzliekli starého človeka s jeho skutkami a obliekli ste si nového, toho, čo sa obnovuje, aby mal pravé poznanie podľa obrazu toho, ktorý ho stvoril.“ (Kol 3, 5-10)

Nechajme sa poučiť slovami apoštola Pavla o tom, že hlavným cieľom zbavovania sa hriešnych vášní je umŕtvenie hriešnych prejavov svojich pozemských údov. Uskutočňuje sa to pôstom, modlitbou a odriekaním. Nie nádejaním sa na svoje sily, ale nádejaním sa na milosť Božiu.

Zoznam bibliografických odkazov:

- CESTA K BOHU, 1994. *Biblický katechizmus Pravoslávneho kresťana*. Pravoslávna cirkev na Slovensku. Tesaloniky – Grécko.
- CHLIB DUŠI, 2001. *Molitvennik*. Pravoslávna cirkev na Slovensku. Košice.
- ВЛАХОС, И., 2016. *Православная психотерапия*. Свято-Успенская Почаевская Лавра.
- ДИМИТРИЙ РОСТОВСКИЙ, 1997. *Алфавит духовный святителя Димитрия Ростовского*. Москва.
- ИОАН КРОНШТАДТСКИЙ, 2010. *Борба со страстями плоти*. Москва: Отчий дом. ISBN: 5-85280-176-3.

Abstrakt: Tento článok sa snaží poukázať na to, že ak chce kresťan žiť plnohodnotne, musí spolupracovať s Bohom a zároveň Ho poslúchať. Týmto spôsobom môže získať Božie dary a Božiu blahodať. Zároveň článok vo väčšej miere poukazuje aj na to, ako deštruktívne pôsobí spolupráca s diablom a hriechom, ktorý nám diabol predkladá. Opakovaním hriechu duša dospeje k vášňam, ktoré pripravia človeka o spoluprácu s Bohom. A vpustením týchto diabolských síl do duše človeka človek stráti všetku možnosť účasti na Božích energiách. Nie vlastnými silami môže človek bojovať s hriechom a vášňami, ale Božou silou a milosťou.

Kľúčové slová: Boh. Blahodať. Hriech. Vášeň. Diabol. Spolupráca.

Abstract: This article seeks to show that if a Christian wants to live fully, he must cooperate with God and obey Him at the same time. In this way, he can receive God's gifts and God's energy. Moreover, the article to a greater extent points out how destructive the cooperation with the devil and the sin he presents to us is. By repeating sin, the soul will reach passions that will deprive man of cooperation with the God. Letting these devil forces to enter into the soul, man loses all opportunity to participate in God's energies. It is not by man's own strength that can fight sin and passions, but by God's power and grace.

Keywords: God. Energy. Sin. Passion. Devil. Cooperation.

REFLEXE BIBLICKÉHO TEXTU Z KNIHY IZAJÁŠ (6. kapitola)

Mgr. Karel Soukal

„Toho roku, kdy zemřel král Uzijáš, spatřil jsem Panovníka. Seděl na vysokém a vznosném trůnu a lem jeho roucha naplňoval chrám. Nad ním stáli serafové: každý z nich měl po šesti křídlech, dvěma si zastíral tvář, dvěma si zakrýval nohy a dvěma se nadnášel. Volali jeden k druhému: „Svatý, svatý, svatý je Hospodin zástupů, celá země je plná jeho slávy.“ Od hlasu volajícího se pohnuly podvaly prahů a dům se naplnil dýmem. I řekl jsem: „Běda mi, jsem ztracen. Jsem člověk nečistých rtů a mezi lidem nečistých rtů bydlím, a spatřil jsem na vlastní oči Krále, Hospodina zástupů.“ Tu ke mně přiletěl jeden ze serafů. V ruce měl žhavý uhlík, který vzal kleštěmi z oltáře, dotkl se mých úst a řekl: „Hle, toto se dotklo tvých rtů, tvá vina je odňata a tvůj hřích je usmířen.“ Vtom jsem uslyšel hlas Panovníka: „Koho pošlu a kdo nám půjde?“ I řekl jsem: „Hle, zde jsem, pošli mne!“ Odpověděl: „Jdi a řekni tomuto lidu: ‚Poslouchejte a poslouchejte, nic nepochopíte, dívejte se, dívejte, nic nepoznáte.‘ Srdce toho lidu obal tukem, zacpi mu uši, zalep mu oči, aby očima neviděl, ušima neslyšel, srdcem nepochopil, neobrátil se a nebyl uzdraven.“ Tu jsem řekl: „Dlouho ještě, Panovníku?“ On odpověděl: „Dokud nezpustnou města a nebudou bez obyvatel a domy bez lidí a role se nepromění v spoušť.“ Hospodin odvede ty lidi daleko a v zemi bude mnoho míst opuštěno. Zůstane-li v ní jen desetina, i ta bude zajata a přijde vniveč jako posvátný strom, jako dub, po jehož skácení zbude jen pahýl. Tento pahýl bude símě svaté.“¹

Povolání proroka Izajáše

V knize Izajáš, v šesté kapitole, čteme o vidění proroka Izajáše. V tomto svém vidění viděl Pána v Jeho nádheře a svatosti obklopeného serafy. Izajáš hluboce otřesen tímto viděním zvolal: „Běda mi, jsem ztracen. Jsem člověk nečistých rtů a mezi lidem nečistých rtů bydlím, a spat-

¹ Cit. dle: Bible : Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. 3. přeprac. vyd. Praha : Česká biblická společnost, 1993.

řil jsem na vlastní oči Krále, Hospodina zástupů.“ (Izajáš 6:5). Bůh ustanovuje Izajáše za proroka a dává mu zvláštní pověření: „Jdi a řekni to-muto lidu: ‚Poslouchejte a poslouchajte, nic nepochopíte, dívejte se, dívejte, nic nepoznáte.‘ Srdce toho lidu obal tukem, zacpi mu uši, zalep mu oči, aby očima neviděl, ušima neslyšel, srdcem nepochopil, neobrátil se a nebyl uzdraven.“ (Izajáš 6:9–10)

Izajáš jde hlásat Hospodinovo slovo¹, ale již dopředu je mu oznámeno, že lid neuposlechne jeho kázání, půjde do vyhnanství a jeho země se stane pustou. Izajášova kniha je plná proroctví, nejen o nadcházejícím Božím soudu, ale také o budoucí naději mimo vyhnanství, kdy Bůh obnoví bezvýchodnou situaci Izraele. Kromě kázání Izajáš také vyhlašoval Boží varování.²

Izajáš a judští králové

Bůh několikrát poslal Izajáše jako svého posla k judským králům. Někdy byla jeho poselství útěchou a jistotou, ale také ohlašoval nadcházející Boží soud.³

2 Kniha Královská 18–19 zaznamenává, jak byl král Ezechiáš ve velmi obtížné situaci, protože město Jeruzalém již bylo obleženo Asyřany. Kromě toho, že zde král lamentuje před Bohem ve své zoufalé situaci, posílá k proroku Izajášovi několik svých vyslanců (úředníků) a žádá jej, aby „pozdvihl svou modlitbu za zbytek, který ještě zůstal“. Izajáš

¹ Pozn. Izajášovo pohotové uposlechnutí připomíná víru Abrahámovu, Gn 12, 1-4, a kontrastuje s váháním Mojžíšovým, Ex 4, 10-12 a zejména Jeremiášovým, Jer 1,6; Cit.dle: poz. j) 6,8; Jeruzalémská bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou. 1. vyd. 2009. Praha: Krystal OP. ISBN 978-80-87183-10-6, ISBN 978-80-87183-11-3. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 978-80-7195-289-3, ISBN 978-80-7195-389-0 s. 1315

² Pozn. U Izajáše 20:2–4 čteme, jak „chodil nahý a bosý tři roky jako znamení a předzvěst proti Egyptu a Kúši“.

³ Pozn.: „Pro proroka je nepřijatelná myšlenka, že by odsouzení mělo být definitivní. Boží odpověď se nestaví proti této naději, ale zdůrazňuje, jak vážné zkoušky budou předcházet dosažení spásy“. Cit. dle: Poz. l) 6,11; Jeruzalémská bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou. 1. vyd. 2009. Praha: Krystal OP. ISBN 978-80-87183-10-6, ISBN 978-80-87183-11-3. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 978-80-7195-289-3, ISBN 978-80-7195-389-0 s. 1315

krále ujišťuje, že Bůh „dá (asyrského krále) padnout mečem v jeho vlastní zemi“ (2. Královská 19:4–7, Izajáš 37:4–7). A jeho slova se naplnila.

Král Ezechiáš a prorok Izajáš měli přátelský vztah, protože oba milovali Boha a báli se ho. Ale Izajáš neváhal mluvit pravdu, když král Ezechiáš upadl do hříchu. (viz 2. Královská 20:14-19, Izajáš 39:3-7).

Izajáš stále důvěřuje Bohu

Poselství proroka Izajáše často nebyla pro uši lidu snadná. Musel například oznámit, že Bůh zničí svůj lid pro jeho pokračující hříšnost. Mluvil však také o budoucím Mesiáši a obnovení Izraele. Izajáš sám zemřel dlouho předtím, než se jakékoli z těchto budoucích zaslíbení naplnilo. Plně však důvěřoval Bohu, i když neviděl naplnění mnoha proroctví, která dal. „Budu čekat na Hospodina, který skrývá svou tvář před domem Jakobovým, a budu v něho doufat“ (Izajáš 3:17). Apoštol Jan to komentuje takto: „Izajáš řekl tyto věci (zvláštní proroctví), protože viděl Jeho (Mesiášovu) slávu a mluvil o něm“ (Jan 12:41). Přestože Izajáš žil stovky let před narozením Mesiáše, vírou „uviděl Jeho slávu“ a radoval se z Božích zaslíbení o obnovení a požehnání.

Poučení křesťanům

Skutky apoštolů 28. kapitola

„Když odcházeli, rozdělení mezi sebou, řekl jim Pavel toto: „Duch svatý dobře pověděl vašim předkům ústy proroka Izaiáše: ‚Jdi k tomuto lidu a řekni mu: Budete stále poslouchat, a nepochopíte, ustavičně budete hledět, a neuvidíte. Neboť srdce tohoto lidu otupělo, ušima nedoslýchají a oči zavřeli, takže očima neuvidí a ušima neuslyší, srdcem nepochopí a neobráti se – a já je neuzdravím.‘“ „Vězte,“ dodal Pavel, „že tato Boží spása byla poslána pohanům. A oni ji přijmou.“ Když to Pavel řekl, Židé odešli a velmi se mezi sebou přeli. Pavel zůstal celé dva roky v najatém bytě a přijímal všechny, kdo za ním přišli, zvěstoval Boží království a učil všemu o Pánu Ježíši Kristu bez bázně a bez překážek“.¹

¹ Cit.dle: Bible : Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. 3. přeprac. vyd. Praha : Česká biblická společnost, 1993.

Svatá Eucharistie a Boží hlas

V celém rámci Písma svatého spočívá pravé porozumění v detailech.¹ Ti, kteří mají „uši k slyšení“, pozorně naslouchají a vnímají všechny jemné odstíny skrytého významu. Ti, kteří takového slyšení, porozumění a naplnění prorocství nejsou schopni, takovým Pán přikazuje Izajášovi zvěstovat: „Jdi a řekni tomuto lidu: ‚Poslouchejte a poslouchejte, nic nepochopíte, dívejte se, dívejte, nic nepoznáte.‘ Srdce toho lidu obal tukem, zacpi mu uši, zalep mu oči, aby očima neviděl, ušima neslyšel, srdcem nepochopil, neobrátil se a nebyl uzdraven.“

Je zde ukázán velký kontrast (antinomia). Izajáš je očištěn uhlíkem, který se dotkne jeho rtů a též díky jeho nezlomné víře. Pohledme, jak sám o sobě uvažuje:

„Běda mi, jsem ztracen. Jsem člověk nečistých rtů a mezi lidem nečistých rtů bydlím, a spatřil jsem na vlastní oči Krále, Hospodina zástupů.“ (Izajáš 6:5). Takového člověka Bůh uzdraví. „Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost“ (1Petr 5,5). Největší milost však nám dává svatá Eucharistie. Slova se snadno vyslovují. Nesmíme však přijímat Boží milost nadarmo. Účast na Eucharistickém společenství v nás musí probudit touhu po hlubším životě s Bohem ve víře a to, mimo jiné, znamená též smysl pro vyhlásování Božích skutků a přivádění bližních ke Kristu a do Jeho církve. Hlas Boží tak bude tajemně stále přítomen i skrze nás. Izajáš nejen hovoří, ale skutečně i koná. Budeme poslušni Boha jako Izajáš? „A slyšel jsem hlas Hospodinův, který řekl: Koho pošlu a kdo půjde k tomuto lidu? A řekl jsem: Hle, jsem (zde), pošli mě.“ (Izajáš 6:8). Proč často žijeme tak průměrné životy? Proč vyznáváme stále stejné hříchy? Proč je v našich životech tak málo pozitivních změn? Pohledme pozorně na sebe a položme si otázku: Snažíme se pokorně slyšet Boží hlas? Říkáme Bohu stejně jako Izajáš: „Jsem zde, pošli mě.“ Existují dva způsoby života – jeden vede k životu a druhý vede ke smrti. Existují dva způsoby, jak přijímat svatá tajemství. Izajáš nám ukazuje způsob. Kéž žijeme tak, abychom pokaždé, když se scházíme na svaté liturgii (nejen duchovenstvo), a všem nám Pán říká: „Hle, toto se dotklo

¹ Cit dle: <https://orthodox.net/redeemingthetime/2010/02/25/the-holy-eucharist-and-hearing-the-voice-of-God-isaiah-61-12/>

tvých rtů a snímá tvé nepravosti a očisťuje tvé hříchy“¹, skutečně odcházeli hluboce dotknuti a zasaženi Hospodinem, uzdraveni, očištěni a rozhodnutí zvěstovat tuto svoji zkušenost.

Misijní poslání křesťana

Izajáš byl věrným služebníkem Božím, ačkoli jeho poslání nebylo vůbec snadné. Kéž nás jeho příklad inspiruje k věrnému plnění úkolů, které po nás Bůh vyžaduje. Izajáš věřil v Boží sliby, i když neviděl jejich naplnění. „Chodil ve víře, nikoli pouze smysly“. V konečné analýze textu, prorok Izajáš dává nám, dnešním křesťanům, pochopení pro odmítnutí Krista většinou lidí, kteří zůstávají slepí a hluší k Boží pravdě. Ale také vede naše vlastní úsilí vydávat svědectví, abychom poznali, že ačkoli Pán Ježíš Kristus přišel nabídnout lidstvu spásu, je to plně závislé na tom, zda tuto radostnou zvěst (evangelion) přijmeme vírou a naplníme skutky (misie). Prorok Izajáš nám také ukazuje, že Bůh má celý tento proces naší záchrany pod kontrolou. Je to Jeho milost (blahodať), která určuje předávání víry a poté porozumění a realizaci. To je význam slov, že naše „oči vidí, uši slyší a srdce rozumějí“ (Mt 13, 10-16). Ale ti, kdo jsou neposlušní, tudíž ti, kteří si volí modloslužbu namísto Boha, a také ti, kteří zůstávají ve společenství s nemravnými a taktéž jsou účastní a nebo participují na jejich skutcích, nebudou mít schopnost slyšet a přijmout Kristovo vykoupení; budou jediné tak způsobili přijmout Jeho strašný soud v onen den, ve kterém On přijde se všemi svými svatými.

Použitá literatura:

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. 3. přeprac. vyd. Praha : Česká biblická společnost, 1993.
Jeruzalémská bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou. 1. vyd. 2009. Praha: Krystal OP. ISBN 978-80-87183-10-6, ISBN 978-80-87183-11-3. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 978-80-7195-289-3, ISBN 978-80-7195-389-0.

¹ Poznámka: V lit. sv. Jana Zlatoústého vyslovuje kněz vždy po sv. přijímání

- Beale, Gregory K. "Isaiah 6:9-13 : A Retributive Taunt against Idolatry." *Vetus testamentum* 41, no. 3 (1991): 257-278.
- Box, G. H. and S. R. Driver. *The Book of Isaiah: Translated from a Text Revised in Accordance with the Results of Recent Criticism*. New York: The Macmillan Co. , 1909.
- Day, John. "Echoes of Baal's Seven Thunders and Lightnings in Psalm 29 and Habakkuk 3:9 and the Identity of the Seraphim in Isaiah 6." *Vetus testamentum* 29, no. 2 (1979): 143-151.
- Evans, Craig A. "Isaiah 6:9-10 in Rabbinic and Patristic Writings." *Vigiliae christianae* 36, no. 3 (1982): 275-281.
- Gowan, Donald E. "Isaiah 6:1-8." *Interpretation* 45, no. 2 (1991): 172-176.
- Iwry, Samuel. "Massēbāh and Bāmāh in 1q Isaiaha 6:13." *Journal of Biblical Literature* 76, no. 3 (1957): 225-232.
- Liebreich, Leon J. "The Position of Chapter Six in the Book of Isaiah." *Hebrew Union College Annual* 25, (1954): 37-40.

Webové stránky:

- <http://www.orthodoxebooks.org/sites/default/files/pdfs/Isaiah%20%20Father%20Tadros%20Yacoub%20Malaty.pdf>
- <https://orthodox.net/redeemingthetime/2010/02/25/the-holy-eucharist-and-hearing-the-voice-of-God-isaiah-61-12/>

PRAWOSŁAWNY BIBLIJNY ALMANACH
III/2021

Redaktor wydania: doc. ThDr. Ján Husár, PhD.

Recenzenci:

J.E. Abp ThDr Paisjusz (Martyniuk), PhD.

Ks. dr Artur Aleksiejuk

Ks. dr Andrzej Konachowicz

doc. ThDr. Ján Husár, PhD.

Skład: doc. ThDr. Ján Husár, PhD.

Rok wydania: 2021

Ilość stron: 116

Wydawca: Diecezjalny ośrodek Kultury Prawosławnej
ELPIS v Gorlicach

ISBN 978-83-63055-69-1